

Analiza ekonomike
Zona funksionale Lezhë

Draft

Mars 2015

Instituti
Shtetëror
i Statistikës

Institute for
Contemporary
Studies

DRAFT

DLDP 3, Programi Për Decentralizim dhe Zhvillim Lokal, financohet nga Qeveria Zvicerane dhe zbatohet nga Helvetas. Pikëpamjet dhe komentet në këtë material nuk përfaqësojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e institucioneve të sipër përmendura

Tabela e lëndës

Hyrje	8
1 Territori i Zonës Funktionale të Lezhës	9
1.1 Pozita Gjeografike, Kufijtë, Përbërja e NJQV-ve.....	9
1.2 Aksesit në Zonën Funktionale.....	10
1.3 Klima dhe Mjedisi	11
1.3.1 Klima	11
1.3.2 Mjedisi	11
1.4 Tendencat Demografike	13
1.4.1 Popullsia, Tendenca e Lëvizjeve, Migrimi	13
1.4.2 Struktura dhe lëvizja e Popullsisë	15
1.5 Zhvillimi Social	18
1.5.1 Arsimit	18
1.5.2 Shëndetësia	20
1.6 Karakteristikat dhe ndërveprimet në Zonën Funktionale	21
1.6.1 Numri i personave që udhëtojnë për qëllime punësimi nga/drejt Zonës Funktionale:	22
1.6.2 Punësimi/Struktura e papunësisë	26
1.6.3 Tipologjia Ekonomike e Zonës Funktionale	29
2. Analizë e Sektorëve të Ekonomisë.....	31
2.1 Bujqësia, Blegtoaria dhe Agro Industria	31
2.1.1 Tregues të sektorit.....	31
2.1.2 Avantazhe Konkurruese të Sektorit.....	41
2.1.3 Problematika dhe Rekomandime	42
2.2 Aktiviteti i Peshkimit.....	44
2.2.1 Tregues Bazë.....	44
2.2.2 Problematika dhe Rekomandime	46
2.3 Industri të ndryshme përpunim dhe nxjerrëse	47
2.3.1 Tregues Bazë.....	47
2.3.2 Problematika dhe Rekomandime	49
2.4 Sektori i Turizmit.....	50
2.4.1 Tregues Bazë.....	50
2.4.2 Avantazhe Konkurruese.....	54
2.4.3 Problematika dhe Rekomandime	55
3. Shërbimet vendore në zonën funksionale.....	57

3.1 Shërbimi i menaxhimit të mbetjeve	57
3.1.1 Prodhimi i mbetjeve në Zonën Funktionale dhe kategoritë e tyre	57
3.1.2 Riciklimi/Kompostimi I mbetjeve	59
3.1.3 Vend-depozitimet dhe zona aktiviteti me potencial të lartë gjenerimi mbetjesh	59
3.1.4 Përshkrimi i situatës aktuale të ofrimit të shërbimit.....	61
3.1.5 Bashkëpunime ndërvendore për ofrimin e shërbimit dhe tipi I marrëveshjeve.....	62
3.1.6 Si ofrohet shërbimi dhe rrjeti infrastrukturor i shërbimit disponueshëm në Zonë.....	64
3.1.7 Kontratat e Shërbimit me Kompanitë Private	65
3.1.8 Financimi i shërbimit dhe Sistemi i Tarifimit	67
3.1.9 Problematikat kryesore të zonës lidhur me menaxhimin e integruar të mbetjeve	68
3.2 Shërbimi i furnizimit me ujë të pijshëm dhe kanalizimet.....	69
3.3 Rrugët dhe transporti publik	74
4. Struktura organizative.....	78
Aneks 1: Të dhëna mbi arsimin	81
Aneks 2: Të dhëna mbi infrastrukturën rrugore dhe ujësjellësit	83
Aneks 3 Detyrimet e NJQV-ve lidhur me menaxhimin e mbetjeve.....	85
Annex 4. Struktura organizative e bashkise Lezhe	86

Lista e Tabelave

Tabela 1 Monumentet e Kulturës	50
Tabela 2: Ndryshimet e popullsisë në ZF të Lezhës	14
Tabela 3 Diferenca mes popullsisë sipas INSTAT-it dhe RGJC-së në 2011 për Qarkun Lezhë.....	15
Tabela 4 Migracioni I brendshëm (Census, INSTAT)	Error! Bookmark not defined.
Tabela 5 Popullsia banuese sipas gjinisë, grupmoshës dhe bashkisë/komunës.....	17
Tabela 6 Flukset e personave qe lëvizin nga qendra e tyre e banimit për te punuar në njësi tjetër	23
Tabela 7 Drejtimi I lëvizjes së banorëve për punësim në ZF Lezhë.....	24
Tabela 8 Shpërndarja e ndërmarrjeve aktive sipas NjQV-ve	25
Tabela 9 Numri i nxënësve sipas degëve (viti mësimor 2012-2013).....	19
Tabela 10: Të punësuar sipas sektorëve /aktiviteteve ekonomike në ZF Lezhë (%).....	28
Tabela 11 Struktura e Tokës në Zonën Funktionale Lezhë (në Ha), 2014.....	31
Tabela 12 Numri i Fermave, Viti 2014, Zona Funktionale Lezhe	32
Tabela 13 Struktura e mbjelljeve te bimëve te arave (ne Ha), ZF Lezhë, 2014.....	32
Tabela 14 Prodhimi i kulturave të arave në tonë, ZF Lezhë (2014)	33
Tabela 15 Pemëtaria, Prodhimi në tonë, ZF Lezhë, 2014	35
Tabela 16 Struktura e blegtorisë 2013.....	36
Tabela 17 Prodhimet blegtorale në tonë, ZF Lezhë, 2014	36
Tabela 18 Krahasimi i prodhimit blegtoral me rajonin dhe vendin, ZF Lezhë, 2014	37
Tabela 19 Numri dhe madhësia e fermave blegtorale	37
Tabela 20 Struktura e gjësë së gjallë Blinisht, Dajc, Zadrimë në numër krerësh	Error! Bookmark not defined.
Tabela 21 Numri i mjeteve mekanike bujqësore	39
Tabela 22 Nr Punonjësve sipas Subjekteve AgroIndustriale në çdo njësi, ZF Lezhë, 2014	40
Tabela 23 Numri i Subjekteve AgroIndustriale sipas kategorive në çdo njësi, 2014	40
Tabela 24 Bilanci tregtar I produkteve të detit, 2013	45
Tabela 25 Prodhimi i mbetjeve për banor në një ditë, Zona Funktionale Lezhë	58
Tabela 26 Struktura e mbetjeve ne %, 2012.....	58
Tabela 27 Mbulimi i popullsisë me shërbime të menaxhimit të mbetjeve	62
Tabela 28 Frekuenca e ofrimit të ofrimit të menaxhimit të mbetjeve në Zonë.....	62
Tabela 29 Distanca nga landfill Bushat	60
Tabela 30 Kontraktorët e shërbimit të pastrimit	65
Tabela 31 <i>Kostot operacionale (Dhjetor 2014)</i>	72
Tabela 32 Tarifat e shërbimeve UK Lezhë.....	72
Tabela 33 Numri i konsumatorëve (Dhjetor 2014)	72
Tabela 34 Të ardhurat dhe arkëtimet UK Lezhë (viti 2014)	72
Tabela 35 Treguesit e performancës 2014	73
Tabela 36 Të dhëna mbi rrjetin shpërndarës UK Lezhë (2014).....	73
Tabela 37: Rrjeti rrugor në ZF Lezhë	75
Tabela 38 Rrjeti i Rrugëve Rurale.....	76
Tabela 39 Statistika mbi arsimin në ZF (2014-2015).....	81
Tabela 40 Punonjës në sektorin e arsimit (2014-2015)	81
Tabela 41 Numri i nxënësve sipas klasave dhe programeve të veçanta	81
Tabela 42 Rrugët e Financuara nga FSHZH në ZF Lezhë (2005-2013).....	83
Tabela 43 Investimet sipas burimeve të financimit në rrjetin rrugor (2012) (në mijë lekë)	83
Tabela 44 Investimet sipas burimeve të financimit në rrjetin rrugor (2013) (në mijë lekë)	84

Tabela e figurave

Figura 1 Zona Funktionale Lezhë	9
Figura 2 Harta fizike e Shqipërisë.....	9
Figura3: Zonat e mbrojtura në ZF të Lezhës (MCV).....	11
Figura 4 Harta të dendësisë së popullsisë në grida 1 km ² dhe me kufijtë e NJQV-ve ekzistuese.....	22
Figura 5 Punësimi sipas sektorëve	26
Figura 6 Punësimi në Sektorin Publik.....	26
Figura 7 Papunësia sipas grupeve të popullsisë.....	27
Figura 8 Harta e ndërveprimit ekonomik (shpërndarja e bizneseve dhe lëvizjet për punësim)	28
Figura 9 Harta e mbulimit të UK	Error! Bookmark not defined.
Figura 10 Lidhjet me rrjetin e ujësjellës kanalizimeve (qershor 2014)	71
Figura 11 Impianti i trajtimit të ujërave të zeza.....	71
Figura12: Harta e rrjetit rrugor në qarkun Lezhë (Burimi: MCV)	75
Figura 13 Buxheti për periudhën 2013-2015(në mijë lekë)	76
Figura 14 Investime në infrastrukturë rrugore (në mijë lekë)	76

DRAFT

Shkurtime

NJQV	Njësi të Qeverisjes Vendore
DLDP	Decentralisation and Local Development Program
INSTAT	Instituti i Statistikave
MCV	Ministri i Çështjeve Vendore
RGJC	Regjistri Kombëtar i Gjendjes Civile
SH.A.	Shoqëri Aksionare
TVSH	Tatimi i Vlerës së Shtuar
UK	Ujësjetllës Kanalizime
ZF	Zonë Funktionale

DRAFT

Hyrje

Ky dokument është hartuar në kuadrin e programit dldp 3 të zbatuar nga Helvetas me mbështetje të Qeverisë Zvicerane.

Synimi kryesor i këtij dokumenti është të kryejë një analizë të potencialit të zhvillimit të zonës funksionale, duke identifikuar tiparet e përgjithshme të zhvillimit të saj ekonomik dhe mundësive të krijimit të vlerës së shtuar në zhvillim nëpërmjet bashkëpunimit dhe bashkimit të burimeve midis njësive vendore ekzistuese.

Koncepti i zonës funksionale ishte në themel të reformës territoriale që u krye në Shqipëri gjatë vitit 2014 dhe që ka përcaktuar njësi të reja vendore më të mëdha dhe ka krijuar pritshmëri për një zhvillim më koherent dhe përdorim më eficient të burimeve të sektori publik, por edhe të shfrytëzimit të energjive të sektorit privat. Koncepti i zonës funksionale ndërtohet mbi strukturën ekonomike dhe sociale të territorit dhe identifikohet kryesisht nëpërmjet lëvizjeve për punësim, potencialit ekonomik dhe zinxhirit të vlerës, disponibilitetit të shërbimeve dhe rrjetit të infrastrukturës fizike.

Ky material është hartuar në periudhën tetor – shkurt 2014 dhe është bazuar në një seri konsultimesh me aktorët lokalë si edhe konsultimin e të dhënave nga burime ekzistuese. Të dhënat primare janë marrë nga njësitë e qeverisjes vendore që përbëjnë zonën funksionale të Lezhës si edhe qarku i Lezhës. Të dhënat mbi popullsinë janë marrë nga INSTAT, census 2011 dhe janë krahasuar me të dhënat administrative të popullsisë nga regjistri i Gjendjes Civile. Burimi i të dhënave të përdorura në tekst është cituar në çdo rast.

Ky dokument është një ekstrakt fillestar i burimeve për njohjen e zonës funksionale dhe identifikimin e potencialit të zhvillimit Mbi bazën e kësaj analize fillestare dhe në konsultim të ngushtë me aktorët lokalë, përfshirë komunitetet vendore, komuniteti i biznesit, punonjës të administratave vendore ekzistuese dhe përfaqësues të organeve të qeverisjes vendore në nivel qarku, do të bëhet një propozim fillestar për drejtimet ku administrata e njësisë së re vendore të Lezhës mund të përqendrohet për të mbështetur zhvillimin e qëndrueshëm të zonës duke i kushtuar vëmendje të veçantë edhe kohezionit të brendshëm ekonomik e social dhe zbutjes së pabarazive ndërvendore.

1 Territori i Zonës Funktionale të Lezhës

1.1 Pozita Gjeografike, Kufijtë, Përbërja e NJQV-ve

Qarku Lezhë përbëhet nga pesë bashki dhe 16 komuna, me 9 qytete dhe 170 fshatra, me një popullsi prej 134,027 banorë¹. Qarku i Lezhës ka një sipërfaqe prej 1,588.4 km² dhe kufizohet me Qarkun Shkodër në veri, qarqet Kukës dhe Dibër në verilindje, lindje dhe juglindje, qarkun e Durrësit në jug dhe shtrihet përgjatë bregdetit të Adriatikut në perëndim me një vijë bregdetare prej 38 km. Territori i qarkut të Lezhës përbëhet nga një zonë malore në lindje (65%) dhe zona fushore në perëndim (35%). Shumica e popullsisë jeton në zonat rurale (rreth 60%), ndërsa 40% jetojnë në qendrat urbane.

Figura 1 Zona Funktionale Lezhë

Burimi: MCV

Zona Funktionale (ZF) e Lezhës ndodhet në Qarkun e Lezhës dhe është një nga tre zonat funksionale të këtij rajoni. Ajo shtrihet në pjesën veriperëndimore të Shqipërisë dhe ndodhet në gjerësinë gjeografike 41°47'14.32 dhe gjatësi gjeografike 19°38'42.94".

ZF e Lezhës ka një sipërfaqe prej 456.8 km² (ose 28.8përqind të territorit që zë qarku i Lezhës) dhe kufizohet nga 5 Zona Funktionale (ZF e Shkodrës, Vaut të Dejës, Pukës, Mirditës dhe Kurbinit) dhe deti Adriatik. Në krahasim me zonat e tjera të vendit, në nivel territori ZF e Lezhës zë një sipërfaqe të vogël, rreth 1.7 përqind e

sipërfaqes totale të territorit të vendit. ZF e Lezhës përfshin në administrimin e vet 10 Njësi të Qeverisjes Vendore (NJQV)(1 Bashki dhe 9 komuna), nga 21 gjithsej që ka Rajoni i Lezhës (16 komuna dhe 5 bashki),duke e pozicionuar këtë zonë në vend të parë për numrin e NJQV-ve në krahasim me 2 zonat e tjera funksionale të Rajonit të Lezhës. ZF e Lezhës zë rreth 28.8 përqind të territorit që mbulon Qarku i Lezhës dhe ka49% të totalit të popullsisë të qarkut.

Figura 2 Harta fizike e Shqipërisë

ZF e Lezhës shtrihet në pjesën veriperëndimore të vendit, nga Ultësira e Shkodrës në veri e deri në Bregun e lumit Mat në jug, nga Malësia Pukë-Mirdite në verilindje e lindje e deri në detin Adriatik në Perëndim.

Lezha është një zonë me veçori të ndryshme relievi. **Territori i Lezhës** ndahet në pjesën kodrinore-malore dhe në atë të mirëfilltë fushore. Në

¹Popullsia sipas INSTAT, census 2011.Të dhënat administrative sipas Regjistrit të Gjendjes Civile e regjistrojnë popullsinë në nivelin e 212,781 banorë në po të njëjtin vit.

pjesën kodrinore-malore përfshihen Kashnjeti, Kreshta, Mali i Velës, Malësia e Lezhës që në rajonizimin e relievit të Shqipërisë bëjnë pjesë në Krahinën Malore Qendrore. Në pjesën fushore ndodhet fusha e Zadrimës (32% e saj shtrihet në rrethin e Lezhës-zona ku ndodhen komunat Dajç dhe Blinisht).

1.2 Aksesit në Zonën Funktionale

Zona funksionale e Lezhës ka një pozicion shumë të favorshëm. Ajo ndodhet në qendër të arterieve kryesore të transportit që lidhin veriun me jugun dhe lindjen me perëndimin. Ajo përshkohet nga të gjitha llojet e transportit: rrugor, hekurudhor dhe detar. Afërsia e ZF me portet kryesore detare e bën këtë një zonë mjaft tërheqëse dhe lehtësisht të arritshme jo vetëm në plan kombëtar, por edhe në plan rajonal për vendet fqinje, si: Italia, Mali i Zi, Kosova dhe Maqedonia dhe Greqia.

ZF e Lezhës ka rrugë të mira dhe rrjet hekurudhor që e lidh atë me Shkodrën, Tiranën, Durrësin dhe Prishtinën². Gjithashtu në këtë zonë ndodhet njëri prej tre porteve më të mëdhenj të vendit, porti i Shëngjinit dhe aeroporti i Gjadrit³.

Janë shkurtuar ndjeshëm distancat jo vetëm brenda qarkut dhe me qarqet kufitare, por dhe me Malin e Zi, Kosovën dhe Maqedoninë, përmes superstradës Shkodër-Hani i Hotit dhe autostradës Durrës-Kukës-Morinë. Ndërtimi i këtyre rrugëve jo vetëm që ka shkurtuar distancat dhe ulur kohën e udhëtimit, por ato kanë ndihmuar në rritjen e bashkëpunimit e shkëmbimeve tregtare, rritjen e numrit të turistëve, zhvillimin e ekonomisë, etj.

Figura 3: Harta e rrjetit hekurudhor

ZF e Lezhës përshkohet nga 130.45 km rrugë kombëtare (ose 44.5 përqind të rrjetit kombëtar që përshkon qarkun), 80 km rrugë rajonale dhe 282.5 rrugë komunale (ose 68 përqind të rrjetit komunal të qarkut). Infrastruktura rrugore (komunale dhe rajonale) si dhe shërbimet që lidhen me të janë në pronësi dhe administrim të pushtetit vendor. NJQV janë vendimmarrëse për mirëmbajtjen dhe përmirësimin e tyre.

Zona Funksionale e Lezhës përshkohet nga segmenti hekurudhor Vorë-Shkodër, i cili është një nga pesë segmentet e hekurudhës shqiptare. Ky segment përbëhet nga dy linja: Linja hekurudhore

²Ajo ndodhet vetë m 55 km nga kryeqyteti i Shqipërisë . Largësia Lezhë-Shkodër është 35 km, Lezhë-Durrës është 70 km, Lezhë-Rinas është 40 km dhe largësia Prishtinë-Kukës-Lezhë është 220 km.

³Aktualisht jashtë funksionit (shënim i autorëve)

Laç-Lezhë 20 km e gjatë dhe Lezhë-Shkodër është 34 km e gjatë. Në këtë linjë ka dy stacione ndërmjetës midis Lezhës dhe Shkodrës, stacionet Baqel dhe Mjedë. Ky stacion ndodhet në luginën e Vaut të Dejës dhe vetëm disa kilometra larg hidrocentralit me të njëjtin emër⁴.

Në ZF të Lezhës ndodhet dhe Porti i Shëngjinit. Ky port ndodhet 60 km në veri të portit të Durrësit dhe është porti i vetëm në këtë zonë. Porti po zhvillohet me qëllim rritjen e aftësisë akostuese, përpunuese dhe sigurinë e lundrimit. Volumi i përpunimit të mallrave në këtë port është pesëfishuar krahasuar vitet e para 90. Përmes tij realizohen shkëmbime të shumta, duke ndikuar kështu ndjeshëm në zhvillimin ekonomik. Në portin e Shëngjinit realizohen disa aktivitete si: peshkimi, transporti i pasagjerëve dhe ngarkim-shkarkimi i mallrave të ndryshme. Përfundimi i rrugës Durrës-Kukës-Morinë i ka dhënë një rëndësi strategjike këtij porti si një e rëndësishme për daljen në det të Kosovës.

1.3 Klima dhe Mjedisi

ZF e Lezhës shtrihet në një territor me natyrë të larmishme – me burime të pasura ujore, lumenjtë (Drin dhe Gjadër), pranë detit Adriatik, maleve e kodrave, me një florë dhe faunë mjaft të pasur – çka i shton interesit ekonomik edhe potencialin turistik për qytetarët shqiptarë dhe të huaj.

1.3.1 Klima

ZF e Lezhës karakterizohet nga një klimë e butë e tipit mesdhetar për shkak të pozitës gjeografike me dalje të gjerë në det dhe me reliev në përgjithësi të ulët. Rrethi i Lezhës karakterizohet nga vera e nxehtë dhe e thatë, dimër i butë dhe i lagësht në pjesën e ulët dhe qytet, ndërsa dimër të lagësht dhe të ftohtë në zonën malore. Temperatura mesatare vjetore për rrethin është 15 gradë, mesatarja e Janarit 7 gradë, ndërsa mesatarja e Korrikut plus 24-25 gradë. Në këtë zonë bien mesatarisht 1700 mm reshje në vit.

1.3.2 Mjedisi

Rrethi i Lezhës ka burime të shumta ujore. Në territorin e tij rrjedhin dy lumenj, lumi i Drinit dhe ai i Gjadrit. Drini i Lezhës fillon në afërsi të fshatit Mjedë të rrethit të Shkodrës, bashkohet me ujërat e lumit Gjadër, kalon përbri Lezhës dhe derdhet në detin Adriatik. Lumi i Gjadrit e përshkon rrethin e Lezhës në 10 km gjatësi. Ky lumë ka një gjatësi prej 40.5km dhe një pellg uhor rreth 120 km². Prurjet mesatare vjetore janë 8.8m³/sek. Gjithashtu në territorin e ZF rrjedhin disa përrenj⁵ dhe ndodhen disa rezervuarë artificial⁶, të cilat risin shumë potenciale për zhvillimin e bujqësisë në këtë zonë.

Figura3: Zonat e mbrojtura në ZF të Lezhës (MCV)

⁴ http://www.t669.net/hekurudha_shqiptare.html

⁵ Përroi i Lushisë dhe i Qershisë në komunën e Kallmetit; Përroi i Troshanit në komunën e Blinishtit; Përroi i Manatisë në komunën Kolsh

⁶ Rezervuari i Troshanit, Komuna Blinisht, rezervuari i Fishtës; Kallmetit; I Patalej në Kolsh dhe i Kashnjetit në Ungrej

Zona e mbrojtur Kune-Vain-Tale me sip. 4,393.2ha⁷ shtrihet në grykëderdhjen e lumit Drin. Këtu ka shumë shpendë ujorë dhe gjenden dy laguna, ajo e Cekës me sip 235 ha dhe e Merxhanit 77 ha. Surpriza më e këndshme për turistin është ishulli ranor i Kunes me një sip prej 125 ha në të djathtë të deltës së Drinit. Ishulli i Kunes është i mbuluar me një bimësi të harlisur hidrofille. Aty rriten shkurre të gjelbra mesdhetare, liane, shelgje, frashër etj. Në këtë rajon njihen 227 lloje bimësh. Përsa i takon faunës nga shpendët përmendim rosat e egra, fazanët, qukapikët, karabullakët, çapkat, rosën e madhe krye kuqe etj. Në këtë sistem lagunor gjenden 92 lloje shpendësh, 22 reptilë nga 33 që ka Shqipëria dhe 6 lloje amfibësh nga 15 që ka Shqipëria dhe disa lloje gjitarësh. Lagunat e Lezhës janë mjaft atraktive dhe mund të shfrytëzohen për shëtitje në natyrë dhe për gjueti sportive.

Ekosistemet ligatinore bregdetare të Kunes-Vainit janë të shpallur me ligj, zona të mbrojtura natyrore. Në ZF të Lezhës⁸ ndodhen gjithashtu shumë monumente të natyrës të mara në mbrojtje nga shteti (Rëra e Hedhur; Rrapi i Grykës; Rrepet e Kolshit; Shpella e Hutit; Shpella e Sukës së Vogël; Rivat e Drinit; Këneta e Kashtës; Rrapi i Pirajave (Blinisht); Lisi i Markatomajt; Pylli (dushk, frashër, shkozë), i Shën Eufemisë Kallmet (1 ha).

ZF e Lezhës trashëgon pasuri të rëndësishme natyrore. Por duhet të theksohet gjithashtu se administrimi i papërshtatshëm i mbetjeve, keqpërdorimi i tokës bujqësore, zhvillimi kaotik urban, erozioni i lartë i tokës, mbishfrytëzimi i ujërave nëntokësore, degradimi i zonave të mbrojtura natyrore e varfërimi i biodiversitetit, janë ndër problematikat kryesore mjedisore me të cilat përballet kjo zonë.

Erozioni është shndërruar në një problem potencial për rrethin e Lezhës. Ai shfaqet si në forma të ndryshme (erozion detar, lumor dhe sipërfaqësor). Ndryshimet klimatike kanë ndikuar veçanërisht në zonat bregdetare të Shëngjinit dhe Shënkollit ku deti po merr gjithnjë e më tepër terren në tokë. Erozioni detar është gjithashtu aktive përgjatë bregut detar të lagunave Kune dhe Vain si dhe në derdhjen e lumit Buna.

Përgjatë bregdetit të përfshirë në zonën e Lezhës, avancimi i detit llogaritet mesatarisht deri në 2,5 m në vit. Ndër shkaqet kryesore për përparimin e bregdetit në zonën e Lezhës është bllokimi i aluvioneve që vijnë nga lumi Drin. Humbjet mesatare të tokës janë në rreth 12 ton/ha/vit në zonën fushore (Lezhë)⁹ Këto ndryshime do të japin ndikimet e tyre në ekonomi, dhe do të ndikojnë në qëndrueshmërinë dhe mundësitë për zhvillim brenda zonës

Degradimi i tokës së punueshme për shkak të erozionit dhe përmbytjeve vazhdon të jetë një nga problemet më të mëdha në zonën e Zadrimës¹⁰. Rënia e vegjetacionit, mospërdorimi i tokës për qëllime bujqësore, metodat e papërshtatshme të ujitjes janë disa nga faktorët, të cilat e përshpejtojnë fenomenin e erozionit në zonë. Zona të veçanta përdoren për kullotje, në kundërshtim me çdo lloj kriteri, duke stimuluar mbipërdorimin e bimësisë dhe për pasojë rritjen e erozionit dhe dëmtimin e peizazhit.

Ndryshimet klimatike pritet të kenë ndikim të dukshëm dhe në të ardhmen në këtë zonë. Zona bregdetare ndërmjet derdhjeve të lumenjve Drin e Mat është identifikuar si një nga zonat më vulnerabël ndaj ndryshimeve klimatike në Shqipëri¹¹. Ekosistemet e kësaj zone pritet të ndikohen mjaft nga këto ndryshime, me pasojë zhdukjen ose fragmentimin e tyre dhe pamundësinë për t'i zëvendësuar. Kjo do të sillte humbjen e shërbimeve që përftohen nga ekosistemet.

Ndryshimet klimatike do të përkeqësojnë ndjeshëm rreziqet ekzistuese të tilla si përmbytjet nga ciklonet dhe stuhitë detare. Rreziqet e tjera të lidhura me klimën, rritja e nivelit të detit, depërtimi i ujit të kripur në ujërat nëntokësore, thatësira, ndryshimi i pritshëm në regjimin e temperaturave, pritet të bëhen rreziqe më

⁷Zone e mbrojtur e kategorisë së IV me VKM nr.432, date 28.04.2010.

⁸⁸http://www.planifikimi.gov.al/sites/default/files/Ligji%20Nr.8906,%20Dt%2006.06.2002_Per_zonat_e_mbrojtura_.pdf

⁹Raporti i gjendjes në mjedis 2011, fq. 11

¹⁰Plani rajonal i veprimit në mjedis, fq.16

¹¹Plani i menaxhimit RNM Kune-Vain-Ishëm 2012, Fq.7

serioze për sigurimin e ushqimit, ujit, energjisë dhe shëndetit të njerëzve. Ndryshimet klimatike do të ndikojnë biodiversitetin në të gjitha nivelet: gjini, specie, habitate dhe ekosisteme.

ZF e Lezhës është një nga rajonet me potenciale të mëdha të energjisë së rinovueshme. Energjia e erërave mund të përdoret si burim energjie, pasi kjo favorizohet nga kushtet e relievit me kodra të buta, afër zonave me popullim të madh si kodrat e Dajçit, dhe ekzistenca e erërave lokale të bollshme, deri në 120 ditë në vit¹². Gjithashtu meqenëse rajoni i Lezhës ka klimë mesdhetare dhe kemi rreth 226 ditë me diell në vit, energjia diellore (nëpërmjet paneleve diellore), është një potencial i mirë që mund të shfrytëzohet gjerësisht nga bizneset, operatorët turistikë dhe institucionet lokale.

Menaxhimi i mbetjeve (grumbullimi, transporti, trajtimi dhe asgjësimi) është një praktikë - që ushtrohet plotësisht sidomos në qendrën e propozuar të ZF Lezhë. Bashkia Lezhë (80 përqind) ndërsa komunat Shëngjin (85 përqind), Zejmen (70 përqind), Shënkoll (70 përqind), Balldren i Ri (70 përqind), Kolç (50 përqind) dhe Kallmet (50 përqind) kanë të organizuar grumbullimin dhe transportin e mbetjeve urbane. Bashkia Lezhë ka filluar të grumbullojë dhe depozitojë mbetje të ndara në dy rryma. Popullsia banuese në komunat Dajç, Ungrej dhe Blinisht nuk mbulohet nga ky shërbim, dhe aplikohet kryesisht kompostimi individual. Dldp ka financuar ndërtimin e dy impianteve për ndarjen e mbetjeve në qytetin e Lezhës dhe në Komunën e Dajçit, në Lezhë¹³. Në zonat rurale ku shërbimi i grumbullimit të mbetjeve nuk ofrohet, ato shkarkohen në kanale, lugina ose në anë të rrugës, ku së fundmi shkarkohen edhe në lumenj.

Asgjësimi i mbetjeve urbane bëhet kryesisht në vend depozitimin e Bushatit (Bashkia Lezhë dhe komunat Balldren e Shëngjin). Ndërkohë që në mjaft raste mbetjet e komunave Shënkoll, Zejmen dhe Milot depozitohen në vend depozitimin e Berzantit, komuna Zejmen. Megjithëse jashtë funksionit në ditët e sotme, këtu vazhdojnë të depozitohen mbetje. Ky vend depozitim është i ngritur në afërsi të deltës së lumit Mat, dhe filtrimi i ujërave të shiut dhe atyre nëntokësore përbëjnë problem serioz për ndotjen e këtij lumi. Një pjesë e mbetjeve urbane, përfshi ato inerte nga ndërtimet dhe prishjet, hidhen përgjatë lumit Drin ose në liqenin e Knallës.

1.4 Tendencat Demografike

1.4.1 Popullsia, Tendenca e Lëvizjeve, Migrimi

Popullsia e qarkut të Lezhës përbën më pak se 6% të popullsisë së vendit dhe është e vendosur në 21 njësi të qeverisjes vendore të organizuara në tri rrethe: rrethi Kurbin (4 njësi me qendër Laçin); rrethi Lezhë (10 njësi me qendër Lezhën) dhe rrethi Mirditë (7 njësi me qendër Rrëshenin). Në vitin 2011, popullsia e qarkut të Lezhës ishte 134 027 banorë, 49 përqind (65633 banorë) e të cilëve jetonin në rrethin e Lezhës, 16 përqind (22,103) në rrethin e Mirditës dhe rreth 35 përqind (46 291 banorë) në rrethin e Kurbin (INSTAT, Census 2011).

Popullsia e ZF Lezhë është 65,633 banorë ose 49 përqind e popullsisë së qarkut të Lezhës dhe është shpërndarë në 10 njësi të qeverisjes vendore. ZF e Lezhës ka popullsinë më të madhe krahasuar me dy zonat e tjera funksionale të këtij rajoni. Popullsia e ZF të Lezhës është afërsisht 3 herë më e madhe se popullsia në ZF të Mirditës (22 103) dhe 1.4 herë më e madhe se popullsia në ZF të Kurbin (46 291) (INSTAT, Census 2011). Numri i femrave është 9.2 përqind më i ulët se ai i meshkujve.

¹²Plani rajonal i veprimit në mjedis, fq.15

¹³Planifikimi i Menaxhimit Lokal të Mbetjeve, dldp 2012, fq. 66

Tabela 1: Ndryshimet e popullsisë në ZF të Lezhës

Njesite Vendore	DEMOGRAFIA								
	Siperfaqe km ²	Banesa	Popullsia 2001	Popullsia 2011	Ndryshimi popullsise 2011/2001 (%-je)	Meshkuj	Femra	Urbane	Rurale
	456.9	22874	67714	65633	-3.1	32947	32686		
Lezhe	5.5	5968	14420	15510	7.6	7659	7851	15510	24835
Shengjijn	53.4	4080	6807	8091	18.9	4073	4018		
Balldre	91.2	1778	7203	6142	-14.7	3096	3046		
Dajc	35.2	1300	5183	3834	-26.0	1907	1927		
Blinisht	38.1	1142	4238	3361	-20.7	1638	1723		
Kallmet	18.1	1487	5493	4118	-25.0	1976	2142		
Kolc	38.1	1282	4923	4228	-14.1	2080	2148		
Zejmen	42.2	1422	6713	5660	-15.7	2794	2866		
Shenkoll	32.4	3637	8894	13102	47.3	6890	6212		
Ungrej	102.7	778	3840	1587	-58.7	834	753		
Kombetare	28748	1012400	3069275	2800138	-8.8	50.1	40.9		

Burimi: Statistikat Qarku Lezhë 2014

Shumica e njësive kanë dendësi më të ulët se dendësia mesatare për ZF (133 banorë/km²): katër nga 10 NJQV janë nën nivelin 100 banorë/km², ndërsa dendësia mesatare e popullsisë së komunave është 123 banorë/km². Pjesa urbane e ZF (qyteti i Lezhës) ka dendësinë më të lartë (3,102 banorë/ km²). Njësia më e vogël është Ungrej me 1587 banorë.

Sipas të dhënave të Censurit 2011 popullsia rezidente e ZF të Lezhës është 65,633 banorë. Ndërkohë të dhënat zyrtare të Regjistrimit të Gjendjes Civile të vitit 2013, flasin për numër popullsie të regjistruar rreth 62përqind më të lartë, me përqendrim të ngjashëm të njësive të qeverisjes vendore të raportuara nga Censuri 2011.

Bazuar në të dhënat e Censurit 2011, niveli i urbanizimit është tepër i lartë në bashkinë Lezhë. Dendësia në zonën e re funksionale do të jetë 133 banorë/km², duke ulur kështu diferencimin tejet të lartë të dendësisë (asaj minimale dhe maksimale) të popullsisë ndërmjet zonave rurale të kësaj njësie. Aktualisht vetëm katër njësi vendore (Zejmen, Shënkoll, Shëngjijn dhe Lezhë) gjenden mbi mesataren e zonës funksionale. Numri i femrave është 9.2 përqind më i ulët se ai i meshkujve.

Në vitin 2011 popullsia rurale përfaqëson për herë të parë, më pak se gjysmën e popullsisë së përgjithshme në nivel kombëtar¹⁴, ndërsa në ZF të Lezhës kemi një situatë të ndryshme. Nëse shikojmë shpërndarjen e popullsisë sipas vendbanimeve, vëmë re se vetëm 31 përqind e saj banon në zonën urbane dhe pjesa tjetër në zonën rurale (69 përqind). Megjithatë duhet theksuar që afërsisht 56 përqind e popullsisë jeton në tre njësi të kësaj zonë (bashkinë Lezhë dhe komunat Shëngjijn dhe Shënkoll). Këto njësi kanë fituar banorë (Shënkoll 47.3 përqind, Shëngjijn 18.9 përqind dhe Lezha 7.6 përqind), ndërsa të gjitha njësitë e tjera kanë humbur banorë. Tre njësitë kanë fituar 78.8 përqind të popullsisë që kanë humbur njësitë e tjera. Përqendrimi i madh i popullsisë në këto njësi lidhet me zhvillimin me ritme të shpejta të turizmit në këtë zona.

Diferenca midis të dhënave nga Census 2011 dhe të dhënave nga RGJC është shumë e madhe. Popullsia e regjistruar në regjistra është 43 përqind më e madhe se ajo që rezultoi nga Censuri. NJQV që e kanë ndryshimin më të madh janë komuna Ungrej (49 përqind), Dajc (44 përqind). Komuna me ndryshimin më të vogël është komuna Shënkoll (14 përqind).

¹⁴ INSTAT, Tipologjia e komunave dhe bashkive, fq.48

Tabela 2 Diferenca mes popullsisë sipas INSTAT-it dhe RGJC-së në 2011 për Qarkun Lezhë

Njësia	Census 2011	Regjistri Civil 2011	Ndryshimi i popullsisë	Ndryshimi në %
Ungrej	1,578	3,103	-1,515	-49%
Blinisht	3,361	5,512	-2,151	-39%
Dajc	3,834	6,895	-3,061	-44%
Kallmet	4,188	6,883	-2,765	-40%
Kolsh	4,228	6,649	-2,421	-36%
Zejmen	5,660	9,090	-3,430	-38%
Balldren i Ri	6,142	10,392	-4,250	-41%
Shëngjin	8,091	11,551	-3,460	-30%
Shënkoll	11,102	15,302	-2,200	-14%
Lezhë	15,510	27,415	-11,905	-43%
ZF Totali	65,633	102,792	-37,159	-43%

1.4.2 Struktura dhe lëvizja e Popullsisë

Procesi i emigrimit, ulja e lindshmërisë dhe e vdekshmërisë ka patur ndikimin e vet dhe në strukturën e popullsisë të ZF Lezhë. 21.4 përqind e popullsisë është nën moshën 15 vjeç, ndërsa grupi i popullsisë mbi 65 vjeç është 11.5 përqind e popullsisë totale. Koeficienti i varësisë-raporti i numrit të personave në grupmoshat 0-14 vjeç dhe 65 vjeç e lart përkundrejt numrit të personave në grupmoshën aktive 15-64 vjeç, shprehur në përqindje është 49. Në nivel kombëtar ky tregues është 47 nga 73 që ka qenë në vitin 1979. Kjo nënkupton një zvogëlim të konsiderueshëm të barrës së personave të varur brenda njësive ekonomike familjare dhe ekonomisë në përgjithësi¹⁵.

Koeficienti i përgjithshëm i varësisë mund të ndahet në koeficientin e varësisë së të rinjve dhe koeficientin e varësisë së të moshuarve, të cilët përfaqësojnë respektivisht raportin e popullsisë së grupmoshave 0-14 vjeç dhe 65 vjeç e lart kundrejt popullsisë në moshën 15-64 vjeç. Për ZF të Lezhës këto tregues janë respektivisht 32 dhe 17. Kjo ndarje tregon qartë një popullsi në plakje sepse koeficienti i varësisë së të rinjve është ulur krahasuar me vitin 1979 (ka qenë 64 përqind në nivel kombëtar) dhe kompensohet nga gradualisht nga një koeficient në rritje i varësisë së të moshuarve i cili rritet nga 9 në rreth 17 përqind për të njëjtën periudhë¹⁶. Koeficientët e varësisë të ZF Lezhë janë të njëjta me koeficientët në nivel kombëtar.

Tabela 3 Migracioni i brendshëm (Census, INSTAT)

Tabela 2: Matrica e migracionit të brendshëm

Qarku 2011	Qarku 2001												
	Berit	Dibër	Durrës	Elbasan	Fier	Gjirokastrë	Korçë	Kukës	Lehtë	Shkollë	Tiranë	Vlorë	Gjithë
Berit		283	154	673	2,123	398	638	430	59	58	418	2,852	8,104
Dibër	569		154	774	1,188	818	286	205	173	102	265	140	4,446
Durrës	3,088	10,064		4,772	2,045	1,066	2,055	3,649	2,160	1,978	2,791	381	34,058
Elbasan	664	534	362		1,418	194	2,320	717	345	1,384	1,141	278	9,157
Fier	3,023	588	379	2,084		2,384	808	1,695	225	443	1,626	2,832	16,937
Gjirokastrë	401	177	69	134	529		220	92	65	85	780	287	2,899
Korçë	609	624	241	2,258	964	194		430	190	427	589	463	6,989
Kukës	102	355	117	95	212	99	102		181	409	336	73	1,873
Lehtë	1,152	1,936	868	2,230	315	161	392	356		4,016	2,241	143	13,818
Shkollë	421	1,046	1,881	416	718	581	475	945	1,256		809	462	9,170
Tiranë	9,811	21,279	8,048	10,120	13,968	7,327	10,985	13,985	3,230	8,159		5,088	112,180
Vlorë	1,405	348	249	825	2,200	2,002	521	623	272	552	894		9,790
Gjithë	21,255	37,034	16,481	24,381	25,660	33,422	18,794	23,117	10,256	17,613	11,948	12,999	228,952

Burimi: INSTAT

¹⁵ INSTAT, Popullsia dhe dinamika e saj në Shqipëri, fq.33

¹⁶ Po aty, fq.33

Lezha është një rast interesant që shënon një normë lëvizjeje prej 18 përqindësh. Në këtë rast, si migracioni hyrës ashtu edhe ai dalës kontribuojnë në normën e lëvizjes. Në disa vende, ka flukse dalje të rëndësishme, ndërsa zona të tjera të bregdetit mesdhetar dhe pranë qytetit të Lezhës tërheqin edhe migrantë nga rajone të tjera¹⁷.

Në ZF të Lezhës mund të vëzhgohet fenomeni tjetër që migrimi nuk ndodh vetëm në qendër të ZF (bashkia Lezhë), por dhe në njësitë vendore të afërta suburbane (Shëngjini dhe Shënkolli). Migrimi në drejtim të Tiranës ka qenë vetëm 5%, ndërsa Lezha është qarku i preferuar në veri të vendit, duke tërhequr migrantët e brendshëm nga Shkodra (29 përqind), Dibra (14 përqind), Elbasani (16 përqind) dhe Tirana (16 përqind). Lezha është qarku i katërt në Shqipëri i destinacionit të migrimit.¹⁸

Shumica e migrantëve të brendshëm (75.5 përqind) kanë ardhur nga këto qarqe.¹⁹ Lezha, tërheq gjithashtu një numër të konsiderueshëm shqiptarësh që kthehen nga Italia, por numri i atyre që kthehen nga Greqia mbetet më i madh se i të parëve, ashtu si edhe në qarqet e tjera të vendit. Më shumë se gjysma e migrantëve të brendshëm në qarkun e Lezhës e kanë ndryshuar rrethin të paktën një herë²⁰.

¹⁷ INSTAT, Migracioni në Shqipëri, 2014 fq. 18

¹⁸ INSTAT, Migracioni në Shqipëri, 2014 fq. 22

¹⁹ Po aty, fq.25

²⁰ Po aty, fq.24

Tabela 4 Popullsia banuese sipas gjinisë, grupmoshës dhe bashkisë/komunës

Bashkia/Komuna	Gjinia dhe grupmosha											
	Gjithsej				Meshkuj				Femra			
	Gjithsej	0-14	15-65	+65	Gjithsej	0-14	15-65	+65	Gjithsej	0-14	15-65	+65
Ballëdren I Ri	6 142	1 355	4 087	700	3 096	713	2041	342	3046	642	2046	358
Blinisht	3 361	634	2 232	495	1 638	331	1 074	233	1 723	303	1 158	262
Dajç	3 834	704	2 567	563	1 907	378	1 263	266	1 927	326	1 304	297
Kallmet	4 118	819	2 683	616	1 976	436	1 247	293	2 142	383	1 436	323
Kolç	4 228	882	2 834	512	2 080	460	1 396	224	2 148	422	1 438	288
Lezhë	15 510	3 314	10 702	1 494	7 659	1 779	5 180	700	7 851	1 535	5 522	794
Shëngjin	8 091	1 786	5 358	947	4 073	961	2 671	441	4 018	825	2 687	506
Shënkoll	13 102	2 937	8 829	1 336	6 890	1 555	4 689	646	6 212	1 382	4 140	690
Ungrej	1 587	322	1 056	209	834	174	558	102	753	148	489	107
Zejmen	5 660	1 278	3 679	703	2 794	650	1807	337	2 866	628	1 872	366
Total	65 633	14 031	44 027	7 575	32947	7437	21926	3584	32686	6594	22101	3991

Burimi: INSTAT, Censuri I Popullsisë dhe Banesave. Lezha 2011

1.5 Zhvillimi Social

Sipas LSMS në 2012, rajoni i Lezhës shënon një nivel varfërie prej 17.5%, thellësi varfërisë 4.3% dhe ashpërsie 1.7%, tregues relativisht të lartë krahasuar me vlerat kombëtare.

Fondet e Akorduara për vitin 2013 për Ndhimë Ekonomike dhe Personat me aftësi të kufizuara në Zonën Funktionale Lezhë jepen në tabelën më poshtë.

Njësia	Ndhimë Ekonomike në 000/leke
Dajc	605,1
Kolsh	8.955,0
Lezhe	24.575,1
Zejmen	7.673,7
Shën Koll	9.615,8
Shën Gjin	5.792,8
Balldren	3.207,6
Kallmet	2.386,1
Ungrej	30.760,8
Dajc	1.642,9
Blinisht	340,6
Total ZF	95.555,4
Total Rajoni	298.378
Total Vendi	4.095.214

Njësia	Fondet për personat me aftësi të kufizuara (në 000/leke)
Dajc	25,067
Kolsh	5,344
Lezhe	90,337
Zejmen	30,496
Shën Koll	59,343
Shën Gjin	38,137
Balldren	37,199
Kallmet	24,144
Ungrej	9,911
Dajc	21,758
Blinisht	14,754
Total ZF	356,490
Total Rajoni	9,507,166
Total Vendi	15,272,086

Burimi: Baza e të dhënave ISB

Persona me aftësi të kufizuara në të gjithë qarkun përfaqësojnë rreth 5.3% të popullsisë së rajonit. Numri i individëve në vështirësi (me aftësi të kufizuara, sëmundje etj.) në Bashkinë Lezhë përbën rreth 3% të popullsisë së Bashkisë, ku 2% e zënë invalidët e punës dhe 1% personat të paaftë mendorë dhe fizikë.

Për t'i ardhur në ndihmë personave me aftësi të kufizuara (PAK), që prej vitit 1996 është ngritur *Qendra e Zhvillimit Ditor Lezhë*. Kjo qendër e përkujdesit shoqëror për PAK, vepron si institucion me fond të deleguar dhe në varësi nga Kryetari i Bashkisë. Qendra ka karakter social-edukativ dhe ofron shërbim për fëmijë dhe të rinj me AK nëpërmjet aktiviteteve të mëposhtme ortofoni, pavarësi praktike, shërbim ushqimor, fizioterapi, transport, aktivitete shtëpiak, pedagogji, kënd muzike, pikturë, shërbim lavandrie, aktivitete të ndryshme argëtuese etj. Gjatë vitit 2013 kjo qendër është frekuentuar nga 29 persona. Përsa i përket mjediseve publike, vetëm 7% e tyre ofrojnë standardet e duhura për personat me aftësi të kufizuara.

Në Bashki funksionon dhe Qendra e Moshës së Tretë e cila është hapur për herë të parë në vitin 2008. Gjatë vitit 2013 numri i të moshuarve që marrin pjesë në aktivitete e qendrës është 70 persona.

1.5.1 Arsimi

Arsimi në ZF të Lezhës ofrohet nga dy sektorë: sektori publik dhe ai privat, nga të cilat 86 përqind e institucioneve arsimore janë institucione publike.

Të dhënat e Drejtorisë Rajonale Arsimore Lezhë tregojnë se në vitin 2014 në ZF zhvillojnë veprimtarinë e vet 55 institucione arsimore të sistemit parashkollor (kopshte), 59 shkolla të sistemin 9 vjeçar, 13 shkolla të

arsimit të mesëm të përgjithshëm dhe 1 shkolle arsimit profesional. Numri i përgjithshëm i nxënësve është përkatësisht; 2345 nxënës në sistemin parashkollor, 9020 në sistemin 9 vjeçar, 2724 në arsimin e mesëm dhe 559 në atë të mesëm profesional.

Në vitin 2014–2015, numri i kopshteve në Lezhë është 8.4 për çdo 10 000 banorë. Ky indikator është shumë afër indikatorit kombëtar²¹. Numri i fëmijëve për çdo edukatore është mesatarisht 20 fëmijë. Numri i shkollave 9-vjeçare është 8.9 për 10 000 banorë. Numri i nxënësve për çdo mësues është mesatarisht prej 15.6 nxënës.

Numri i shkollave të mesme është 2.0 për 10 000 banorë. Numri i mësuesve për 10 000 banorë varion nga 12–40, me një mesatare prej 24. Numri i nxënësve për çdo mësues është 15.7 nxënës. Institucionet arsimore publike janë të shpërndara në të gjithë ZF. Të gjitha komunat kanë shkolla 9 vjeçare dhe të mesme.

Në qytetin e Lezhës ofrohet **edukim profesional** nga shkolla "Kolin Gjoka", e cila është hapur për here të parë në shtator 2003. Shkolla i formon nxënësit në pesë profile kryesore: (ekonomi-biznes, administrim zyre, TIK, anglisht-frëngjisht dhe drejtimi pedagogjik). 53.9 përqind e nxënësve janë femra, megjithatë nga tabela mund të konstatohen lehtë stereotipet gjinore në shkollat profesionale. Kështu në degën TIK vetëm 13.9 përqind e nxënësve janë femra, ndërkohë që në pedagogji 94.6 përqind janë femra.

Tabela 5 Numri i nxënësve sipas degëve (viti mësimor 2012-2013)

Nr.	Dega	Nxënës gjithsej	Nxënëse femra
1	Ekonomi-Biznes	204	106
2	Administrim zyre	89	33
3	TIK	86	12
4	Anglisht-Frëngjisht	119	95
5	Pedagogji	56	53
	Numri i përgjithshëm	554	299

Burimi: <http://kolinjoka.vet.al/statistika/2012>

Nevojitet një evidentim i mëtjshëm i mungesës së arsimit profesional si në kapacitetet pritëse ashtu edhe në zhvillimin e kurrikulave të cilat duhet të adresojnë jo vetëm aspektet teorike po edhe ato praktike.

Harta me poshtë paraqet një shpërndarje të institucioneve arsimore (kopshte, shkolla nëntëvjeçare, gjimnaze dhe shkollat profesionale) në Zonë. Ne qytetin e Lezhës ato janë treguar me rrathët bojë qielli. Ndërsa, për njësitë e tjera janë përdorur rrathët e kuq.

²¹ Aneks-Treguesit Arsimore

Figura 4 Harta e institucioneve arsimore në Zonën Funktionale Lezhë

Burimi: Ministria e Arsimit, Njësitë Vendore, 2014

Sa i përket transportit të nxënësve, tabela më poshtë paraqet një listë të shkollave për të cilat kryhet transporti (ose duhet të kryhet). Nuk dihet nëse të gjitha shkollat në liste e ofrojnë transportin e nxënësve.

Shkollat, nxënësit e të cilave do të transportohen me mjet (me fondet publike)	Shkolla pritëse
Ndrec Nikolli	Kalivac
Gjobardhaj	Kalivac
Kaluer	Ungraj
Sukaxhi	Ungraj
Berzana	Pllanë
Grykë-manati	Manati
Ballsh	Kodër Ballsh
Lagja e Re	Mbyllet si shkolle
Gocaj	Kakariq
Baqel	Blinisht
Koterr	Dajç
Piraj	Blinisht
Kodhel	Blinisht
Fishtë+Krajen	Troshan
Merqi	Rraboshtë
Vrosh	Gjergj Kastrioti

Burimi: VKM Nr. 709, datë 05.10.2011 "Për përdorimin e fondeve publike për transportimin e mësuesve dhe të nxënësve që punojnë e mësojnë jashtë vendbanimit".

1.5.2 Shëndetësia

Shërbimi shëndetësor ofrohet nëpërmjet shërbimit shëndetësor parësor dhe atij spitalor.

Qarku Lezhe ka 3 spitale me 319 shtretër si dhe 92 qendra shëndetësore dhe një numër total mjekësh prej 155. Distanca nga qendra më e afërt shëndetësore/mjeku më i afërt në zonat urbane është 23 minuta, ndërsa në zonat rurale, 19 minuta.

Në Bashki kujdesi shëndetësor parësor ofrohet përmes një qendre shëndetësore dhe katër ambulanca. Shërbimi shëndetësor parësor ofron shërbim mjekësor të specializuar që mbulon i). shërbim mjeku të familjes, ii). shërbim pediatrik, iii). konsultor të nënës dhe fëmijës, iv). kardiologji, v). mikrokirurgji, vi). shërbim mini laboratorik (dy laboratorë) si dhe vii). shërbim urgjence mjekësore

Spitali rajonal, i ndodhur në Qytetin e Lezhës, ofron shërbime të kujdesit shëndetësor në patologji, obstetrigjinekologji, kirurgji, infektiv, pediatri, reanimacion, radiologji dhe shërbime laboratorike. Numri i punonjësve është 35 mjekë specialistë, 104 infermierë, 17 staf mjekësor (laborantë, farmacistë) dhe 100 veta personel ndihmës dhe administratë. Aktualisht ky spital ka një kapacitet prej 162 shtretërish. Numri i shtretërve për 10,000 banorë është 55. Numri i pacientëve të shtruar gjatë vitit 2013 ishte 7,031 prej të cilëve 27% ishin prej rretheve të tjera të qarkut Lezhë.

Tabela 6 Nr. i mjekëve të përgjithshëm dhe specialiste në Qendrat Shëndetësore të ZF

Njësia	Total MPF	Total MS	Total Mjeke
Q.SH. Lezhe	9	3	12
Q.SH. Shëngjin	4	1	5
Q.SH. Zejmen	4	0	4
Q.SH. Shën Koll	6	0	6
Q.SH. Balldren	5	0	5
Q.SH. Kolsh	3	0	3
Q.SH. Dajç	3	0	3
Q.SH. Kallmet	3	0	3
Q.SH. Ungrej	1	0	1
Q.SH. Blinisht	2	0	2
Total ZF	40	4	44
Total Rajoni	81	11	92

Burimi: Baza e të dhënave ISB, DRSKSH Lezhë

1.6 Karakteristikat dhe ndërveprimet në Zonën Funktionale

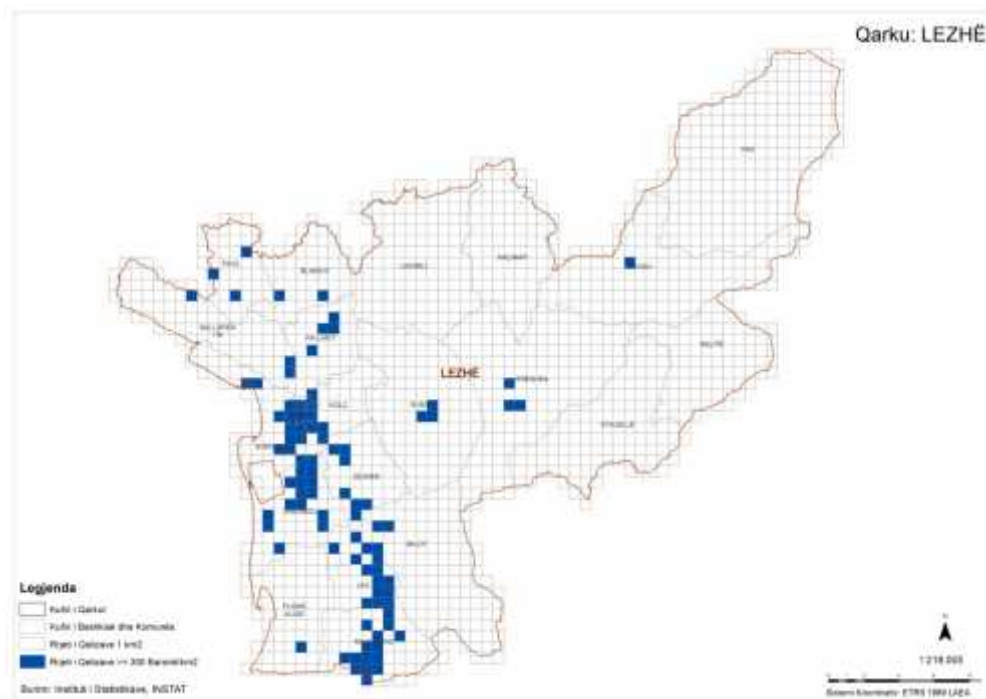
Termi “Zonë funksionale” i referohet një hapësire të caktuar (pavarësisht nivelit, bashki, rajon e kështu me radhë), e cila nuk përcaktohet nga kufijtë e saj administrative apo historike. Ajo formohet më tepër nga ndërveprimet e ndryshme që ndodhin brenda kësaj hapësire si për shembull; bashkëveprimeve ndërmjet banorëve për punësim apo shkëmbime tregtare, entiteteve qeveritare dhe njësive ekonomike brenda territorit të saj. Koncepti “Zonë Funksionale” në kuadër të kësaj analize, përdoret për të përcaktuar një hapësirë ku ndërveprimet mes banorëve strukturave publike dhe private janë të dendura dhe të shpeshta.

Harta e Qarkut Lezhë e paraqitur më poshtë është një detajim i hartës së Kluster-ave Urbanë në Shqipëri publikuar në botimin e fundit të INSTAT; “Një Klasifikim i Ri Urban/Rural i Popullsisë Shqiptare”, Maj 2014. Kjo tipologji përdorur edhe në vendet e BE-së, është një klasifikim i ri i territorit Urban/Rural i cili konsideron si njësi bazë të klasifikimit rrjetin e qelizave prej 1km²²². Sipërfaqja e Qarkut është e ndarë në qeliza/kuadrate prej 1 km² dhe janë vënë në pah me blu kuadratet ku popullsia është e përqendruar (më shumë se

²²qasje e përdorur edhe nga OECD më parë (OECD, 2011 and Jonard et al. 2009)

300 banorë/km²). Nëse shikohet vazhdimësia e pikave blu, domethënë e përqendrimit të popullsisë, në një total prej të paktën 5,000 banorë, kjo zonë quhet zonë urbane.

Figura 5 Harta të dendësisë së popullsisë në grida 1 km² dhe me kufijtë e NJQV-ve ekzistuese

Burimi: INSTAT

Lezha si rajon është përgjithësisht rural sepse popullsia rurale është mbi 50% e popullsisë totale ((37, 8% urban dhe 62.2% rural). Njësitë me pak të dendura në Zonën Funktionale të Lezhës janë Balldreni Ri, Blinisht, Dajç, Kallmet, Kolsh²³, Ungrej dhe Zejmen. Quhen me dendësi të ulët sepse më shumë se 50% e popullsisë tyre jeton në qelizat e rrjetit rural. Njësitë me dendësi mesatare janë Shënkolli, Lezha dhe Shëngjini sepse më pak se 50 % e popullsisë jeton në qelizat e rrjetit rural dhe më pak se 50% e popullsisë jeton në aglomerimet me dendësi më të lartë. Ky klasifikim tregon se në 5 nga 8 njësitë me dendësi të ulët (Balldren, Blinisht, Dajç, Kolsh, Ungrej), e gjithë popullsia jeton në zona rurale. Në Zejmen dhe Kallmet për shembull, përkatësisht 98,8% dhe 95,6 % jeton në zona rurale. Tre zonat më të urbanizuara të zonës funksionale janë Lezha ku 99,3 % e popullsisë jeton në zona urbane, Shënkolli (62,8) dhe Shëngjini (54,7)²⁴.

Harta më sipër jep një pamje të qartë të përqendrimit të popullsisë në zonën funksionale të Lezhës. Këto tipare demografike të zonës, kombinuar me treguesit për “commuters” ose personat që udhëtojnë nga vendi i rezidencës për të punuar diku tjetër, tregojnë të dyja bashkë dendësinë e ndërveprimeve në zonë.

1.6.1 Numri i personave që udhëtojnë për qëllime punësi nga/drejt Zonës Funktionale:

Nga të dhënat e Censurit 2011, Instat ka përpunuar të dhënat për personat që kanë një vend fiks pune larg shtëpisë së tyre²⁵. Në dy tabelat më poshtë paraqiten lëvizjet për punë ndërmjet njësisë vendore në Lezhë

²³Ne studimin e tipologjisë urban rural te instat Kolshi është ngaterruar me Shën kollin

²⁴Shifrat marrë nga studimi INSTAT; “Një Klasifikim i Ri Urban/Rural i Popullsisë Shqiptare, Maj 2014

²⁵ Albania Commuting from Home to Work, May 2014

dhe drejt njësive të tjera në vend të cilat lejojnë të kuptohet më mirë dinamizmi i ndërveprimit, drejtimet e lëvizjes dhe qendrat kryesore të punësimit.

Tabela 7 Flukset e personave që lëvizin nga qendra e tyre e banimit për të punuar në njësi tjetër

Zona Funktionale	Bashkia/ Komuna	Daljet e përditshme në njësi ²⁶ (a)	Hyrjet e përditshme njësi ²⁷ (b)	Fluksi Ditor Neto (b)- (a)
Lezhë	BALLDREN I RI	198	31	-167
	BLINISHT	59	13	-46
	DAJÇ	42	39	-3
	KALLMET	122	3	-119
	KOLÇ	278	9	-269
	LEZHË	506	1523	1017
	SHËNGJIN	534	381	-153
	SHËNKOLL	268	188	-80
	UNGREJ	6	11	5
	ZEJMEN	189	77	-112

Burimi: INSTAT

Nga tabelat vërehet se:

- **Bashkia Lezhë** është njësi me numrin më të madh neto të personave që hyjnë për punë (1017), sidomos nga njësitet Kolsh, Shëngjin, Shënkoll dhe Zejmen²⁸. Në të gjitha njësitet e tjera (përveç Ungrej), ka më tepër persona që dalin nga njësia e tyre për të punuar diku tjetër, brenda zonës funksionale apo jashtë saj (p.sh. në Tiranë, Krujë etj.)
- **Njësitet me nr. më të madh të personave që dalin nga njësia** për punë në një njësi tjetër vendore janë: Kolsh (-269), Balldren (-167), Shëngjin (-153), Kallmet (-119), Zejmen (-112)

²⁶Personat që dalin nga njësia për ne pune në një njësi tjetër vendore

²⁷Personat që hyjnë nga njësitet e tjera për punë

²⁸Shiko tabelën 5 më poshtë

Tabela 8Drejtimi I lëvizjes së banorëve për punësim në ZF Lezhë

Njësia Vendbanimit	e Total	BRADASHE	LAÇ	BALLDREN I	BLINISHT	DAJÇ	KALLMET	KOLÇ	LEZHË	SHËNGJIN	SHËNKOLL	UNGREJ	ZEJMEN	DERJAN	SHKODËR	TIRANË	ZALLHERR
		0702	1802	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	2403	3212	3414	3418
														52	14093	143715	1597
BALLDREN I RI	255			57		5			74	19	*				*	*	
BLINISHT	220				161	*			28		21				*		*
DAJÇ	129			*	*	87			*	*					*	*	
KALLMET	146			7	*		24		72	9	14	*	*		*		11
KOLÇ	296	*		*		*	*	18	214	19	*	*	18	4	*	4	
LEZHË	3566	16	*	12	9	22			36	22	47	5	32	*	13	42	16
SHËNGJIN	1095	9	*	5	*	6	*	*	438	561	21	*	5	*	7	13	
SHËNKOLL	475	17		*	*			*	175	16	27	*	17	*	*	12	
UNGREJ	114								6			18					
ZEJMEN	435	*	5					*	133	8	26		246		*	5	

Shpërndarja gjeografike e bizneseve në zonë është gjithashtu e lidhur ngushtë me aksesin në të mira/shërbime dhe punësimin e përqendrimin e lartë të popullsisë në qendrat urbane. Sipas të dhënave të Instat, numri i ndërmarrjeve aktive që ushtrojnë aktivitetin e tyre në zonën funksionale Lezhë është 1,696 biznese të shpërndara sipas NjQV-ve si më poshtë. Qyteti është gjithashtu qendër e shërbimeve bankare dhe financiare në zonë.

Rreth 80% e bizneseve janë të vendosura në tri NjQV-të e Lezhës, Shëngjinit dhe Shënkollit. Shihet nga tabela se sektori privat është më dinamik e i zhvilluar në degë si Tregtia, Shërbime dhe Industri.

Numri më i lartë i bizneseve për 1,000 banorë vërehet në Lezhë (62) dhe Shëngjin (43) dhe më i ulëti në Ungrej (6) dhe Kolsh (9).

Tabela 9 Shpërndarja e ndërmarrjeve aktive sipas NjQV-ve

Komuna / Bashki	Bujqësia e Peshkimi	Industria	Ndërtimi	Tregtia	Shërbime	Gjithsej	Biznese për 1,000 banorë
Balldreni i Ri		8		42	27	81	13
Blinisht	4			19	11	37	11
Dajç		6		23	13	44	11
Kallmet		9		18	12	42	10
Kolsh		4		15	15	37	9
Lezhë	6	93	54	394	414	961	62
Shëngjin	35	19	9	97	116	276	34
Shënkoll	6	17	4	47	51	125	10
Ungrej					9	9	6
Zejmen		18	4	32	30	84	15
ZF Lezhë	55	177	79	687	698	1,696	26

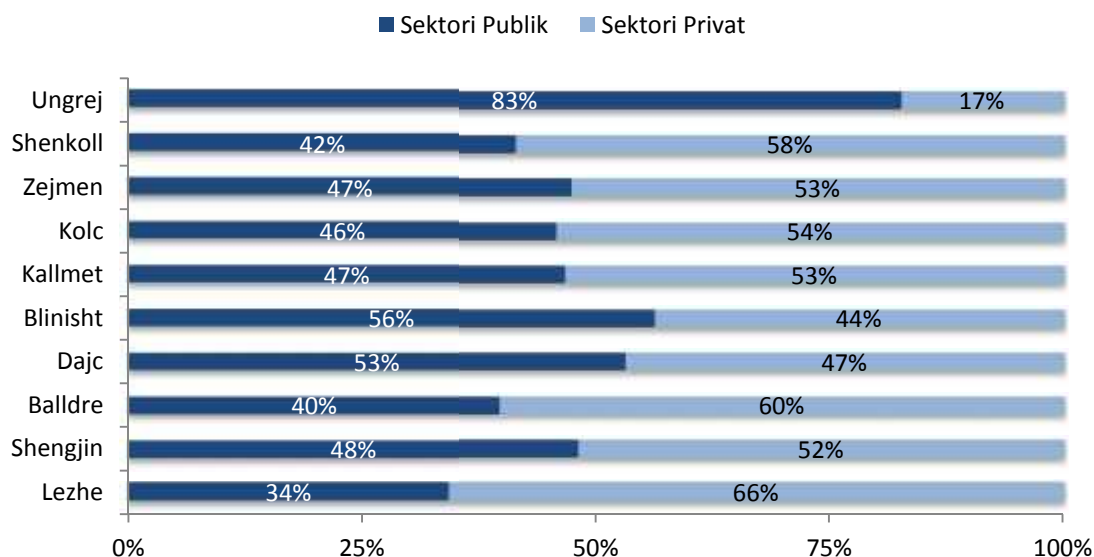
Burimi: Instat (2012), Censusi 2011

Shpërndarja e bizneseve në NjQV-të është e lidhur ngushtësisht jo vetëm me aksesin e banorëve të këtyre zonave në të mira dhe shërbime por edhe në punësim. Sipas të dhënave të Instatit, ndërveprimi i të punësuarve që udhëtojnë jashtë qendrës së banimit është relativisht i lartë drejt qendrës urbane ku ndodhet dhe numri më i madh i bizneseve.

1.6.2 Punësimi/Struktura e papunësisë

Në ZF të Lezhës deklarohen si të punësuar 4,152²⁹ persona ose % e popullsisë së aftë për punë. Në totalin ë të punësuarve peshën më të madhe e zë sektori privat me 65.7% ose 2,729 persona. Natyrisht që raporti midis punësimit në të dy sektorët ka ndryshime të mëdha në NJQV pjesë e ZF.

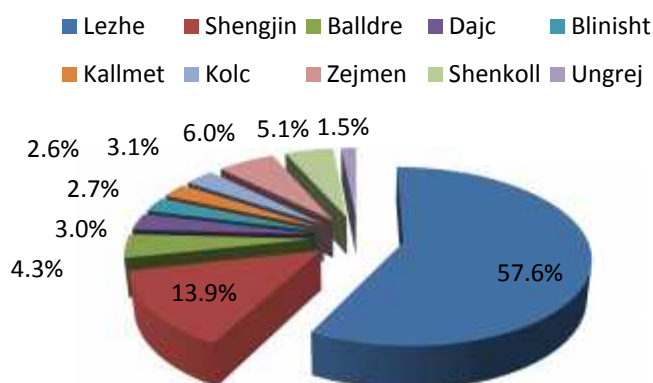
Figura 6 Punësimi sipas sektorëve

Burimi: Qarku Lezhë, statistikat

Punësimi në sektorin publik paraqitet me diferenca të mëdha midis NJQV. 57.6 përqind e tyre janë të deklaruar si të punësuar në qytetin e Lezhës dhe pjesa tjetër është e shpërndarë nëpër komuna. Kjo shpërndarje lidhet me faktin që në qytet janë të përqendruara pothuajse të gjitha institucionet në nivel qarku, por ndërkohë kemi dhe numrin më të madh të të punësuarve në sektorin e arsimit, shëndetësisë, etj. Siç mund të shihet nga grafiku në nivel komune përqindjen më të madhe të të punësuarve në këtë sektor e ka Komuna e Shëngjinit (13.9 përqind).

Figura 7 Punësimi në Sektorin Publik

70.5 përqind e të punësuarve në sektorin privat jobujqësor janë deklaruar në bashkinë Lezhë, 9.5 përqind në komunën Shëngjin dhe pjesa tjetër shpërndahet midis komunave të tjera.

Të dhënat e punësimit në të dy sektorët tregojnë qartë diferencat për mundësitë e punësimit midis zonës urbane dhe rurale.

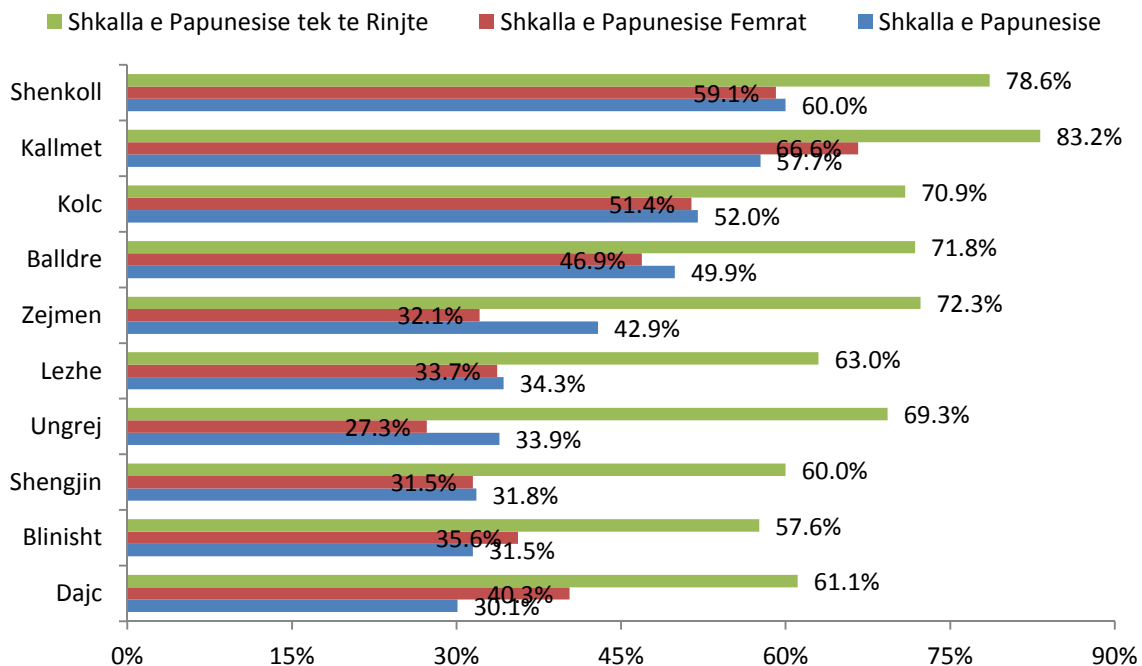
ZF e Lezhës është një nga zonat me një shkallë papunësie shumë të lartë. Sipas censusit të vitit 2011 shkalla e papunësisë në nivel kombëtar ishte 29.3%, ndërsa shkalla e papunësisë në ZF të Lezhës sipas këtij censusi ka qenë 42.4%, pra rreth 13 përqind më e lartë sesa niveli kombëtar. Komunat me shkallën më të lartë të papunësisë kanë qenë Shënkoll (60.0 përqind), Kallmet (57.7 përqind), Kolç (52.0 përqind) dhe Balldren me (49.9 përqind)³⁰.

²⁹ Statistikat e Qarkut Lezhë

Shkalla e papunësisë midis femrave dhe të rinjve rezulton më e lartë sesa mesatarja në nivel kombëtar. Shkalla e papunësisë për femrat në nivel kombëtar është 31.4 përqind, ndërsa në ZF të Lezhës është mesatarisht 42.5 përqind, ose 11.1 përqind më e lartë. Shkalla më e lartë e papunësisë tek femrat është regjistruar në komunën Kallmet (66.6 përqind), Shënkoll (59.1 përqind), Kolç (51.4 përqind). Një shkallë papunësie më e ulët se shkalla e papunësisë në nivel kombëtar është regjistruar në komunat Ungrej ((27.3 përqind) dhe Dajc (30.1 përqind), ndërkohë që shkalla e papunësisë tek femrat është afër nivelit kombëtar në bashkinë Lezhë (33.7 përqind) dhe komunat Ungrej ((27.3 përqind), Dajc (30.1 përqind), Shëngjin (31.8 përqind), Zejmen (32.1 përqind). Pra zonat me një shkallë më të lartë zhvillimi dhe me potenciale të zhvillimit të turizmit kanë një shkallë papunësie më të ulët.

Shkalla e papunësisë midis të rinjve si në shumë rajone të tjera të vendit është e lartë dhe në ZF të Lezhës . Shkalla e papunësisë në nivel kombëtar ka qenë 52.9 përqind sipas të dhënave të censusit të vitit 2011. Për ZF të Lezhës ajo është 15.9 përqind më e lartë ose 68.8 përqind. Të gjitha njësitë e qeverisjes vendore në ZF të Lezhës e kanë shkallën e papunësisë më të lartë se shkalla e papunësisë në nivel kombëtar.

Figura 8 Papunësia sipas grupeve të popullsisë

Burimi: INSTAT

Aktualisht në ZF të Lezhës janë deklaruar si të papunë 3,840 persona³¹ nga të cilët 81.5 përqind i takojnë bashkisë Lezhë, 12.9 përqind nga komuna Shëngjin dhe vetëm 5.6 përqind nga komunat e tjera.

Shkallët më të ulëta rajonale të punësisë në vitin 2011 konstatohen në pjesën veriore të Shqipërisë, veçanërisht në Kukës, Dibër, Lezhë dhe Shkodër. Sfidat për këto tregje pune është krijimi i vendeve të punës. Mundësitë e punësisë janë të përqendruara kryesisht në zona më të mëdha urbane si Tirana, Elbasani dhe Durrësi³²

Në ZF të Lezhës oferta e punës është kryesisht në industrinë ushqimore (përpunimi i peshkut), industria e këpucëve dhe turizmi. Aktualisht ka një ofertë prej 380 vende pune, të ofruara nga sipërmarrjet fason.

³⁰ INSTAT, <http://instatgis.gov.al/#!/l/prefectures/population/prefpop1>

³¹ Statistikat e Qarkut Lezhë

³² INSTAT. Dinamika e tregut të punës. fq.51

Natyrisht që ZF e Lezhës ofron dhe shumë mundësi në fushën e bujqësisë, por këtu ka më shumë ekonomi familjare dhe vetëpunësim.

Ka një mos-shfrytëzim të ofertës së punësimit nga sektorët që përdorin sistemin “fason”, e cila sipas komenteve të aktoreve të zonës vjen kryesisht për shkak të kushteve të munguara të punës dhe pagesave të ulëta të cilat fshihen për arsye fiskale. Nevojitet një vlerësimi i mëtejshëm i arsyeve

Tabela më poshtë tregon qarte se numri më i madh i të punësuarve është në sektorët Bujqësi/Pyje/Peshkim, Shërbime dhe Ndërtim.

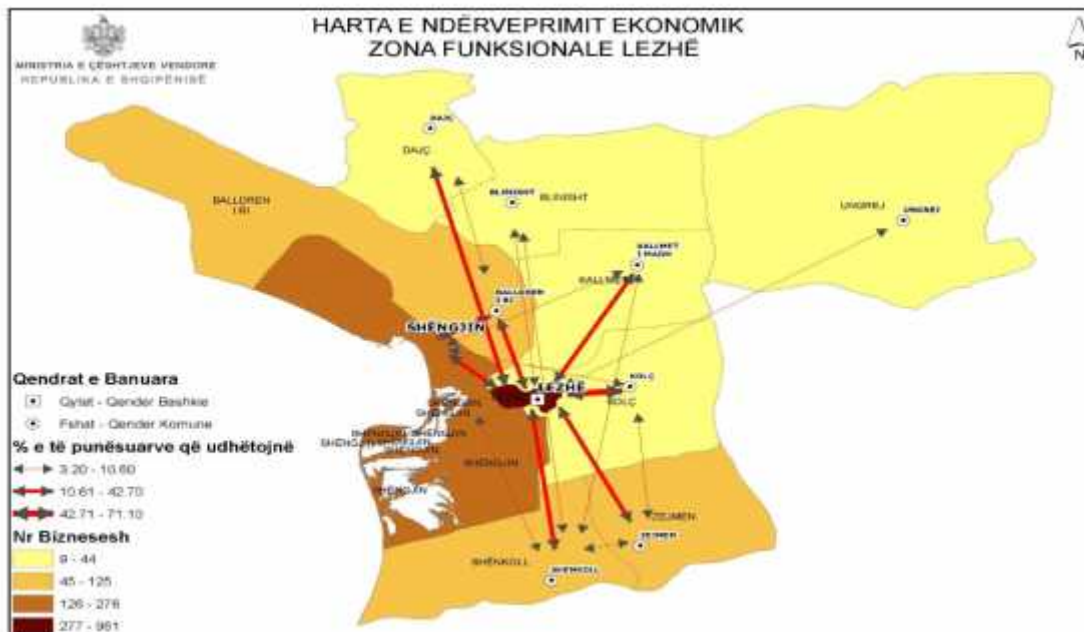
Tabela 10: Të punësuar sipas sektorëve /aktiviteteve ekonomike në ZF Lezhë (%)

NjQV	Bujqësi, pyje dhe peshkim	Tregti shumicë & pakicë	Ndërtim	Industri	Shërbime	E papërcaktuar
Ballidreni i Ri	28.6	8.6	15.4	10.2	28.2	9.0
Blinisht	46.7	3.4	11.2	5.0	21.0	12.8
Dajç	43.6	7.1	11.0	6.7	26.0	5.5
Kallmet	10.1	8.2	20.4	13.7	29.1	18.5
Kolsh	19.7	11.2	14.2	14.4	37.4	3.2
Lezhë	2.3	18.0	7.9	13.8	56.5	1.5
Shëngjin	10.5	16.0	9.8	10.4	51.8	1.5
Shënkoll	10.1	10.7	19.0	10.8	42.2	7.1
Ungrej	80.4	0.3	0.3	1.0	13.6	4.2
Zejmen	15.9	11.2	12.2	17.6	37.7	5.5

Burimi: Instat

Figura më poshtë paraqet të dhëna mbi përqendrimin e popullsisë dhe bizneseve të cilat dëshmojnë qartë se zonat ekonomiksht më të gjalla janë qyteti i Lezhës, ku janë përqendruar numri më i madh i shërbimeve dhe komunat e Shëngjinit dhe Shënkollit të cilat janë më tërheqëse për shkak të potencialit të turizmit. Lëvizja e banorëve për efekt punësimi gjithashtu ka përqendrim sipas këtij kahu.

Figura 9 Harta e ndërveprimit ekonomik (shpërndarja e bizneseve dhe lëvizjet për punësim)

Burimi: MCV

1.6.3 Tipologjia Ekonomike e Zonës Funktionale

Sektorët ekonomikë me potencial më të lartë zhvillimi për Zonën Funkcional të Lezhës janë;

1. **Bujqësi/Blegtori, Pyje dhe Peshkim** me një fokus të veçantë në zhvillimin e Agro Industrisë dhe Agrobiznesit
2. **Turizmi** Historik, Kulturor/Fetar, Rural dhe Natyror
3. **Industri të ndryshme nxjerrjeje dhe përpunimi** mineralesh jo metalike, materiale ndërtimi apo lëndë drusore

Pavarësisht se pothuaj të gjitha strategjitë e zhvillimit të njësive lokale theksojnë si sektorët më të rëndësishëm Turizmin dhe Bujqësinë apo kombinimin e tyre, në Lezhë vihen re edhe sektorë të tjerë në rritje dhe që janë të rëndësishëm qoftë për nga numri i bizneseve dhe i të punësuarve në to. Të tillë janë; industritë të lehta si ajo e drurit, e përpunimit të peshkut dhe produkteve bujqësore dhe blegtorale. Një industri tjetër që mund të përmendet është ajo e nxjerrjes dhe përpunimit të materialeve të ndërtimit e rezervave minerare jo metalike. Ky i fundit do të analizohet më tej pavarësisht se do duhen hulumtime më të thella për të vlerësuar saktësisht potencialin e saj edhe në raport me vendin.

Motori ekonomik i zonës funksionale si për nga zhvillimi i sektorit privat, i numrit të punësuarve, dhe i përqendrimit të infrastrukturave më të rëndësishme për biznesin është trekëndëshi Lezhë, Shëngjin, dhe Shënkolli. Në këto tre njësi janë të përqendruara edhe aktivitete kyçe ekonomike për zonën, si ai i peshkimit dhe përpunimit të peshkut, i turizmit, i industrive të ndryshme etj.

Struktura ekonomike e zonës funksionale Lezhë ka ndryshuar që pas viteve 90 e sidomos në qytetin e Lezhës ku degët kryesore të ekonomisë ishin industri të ndryshme si ajo e drurit, letrës, materialeve të ndërtimit (tulla, tjegulla etj.) si dhe industria ushqimore (përpunimi i peshkut). Megjithatë, që pas viteve 90 një nga industritë që vijoi të konsolidohej është ajo e përpunimit të peshkut. Sot ekonomia në qytet është e diversifikuar dhe mbështetet në tregti, shërbime dhe industri si sektorë që punësojnë numrin më të madh të banorëve.

Aktualisht zona industriale e Lezhës është jashtë funksioni dhe në të nuk ushtrohet asnjë aktivitet biznesi. Bashkia është përpjekur herë pas here ta promovojë me qëllim tërheqjen e investimeve vendase dhe të huaj por deri tani nuk ka patur asnjë të tillë. Bashkia ka përgatitur gjithashtu një studim fizibiliteti të Zonës me mbështetjen e USAID dhe Co Plan. Në këtë studim, 54,3 Ha në Lezhë dhe 3,2 Ha në Shëngjin, listohen si zonat ekonomike të miratuara në nivel vendi të cilat, të gjitha bashkë do të tërheqin në total rreth 57 milion Euro investime. Lezha është akoma një zonë në studim ndërsa Shëngjini është në zhvillim. Gjithsesi, është për tu theksuar pozicioni strategjik i të dyjave pranë aeroportit, porteve dhe korridoreve më të rëndësishme në vend dhe rajon.

Figura 10 Koncepti për zonën industriale të Lezhës

Burimi: Studim Fizibiliteti mbi Zhvillimin e Zonës Industriale në Lezhë, USAID, Co-Plan, Bashkia Lezhe, 2008

Ndërtimi i Parkut të Biznesit në pjesën veriore të qytetit të Lezhës mbetet një projekt- investim prioritar në zonë, i cili do nxiste përqendrimin e bizneseve vendore, rajonale dhe të huaja në një territor të konsoliduar e te pajisur me infrastrukturën e nevojshme. Në park planifikohen të përqendrohen kryesisht aktivitetet e biznesit të mesëm dhe të madh si: prodhime konfeksionesh, prodhime këpucësh, ndërtim, prodhime agro-shqimore, përpunim alumini, përpunim druri, transport, tregti e shërbime të ndryshme. Parashikohet që pas vënies në funksion të krijohen rreth 3,000 vende pune.

Qyteti i Lezhës me gjithë sipërfaqen e vogël, ka një pozicioni strategjik që mundëson akses në të mirat dhe shërbime ndërsa Shëngjini si porti i tretë në vend për nga madhësia shërben si një nyje e rëndësishme operative dhe logjistike për këto industri. Ai përpunon 9 % të vëllimit të mallrave të përpunuara në portet shqiptare dhe në të ushtrohen aktivitete si përpunimi i mallrash, import/eksport, transport udhëtarësh dhe peshkim. Shënkollli gjithashtu ka një strukturë ekonomike dinamike qoftë në agro-turizëm po ashtu edhe në industri ndërtimi.

Porti i Shëngjinit

- Kalata operative - 160 metra
- Thellesia varion nga 5 -7,5 metra
- Kapacitet ankorues anijesh deri në 5.000 ton
- Sasia maksimale e mallrave, që përpunohen arrin deri në 350 mijë ton, ndonëse kapaciteti është për 500 mijë ton.
- Në vitin '99 është hartuar masterplani i zhvillimit të portit të Shëngjinit nga Instituti i studimeve të transportit në Ministri dhe Banka Botërore

Burimi: Studim Fizibiliteti mbi Zhvillimin e Zonës Industriale në Lezhë
USAID, Co-Plan, Bashkia Lezhe, 2008

Në të gjitha njësitë e tjera të zonës (Kallmet, Blinisht, Dajç, Zejmen, Kolsh, Ungrej dhe Shënkoll), bujqësia, blegtoria dhe industri të lehta si agropërpunimi apo druri mbeten sektorë tipikë e tradicionalë që sigurojnë edhe burimin kryesor të të ardhurave për banorët e zonës. Ungrej është më i specializuar në blegtori dhe

pyje për shkak edhe të resurseve më të larta që disponon (35% e resurseve të zonës funksionale në pyje) dhe kullota (72% e resurseve të zonës).

Ndërveprimet të tjera ekonomike në rritje brenda zonës janë; Shënkoll-Zejmen-Balldren-Kolsh në Industri përpunimi materialesh inerte, mermer, ndërtim etj. dhe; Shën koll-Shëngjin-Ungrej-Zejmen-Balldren në industri përpunimi druri.

2. Analizë e Sektorëve të Ekonomisë

2.1 Bujqësia, Blegtoaria dhe Agro Industria

2.1.1 Tregues të sektorit

Bujqësia

Zona Funksionale e Lezhës ka një sipërfaqe prej 457 km² ose 29% e sipërfaqes totale të rajonit Lezhë. Lezha si qytet ka sipërfaqen më të ulët në zonë ndërsa njësitë me shtrirje më të madhe janë Ungrej dhe Balldren, Shëngjin dhe Zejmen. Disa nga njësitë me sipërfaqen më të madhe kanë dhe shpërndarjen më të madhe të popullsisë në territor (apo një dendësi fare të ulët) siç është rasti i Ungrej me 15 banorë/km² dhe i Balldrenit me 67 banore/km².

Lezha ka 18,496 hektarë tokë bujqësore, 19,256 ha pyje, 5,110 Ha Kullota dhe 2,884 Ha toke inproduktive (jo e punueshme). **Toka bujqësore në zonë përfaqëson 53% të tokës bujqësore në të gjithë qarkun dhe 3% në nivel vendi.** Më poshtë tregohet struktura e detajuar e tokës për çdo njësi.

Tabela 11 Struktura e Tokës në Zonën Funksionale Lezhë (në Ha), 2014

	Sipërfaqe e tokës bujqësore (ha) ³³	Pyje (ha)	Kullota (ha)	Inproduktive (ha)
Lezhe	-	-	-	-
Shëngjin	1,398	1,390	10	327
Balldren i ri	2,917	2,600	1,000	608
Dajç	2,516	-	-	89
Blinisht	2,579	1,656	-	109
Kallmet	1,873	2,033	400	-
Kolsh	1,389	2,300	-	400
Zejmen	1,951	2,621	-	238
Shën koll	3,022	-	-	634
Ungrej	851	6,656	3,700	479
Rrethi Lezhe	18,496	19,256	5,110	2,884
Total Qarku	35,184	98,145	9,229	7,242
Total Vendi (2012)	696,000			

Burimi: Drejtoria Rajonale e Bujqësisë, Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtës së Konsumatorit dhe Baza e të dhënave statistikore ISB

³³ Të dhëna nga Drejtoria Rajonale e Bujqësisë Lezhë, 2014

Deri tani sipërfaqja e tokës bujqësore në zonë është e copëzuar dhe një fermer (familje), disponon mesatarisht 0.75 ha tokë. Ky tregues është mbi mesataren e qarkut prej 0.6 ha për fermer (familje). Tre janë njësitë në zonën funksionale me më pak se 1 ha tokë për familje dhe gjashtë të tjerat kanë një madhësi toke ndërmjet 1-2 hektarë. Këta janë tregues shumë të ulët për të mundësuar prodhimin në masë, intensiv dhe të mekanizuar të një ferme. Siç tregohet në tabelën më poshtë, numri i fermave në zonë është sa **45 % e totalit në rajon dhe 4 % e totalit të fermave në nivel vendi.**

Tabela 12 Numri i Fermave, Viti 2014, Zona Funksionale Lezhe

Njësia	Nr. i Fermave
Lezhë	-
Zejmen	1,850
Shenkoll	3,100
Kolsh	1,470
Kallmet	1,350
Balldren	1,620
Shëngjin	880
Blinisht	1,297
Ungrej	290
Dajç	1,360
Total ZF Lezhe	13,217
Total Qarku	29,216
Total Vendi (Viti 2012)	350,916

Burimi; Drejtoria Rajonale e Bujqësisë Lezhë

Pozicioni gjeografik i favorshëm në ultësirën perëndimore të vendit, dalja në detin Adriatik, kushtet klimatike të një zonë mesdhetare, rezervat e pasura ujore (lumenjtë, lagunat), tokat pjellore, dhe shtrirja e tyre përgjatë brigjeve të lumit Mat, pyjet dhe kullotat e pasura, janë disa nga faktorët që mundësojnë një prodhimtari të pasur bujqësore dhe blegtorale në zonë.

Bujqësia është një nga sektorët tipikë e tradicionalë pothuajse në të gjitha njësitë e zonës, por sidomos në njësi të tilla si Kallmeti, Blinishti, Dajçi, Zejmeni e Shënkolli. Ky mbetet një sektor që përbën një burim të qëndrueshëm të të ardhurave për banorët e zonës. Për më tepër, bujqësia mbetet një sektor prioritar edhe në nivel kombëtar. Ai ka njohur një rritje prej 18,4% në vitet 2007-2011³⁴.

Zona e Lezhës dallohet për prodhimtarinë qoftë të bimëve të arave po ashtu edhe pemëtarisë. Struktura e mbjelljeve me bimë arash si p.sh. drithëra buke (grurë e misër), perime (të njoma, të thata, bostane), patate, fasule, kultura industriale (soje) dhe foragjere jepet në tabelën më poshtë. e cila tregon qarte se zona funksionale Lezhe ka sipërfaqet më të mëdha në rajon të mbjella me këto kultura.

Tabela 13 Struktura e mbjelljeve të bimëve të arave (në Ha), ZF Lezhë, 2014

	Drithëra buke	Perime gjithsej	Patate	Fasule	Kultura industriale	Bime Medicinale	Foragjere
Zejmen	600	52	22	35			680
Shenkoll	800	72	34	60	-		1,700
Kolsh	72	52	10	8		1	400
Kallmet	600	58	20	35			750

³⁴ Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor në Shqipëri, Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit, Maj 2013

Balltren	680	185	15	52			1,120
Shëngjin	235	76	9	32		2	405
Blinisht	650	89	15	50		1	800
Ungrej	100	22	6	8			130
Dajç	970	102	20	32	0		1,120
ZF Lezhe	4,707	675	151	312	0	4	6,970
Qarku Lezhë	6,543	1,402	448	660	165	12	14,189
Shqipëria (viti 2012)	143,000	31,000	9,318	14,623	3,022		208,880

Burimi; Drejtoria Rajonale e Bujqësisë Lezhë

Tabela e prodhimitarisë së kulturave bujqësore më poshtë tregon se **Zona Funktionale Lezhe ka prodhimitarinë më të lartë sa i përket drithërave të bukës në nivel rajoni (70%)**. Edhe prodhimi i perimeve dhe foragjereve është i rëndësishëm duke qenë se përfaqëson rreth gjysmën e prodhimitarisë rajonale (përkatësisht 53% për perimet dhe 50% për foragjeret). Në raport me nivelin kombëtar prodhimitaria varion nga 1% për fasulen dhe pataten, në 2% për perimet, 3% për drithërat dhe deri në 4% për foragjeret.

Tabela 14 Prodhimi i kulturave të arave në tonë, ZF Lezhë (2014)

	Drithëra buke	Perime	Patate	Fasule	Kultura industriale	Bime Medicinale	Foragjere
Zejmen	2,973	1,655	308	42			17,620
Shenkoll	4,427	2,307	476	72			59,440
Kolsh	303	1,175	15	18		1	12,250
Kallmet	2,680	1,132	300	60			24,860
Balltren	4,540	5,059	288	73			42,005
Shëngjin	1,185	1,752	162	50		1	13,829
Blinisht	2,825	1,769	135	60		1	25,300
Ungrej	495	325	72	9			2,900
Dajç	5,990	4,238	320	32	1		50,892
ZF Lezhe	24,317	18,474	2,076	374	1	4	232,629
Qarku Lezhë	34,866	34,758	8,250	1,110	283	14	461,616
Shqipëria (viti 2012)	696,823	914,022	232,956	27,210	4,821	-	5,949,845

Burimi; Drejtoria Rajonale e Bujqësisë Lezhë

Blinishti dhe Dajci janë studiuar edhe në raport me zonën e Zadrimës. Përsa i përket prodhimitarisë bujqësore në Blinisht, pjesën më të madhe (69%) e zënë foragjeret, por ka gjithashtu edhe misër, grurë e vreshta. Nga ana tjetër, Komuna Dajç, në shumicën e kategorive si grurë, patate, fasule, fruta, vreshta radhitet e para në nivel Zadrimë. Kjo prodhimitari e lartë në bujqësi në këto dy njësi i shërben zhvillimit të blegtorisë dhe anasjelltas. **Në Zejmen**, toka pjellore, klima e favorshme dhe eksperiencia e fermerëve kanë sjellë shtimin e prodhimit të drithërave të bukës (grurë e misër), vreshtarisë dhe frutikulturës. Shtimi i prodhimeve bujqësore është shoqëruar me shtimin e pikave të grumbullim-përpunimit si dhe me sigurimin e tregut për shitjen e tyre. Prodhimet tipike të zonës janë; shalqi, patate, mjaltë, luledielli, drithëra buke. Prodhohet rreth 1472 ton grurë, 1000 t misër, 26,480 ton foragjere, 75 ton patate, 24 ton fasule, 58 ton fruta dhe 560 ton vresht. **Balltreni** njihet ne prodhimin e drithërave dhe lulediellit, ndërkohë që fusha e Torovicës është e njohur për prodhimin e perimeve.

Pyje dhe Pemëtaria

Njësitë që kanë në territorin e tyre një numër të madh hektarësh pyje janë Ungrej (6656), Balldreni (2600), Zejmeni (2621), Kolshi (2300) dhe Kallmeti (2033). Këta janë zona edhe me kullota të pasura e livadhe. Si rrjedhojë ndër orientimet e tyre të zhvillimit janë pemëtaria, blegtoria dhe në disa prej tyre industria e përpunimit të drurit.

Në Balldrenp.sh. pyjet dhe kullotat, një pjesë e të cilave administrohen nga komuna tashmë, i jepen për përdorim familjeve (deri në 1 ha) për një periudhë nga 1-10 vjet me 15.000 lekë në vit tarifë shfrytëzimi.

Zona Funktionale Lezhë është e pasur në pemë frutore, vreshta, ullinj dhe agrume. Ky është një drejtim tjetër për zhvillimin ekonomik, sidomos në vitet e fundit. Sipërfaqja dhe nr. i rrënjëve të mbjella po rritet vit pas viti kjo e mbështetur edhe nga subvencionet shtetërore për vreshtat dhe ullinjtë. Subvencionet arrijnë shifrën e 50.000 lek për kultivimin e vreshtarisë dhe 30.000 lek për kultivimin e ullirit. Më poshtë jepen dy tabela që tregojnë sipërfaqet në hektarë të mbjella me pemë dhe prodhimtarinë në ton. **Të gjitha sipërfaqet e mbjella me agrume në rajon ndodhen në zonën funksionale të Lezhës (100%). Zona përfaqëson rreth 40% të sipërfaqeve të mbjella me pemë frutore dhe vreshta në rajon.**

Tabela 15 Pemëtaria, Sipërfaqet gjithsej dhe në prodhim (në Ha), ZF Lezhë, 2014

		Peme frutore	Ullinj	Agrume	Vreshti	Pjergulla (në rrënjë)
Zejmen	Gjithsej	29	16	5	25	43,000
	Ne prodhim	19	3	3	25	36,000
Shenkoll	Gjithsej	53	56		34	11,000
	Ne prodhim	31	40		19	10,000
Kolsh	Gjithsej	4	6			25,000
	Ne prodhim		2			20,000
Kallmet	Gjithsej	2	50		40	6,000
	Ne prodhim	1	20		35	6,000
Balldren	Gjithsej	2	7	1	4	20,735
	Ne prodhim	2	3		4	18,500
Shëngjin	Gjithsej	4	4	3	1	20,000
	Ne prodhim	4	3	3	1	18,400
Blinisht	Gjithsej	8	30		40	2,200
	Ne prodhim	6	6		40	2,200
Ungrej	Gjithsej	11			2	4,200
	Ne prodhim	2			1	3,500
Dajç	Gjithsej	46	10		14	26,000
	Ne prodhim	5	2		14	23,500
Lezha	Gjithsej	159	179	9	159	158,135
	Ne prodhim	69	78	6	139	138,100
Qarku	Gjithsej	298	426	9	382	504,735
	Ne prodhim	165	275	6	343	472,700

Burimi; Drejtoria Rajonale e Bujqësisë Lezhë

Prodhimtaria e agrumeve të Zonës përbën 90% të prodhimtarisë së rajonit dhe 2 % të prodhimit kombëtar. Ullinjtë përbëjnë 55% të prodhimit në nivel qarku, Vreshti (39%) dhe pemët frutore e pjergullat një të tretën e prodhimit rajonal. Nr. i rrënjëve të pjergullave është sa 5% e shifrës kombëtare.

Tabela 16 Pemëtaria, Prodhimi në tonë, ZF Lezhë, 2014

Emërtimi	Peme frutore	Ullinj	Agrume	Vreshti	Pjergulla rrënjë
Zejmen	260	46	86	106	144
Shenkoll	428	130	115	97	70
Kolsh	105	30	14		110
Kallmet	120	90	28	110	33
Balltren	130	14	28	28	93
Shëngjin	82	11	48	4	122
Blinisht	52	62	27	120	18
Ungrej	71			5	7
Dajç	226	1	1	84	94
Lezha	1,472	383	346	554	691
Qarku	4,827	699.05	383.25	1418	2176.5
Shqipëria (viti 2012)	210,000	125,112	18,880	123,078	15,193

Burimi; Drejtoria Rajonale e Bujqësisë Lezhë

Shënkolli dallohet në nivel zone funksionale për prodhimtari të lartë të pemëve frutore, ullinjve, agrumeve dhe vreshtit. Në njësi kultivohen kryesisht kulturat perimore, bostanore, fasule, patate, fruta dhe foragjere. Kultivimi i fasules varion në 70-90 ha. Fermerët po rrisin sipërfaqet e mbjella, sepse ky prodhim ka gjetur treg më të mirë si dhe është më me rendiment se kulturat perimore e bostani. Këto dy vitet e fundit, ka filluar shtimi i sipërfaqes me pemëtore (kryesisht Kivit) dhe kultivimi i agrumeve të tjera. Në komunë funksionon një qendër prodhimi fidanësh frutore me kapacitet 20-30 mijë fidanë në vit e cila furnizon tregun dhe fermerët e zonës në shtimin e sipërfaqeve të mbjella me drufrutorë. Tabela me sipërfaqet e mbjella tregon se Shënkolli ka akoma potencial të pashfrytëzuar të tokës.

Në Kallmet janë shtuar sipërfaqet e mbjella me ullishta dhe vreshta kjo në sajë të subvencioneve të Drejtorisë së Bujqësisë, kryesisht gjatë viteve 2007-2013. Gjatë kësaj periudhe janë mbjellë 50.000 rrënjë ulliri, 2 Ha Vreshta dhe 4 Ha arra. Ndërsa 6 Ha vreshta të varietetit të Kallmetit janë përfituar nga fondet e donatorit IADSA. Ndërtimi i Kantinës së Verës së Kallmetit dhe Fabrikës së Vajit të Ullirit ka nxitur banorët që të shtojnë sipërfaqet e mbjella me ullishta edhe vreshta. Kallmeti përfaqëson përkatësisht 20% dhe 23% të prodhimtarisë së vreshtit dhe ullinjve në ZF në vitin 2014.

Në **komunën Blinisht** gjithashtu janë shtuar sipërfaqet me vreshta dhe është ngritur kantina e prodhimit Gjok Gjini. Blinishti dallon në nivel Zone Funksionale për prodhimin e vreshtit i cili arrin në 120 tonë në 2014.

Zejmene renditet si një nga njësitë me prodhimtarinë më të lartë të pemëve frutore në zonë (260 ton në vitin 2014, ose 18% e ZF). Komuna ka potencial shumë të mirë për zhvillimin e vreshtarisë (19% e prodhimtarisë së ZF në 2014). Furnizuesi kryesor me fidanë në komunë është firma Fidal sh.p.k e cila, plotëson rreth 80% të nevojave të tregut. 12 Fermerë kanë vreshta të konsoliduara në një sipërfaqe prej 22 ha.

Blegtoria

Përsa i përket sektorit të blegtorisë, veçanërisht e zhvilluar është blegtoria familjare e cila është e specializuar në rritjen e bagëtive të imëta, gjedhit, derrave dhe shpendëve.

Kushtet natyrore të shumicës së njësive në zone, si Kallmeti, Ungrej, Blinisht, Dajç, Shënkoll, Balltren e Zejmen, zonat fushore, kodrinore, malore, dhe resurset e mëdha pyjore, favorizojnë ndjeshëm rritjen e bagëtive të ndryshme dhe prodhimin e produkteve me origjinë shtazore të një cilësie të lartë. Të gjitha këto

bëjnë që blegtoria të jetë një nga drejtimet kryesore të zhvillimit të këtyre njësive. Produktet blegtorale të prodhuara në zonë janë; qumështi dhe nënproduktet e tij, mishi dhe vezët.

Struktura e blegtorisë dhe raportet me rajonin e vendin paraqiten në tabelën më poshtë. **Siç shihet zona funksionale dallohet në nivel rajoni sa i përket numrit të derrave (62% e totalit të qarkut dhe 26% e totalit kombëtar); të leshtave (51% e rajonit); gjedhëve (49%), shpendëve (45%) dhe bletëve (43%).**

Tabela 17 Struktura e blegtorisë 2013

	Gjedhe	Te leshta	Te dhirta	Derra	Njëthundrakë	Shpendë	Blete (koshere)
Zejmen	1,772	1,565	2,100	3,680	60	9,700	395
Shenkoll	3,250	3,200	1,060	6,400	50	15,000	720
Kolsh	780	480	1,574	2,040	25	6,995	405
Kallmet	1,050	1,230	1,920	1,500	35	9,250	400
Ball dren	3,220	3,570	4,180	2,450	35	12,400	310
Shëngjin	1,250	2,700	1,214	1,400	19	6,962	668
Blinisht	1,673	1,019	1,560	1,851	46	15,079	441
Ungrej	604	2,480	4,100	970	78	4,000	620
Dajç	3,360	1,100	920	20,380	108	35,290	774
Lezha	16,959	17,344	18,628	40,671	456	114,676	4,733
Qarku	34,580	33,739	61,459	65,836	1,491	254,020	11,063
Shqipëria(viti 2012)	498,000	1,809,000	810,000	159,000	97,000	9,494,000	239,000
Raporti mbi qarkun	49%	51%	30%	62%	31%	45%	43%
Raporti mbi vendin	3%	1%	2%	26%	0%	1%	2%

Burimi; Drejtoria Rajonale e Bujqësisë Lezhë

Prodhimi blegtoral për çdo njësi të zonës funksionale në vitin 2014 jepet në tabelën më poshtë ku dallohet qartë se ZF përfaqëson më shumë se gjysmën e prodhimit të rajonale në qumësht, mish dhe lesh.

Tabela 18 Prodhimet blegtorale në tonë, ZF Lezhë, 2014

	Zejmen	Shenkoll	Kolsh	Kallmet	Ball dren	Shëngjin	Blinisht	Ungrej	Dajç	Lezha	Qarku	Shqipëria
Qumësht	4,183	6,196	1,226	2,145	6,810	2,626	4,127	929	5,185	33,428	60,074	1,105,000
Lope	3,915	5,945	1,058	1,932	6,137	2,349	3,957	558	5,100	30,951	53,725	957,000
Dele	90	66	29	49	307	168	54	85	39	888	1,439	81,000
Dhi	178	186	139	164	366	109	115	286	47	1,589	4,909	67,000
Mish gjithsej	940	1,214	348	535	589	214	369	168	1,570	5,947	9,843	150,000
Gjedhi	378	453	162	280	286	77	165	28	275	2,103	2,959	69,000
Dele	36	63	22	29	43	28	28	30	28	307	445	48,000
Dhi	38	17	32	30	51	12	13	39	11	243	742	
Derri	470	650	119	182	180	75	123	57	1,166	3,022	4,535	
Shpendi	18	31	13	14	30	22	39	15	89	272	384	16,000
Lesh gjithsej	2	5	1	2	13	6	2	5	3	38	70	3,000
Dele	2	5	1	2	9	6	2	5	3	33	59	
Dhi					4	1				5	11	
Veze (000/kokrra)	902	1,190	581	762	989	598	637	240	2,899	8,798	21,292	887,000,000

Mjaltë	4	7	5	5	2	4	2	4	4	37	82	3,000,000
--------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	-----------

Burimi; Drejtoria Rajonale e Bujqësisë Lezhë

Në tabelën më poshtë jepet një pasqyrë e prodhimit blegtoral të zonës funksionale Lezhë në raport me prodhimtarinë rajonale dhe atë kombëtare. **Në nivel vendi zona dallohet për prodhimin e mishit të derri (18% e prodhimit kombëtar). Ndërsa në nivel rajoni për një sërë prodhimesh si; Mish gjedhi (71% e prodhimit të qarkut), mish shpendi (71%), mish dele (69%), mish derri (67%), qumësht lope (58%), Lesh (54%).**

Tabela 19 Krahasimi i prodhimit blegtoral me rajonin dhe vendin, ZF Lezhë, 2014

	Raporti mbi qarkun	Raporti mbi vendin
Qumësht gjithsej	56%	3%
Lope	58%	3%
Dele	62%	1%
Dhi	32%	2%
Mish gjithsej	60%	4%
Gjedhi	71%	3%
Dele	69%	1%
Dhi	33%	
Derri	67%	18%
Shpendi	71%	2%
Lesh gjithsej	54%	1%
Dele	56%	
Dhi	43%	
Veze (000/kokrra)	41%	0%
Mjaltë	45%	0%

Burimi; Drejtoria Rajonale e Bujqësisë Lezhë

Zona Funksionale Lezhe ka ne territorin e saj numrin më të madh të fermave të ndryshme blegtorale në raport me rajonin. Disa tregues paraqiten në tabelën më poshtë.

Tabela 20 Numri dhe madhësia e fermave blegtorale

Emërtimi	Zona Funksionale Lezhë	Qarku
Ferma që mbarështojnë gjedhë/qumësht mbi 10 krerë	43	63
Ferma që mbarështojnë gjedhë/mish me mbi 10 krerë	14	14
Ferma që mbarështojnë gjedhë/qumësht mish me mbi 10 krerë	3	3
Ferma që mbarështojnë të imta 100-200 krerë	12	17
Te dhirta 200-500 krerë	2	4
Ferma që mbarështojnë derra mbi 10 krerë	17	28
Ferma që rrisin derra për majmëri	243	256
Ferma që mbarështojnë shpendë për vezë deri 100 krerë	5669	10266
Ferma që mbarështojnë shpendë 100-500 krerë	131	131
Ferma që mbarështojnë shpendë mbi 1000 krerë	1	1
Ferma që mbarështojnë mish 500-1000 krerë	32	32
Ferma që mbarështojnë mish mbi 1000 krerë	9	9
Ferma që mbarështojnë gjel deti 100-500 krerë	34	36

Së fundmi ka filluar gjithashtu edhe ngritja e komplekseve të fermave blegtorale me një numër më të madh krerësh në krahasim me ato tradicionale, megjithatë ato mbeten të pakta në numër.

Blinishti, Dajci dhe Shënkolli kanë një traditë të mirë në mbarështimin e derrit dhe prodhimin e mishit të tij. Në rajon ka disa komplekse të grumbullimit dhe shitjes së mishit. Rendimentet e prodhimit blegtoral në Shënkoll janë me të larta në raport me mesataren e komunave të tjera të Zonës Funktionale. Në këtë njësi funksionojnë 3 stacione të inseminimit artificial të gjedhit, të cilat mbulojnë të gjithë zonën. Në këto stacione aplikohet me sukses përmirësimi racor me raca të pastra me drejtim prodhim qumështi, të dyfishtë dhe me raca mishatake. Në disa ferma aplikohet edhe kryqëzimi industrial për prodhim mishi. Në rajon ka gjithashtu disa komplekse të grumbullimit dhe shitjes së mishit si dhe linja të përpunimit të qumështit, të cilat ofrojnë kushtet të mira teknologjike dhe të higjienës.

Ungrej gjithashtu është i specializuar në blegtori për shkak edhe të resurseve më të larta që disponon në pyje (35% e resurseve të zonës funksionale) dhe kullota (72% e resurseve të zonës).

Shenkolli, Balldreni, Dajci dhe Zejmeni kanë prodhimtaritë më të larta të qumështit në zonë. Këto njësi, me përjashtim të Balldrenit, dallojnë edhe për prodhimtarinë e lartë edhe të mishit.

Prodhimet tipike bujqësore dhe blegtorale

Zona Funktionale e Lezhës është e njohur edhe në nivel rajonal e kombëtar për disa produkte tipike bujqësore e blegtorale që mbajnë markën e zonës ku prodhohen. Këtu mund të përmendim rrushin/verën Kallmet, rakinë e Lezhës dhe gjelin e detit të Zadrimës.

Zadrime, pjesë e së cilës janë Dajci e Blinishti, është e njohur si vend origjine e **rrushit Kallmet**, një varietet i certifikuar dhe i mbrojtur në tregun e BE-së dhe potencial shumë i fortë zhvillimi. Shumë prej kantinave të prodhimit të verës në Zadrimë janë përqendruar në prodhimin e verës Kallmet. Kjo zone, në rastin tonë Dajci, dallohet edhe për rritjen e **gjelit te detit**.

Vera e Kallmetit është produkt karakteristik i njësisë së Kallmetit. Prodhimi i saj realizohet në kushte bashkëkohore të teknologjike dhe në përputhje me standardet e kërkuara në kantinën e verës "Kallmeti Sh.p.k" Kjo kantinë vlerësohet si një nga mundësitë kryesore për zhvillimin ekonomik të mëtëjshme duke bërë të mundur rritjen e prodhimit të verës dhe sigurimin e tregjeve jo vetëm rajonale, por edhe atyre ato kombëtare dhe ndërkombëtare. Gjithashtu, prodhimi i verës Kallmet apo i varieteteve të tjera të saj realizohet edhe nga vetë banorët e zonës por me metoda tradicionale. **Kallmeti ka një traditë të njohur në kultivimin e ullirit (90 ton prodhim viti 2014), në prodhimin e Vajit të Ullirit dhe kultivimin e fasules.**

Zona Funktionale dallon dhe për disa produkte tipike blegtorale si djathi i Zadrimës, një produkt i njohur tashmë në tregjet lokale dhe kombëtare, **djathi i dhisë në Kallmet** i cili ka patur një hov të rëndësishëm në vitet e fundit, dhe **mishin e derrit**. Për këtë të fundit, Lezha dallon edhe në nivel kombëtar. Prodhimi i mishit të derrit (28,9%) në Lezhe, bashkë me qarqet Shkodër (27,1%) dhe Fier (14%) përbëjnë 70% të prodhimit total kombëtar³⁵.

Perimet janë karakteristike për njësitë Balldren (shegë dhe shalqi) dhe Kallmet (fasule dhe perime). Në Ungrej prodhime tipike janë arra dhe gështenja.

³⁵Strategjia Ndërsektorale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor në Shqipëri, Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit, Maj 2013

Bimët medicinale te rritura ne gjendje te egër janë te shumta ne zonën e **Malit te Kakarriqit dhe malit te Shëngjinit**. Një pjese e madhe e banoreve te zonave te Balldrenit, Kakarriqit, Blinishtit e Dajcit nxjerrin te ardhurat e tyre nëpërmjet këtij aktiviteti.

Mekanika Bujqësore

Mekanika bujqësore është pak e përdorur. Për të përmirësuar situatën kërkohet bashkëpunim më i madh ndërmjet fermerëve për krijimin e fermave më të mëdha dhe nga shteti për subvencionimin e karburanteve dhe inpueteve të tjera të prodhimit bujqësor. Më poshtë paraqitet inventari i mjeteve në ZF;

Tabela 21 Numri i mjeteve mekanike bujqësore

Emërtimi	Zona Funktionale Lezhë	Qarku
Traktor me rrota	252	412
Minitraktorë	108	242
Makina mbjellëse	74	150
Moto korrëse	99	147
Autokombajna	14	28
Traktorë me zinxhirë	4	7
Freza	108	191

Burimi: Strategjia e turizmit dhe Agroturizmit ne Qarkun Lezhe, 2010-2013

Mjete Mekanike dhe aggregate bujqësore, ZF Lezhë, 2014

Njësia	Numër mjeteve total
ZF Lezhe	963
Zejmen	87
Shenkoll	218
Kolsh	4
Kallmet	52
Balldren	164
Shëngjin	35
Blinisht	182
Ungrej	29
Dajç	192

Burimi: Drejtoria Rajonale e Bujqësisë, 2014

Emërtimi	ZF Lezhë	Qarku	Vendi
Traktor me rrota	-	463	8,719
Minitraktore	-	267	4,808
Makine mbjellëse	-	274	3,292
Moto korrëse	-	183	2,151
Autokombajna	-	24	-
Traktor me zinxhirë	-	6	-
Freza	-	245	-
Shuma	963	1,462	18,970

Burimi: Drejtoria Rajonale e Bujqësisë (2014), Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtës se Konsumatorit (2012)

Agroindustria

Agroindustria po njih rritje në njësitë e Zonës Funktionale Lezhe dhe në nivel kombëtar gjithashtu (17,8% për periudhën 2007 - 2011³⁶). Megjithatë, nevojiten investime të mëtejshme për t'i shtuar vlerën sektorit.

Shifrat e Drejtorisë së Bujqësisë tregojnë se në vitin 2014 ka 73 subjekte agroindustriale që ushtrojnë aktivitet në zonë (58% e totalit të rajonit) të cilët punësojnë 657 persona (ose 85% e totalit të rajonit). Këto biznese përfshijnë më së shumti; prodhim peshku, fabrika vaji dhe vere, baxho, furra buke, piceri, byrektore, fast food dhe pastiçeri.

Tabela 22 Nr. Punonjësve sipas Subjekteve AgroIndustriale në çdo njësi, ZF Lezhë, 2014

Subjekti/ Njësia	Balldre n	Blinish t	Daj ç	Kallme t	Lezh e	Shëngji n	Shenkol l	Shëngji n	Zejme n	Tota l
Baxho	3	4	9		9					25
Byrektore					20	4				24
Fabrike vere					6					6
Fabrike Birre						3				3
Fabrike Mielli							3			3
Fabrike vere dhe vaji		3		3						6
Fast- Food					9	6				15
Furra Buke	3				35	6	4	3	3	54
Pastiçeri					20					20
Përpunim Fruta Perime									60	60
Përpunim Peshku					270	156				426
Piceri					9	6				15
Total	6	7	9	3	378	181	7	3	63	657

Burimi: Drejtoria Rajonale e Bujqësisë (2014)

Tabela 23 Numri i Subjekteve AgroIndustriale sipas kategorive në çdo njësi, 2014

Subjekti/ Njësia	Balldre n	Blinisht	Dajç	Kallme t	Lezhe	Shëngji n	Shenko ll	Shëngji n	Zejmen	Total
Baxho	1	1	3		3					8
Byrektore					8	2				10
Fabrike vere					2					2
Fabrike Birre						1				1
Fabrike Mielli							1			1
Fabrike vere dhe vaji		1		1						2
Fast- Food					4	3				7
Furra Buke	1				13	2	2	1	1	20
Pastiçeri					10					10
Përpunim Fruta Perime									1	1

³⁶Strategjia Ndërsektorale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor në Shqipëri, Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit, Maj 2013

Përpunim Peshku					2	2				4
Picëri					4	3				7
Total	2	2	3	1	46	13	3	1	2	73

Burimi: Drejtoria Rajonale e Bujqësisë (2014)

Njësitë Dajç, Blinisht, Balldren, Kallmet dhe Ungrej dallohen për një përqendrim të lartë të objekteve të përpunimit të qumështit për traditën e vreshtave; për prodhimin e verës tipike të zonës (disa kantina të ngritura në zonë).

2.1.2 Avantazhe Konkurruese të Sektorit

Zona funksionale Lezhë përfaqëson sipërfaqen më të lartë të mbjellë me drithëra në nivel qarku (72%) dhe afërsisht gjysmën e sipërfaqeve të sipërfaqet e mbjella me foragjere, perime dhe fasule në rajon (respektivisht 49%, 48% dhe 47%).

Zona Funksionale Lezhe dallohet në nivel rajoni edhe për prodhimtarinë më të lartë sa i përket drithërave të bukës (70%), prodhimin e perimeve(53%) dhe foragjereve (50%). Zona përfaqëson edhe 3% të prodhimit kombëtar të drithërave dhe 4% për foragjeret. Këto të fundit janë të rëndësishme edhe për zhvillimin e mëtejshëm të blegtorisë.

100% e sipërfaqeve të mbjella me agrume në rajon ndodhen në zonën funksionale të Lezhës. Kjo zonë përfaqëson rreth 40% të sipërfaqeve të mbjella me pemë frutore dhe vreshta në rajon.

Ullinjët përbëjnë 55% të prodhimit në nivel qarku, Vreshti (39%) dhe pemët frutore e pjergullat një të tretën e prodhimit rajonal.

Zona funksionale dallohet në nivel rajoni edhe në fushën e blegtorisë. Numri i derrave është sa 62% e totalit të qarkut dhe 26% e nivelit kombëtar; të leshtat (51% e rajonit); gjedhët (49%), shpendët (45%) dhe bletët (43%).

ZF përfaqëson më shumë se gjysmën e prodhimtarisë rajonale në qumësht, mish dhe lesh. Prodhimi i mishit të dërrit në ZF është sa 18% e prodhimit kombëtar.

Një nga cilësitë e zonës që mund ta dallojë në rang rajonal edhe atë kombëtar, është potenciali që ka **për zhvillimin e markave zonale/rajonale për produkte tipike** si p.sh.; rrushi dhe vera Kallmet, ullinjët dhe gjeli i detit (Dajç e Kallmet), djathi (Kallmet, Dajç, Blinisht), mishi i dërrit (Dajç, Blinisht, Shën Koll), bimët medicinale (Balldren -Malit i Kakarriqit dhe Shëngjinit), perimet si shegë dhe shalqi (në Balldren), fasule dhe perime (në Kallmet), arra dhe gështenja (Ungrej).

Një aspekt tjetër, i cili me më tepër investim mund të kthehet në një avantazh për zonën, është **industria e lehtë agropërpunuese** e cila po merr gjithnjë e më shumë rëndësi dhe po orientohet drejt përpunimit të frutave, perimeve, ullinjve dhe prodhimeve blegtorale.

Si përfundim, Zona Funksionale Lezhë ka; potenciale të lartë natyror sa i përket tokave dhe prodhimtarisë bujqësore e blegtorale; ka prodhime karakteristike bujqësore e blegtorale; ka mundësi për zhvillim të zinxhirit të vlerës në bujqësi e blegtori (p.sh. shtimin e pikave të grumbullimit, magazinimit, përpunimit dhe tregtimit brenda dhe jashtë vendit përmes suportit logjistik që i jep porti i Shëngjinit); ka pozicion gjeografik shumë të favorshëm, akses të lehtë në infrastrukturat kryesore që e lidhin me vendin dhe rajonin (akse rrugore, aeroporti, porti i Shëngjinit).

2.1.3 Problematika dhe Rekomandime

Problematikat e sektorit bujqësor dhe blegtoral janë të shumta në zonë dhe një pjesë e mirë e tyre janë të ngjashme në të gjithë territorin e vendit;

Fragmentarizimi i lartë i tokës bujqësore dhe madhësia shumë e vogël e fermave (bujqësore/blegtorale) përbën një pengesë reale për të prodhuar e shitur në vëllime të konsiderueshme në tregje rajonale e kombëtare. Fragmentarizimi i lartë pengon gjithashtu edhe investimet teknologjike në sektor për shkak të kostove shumë të larta. Aktualisht prodhimi bujqësor e blegtoral shkon për përmbushjen e nevojave të konsumit lokal.

Zonat me traditë në bujqësi e blegtori janë prekur në 10 vjeçarët e fundit nga një **shpopullim masiv sidomos në zonat rurale**. Mosha e fermerëve është relativisht e lartë dhe ka pak të rinj që duan të merren me bujqësi 50-60 vjeç.

Mekanika bujqësore plotëson pjesërisht nevojat e fermerëve në zbatimin e hallkave teknologjike për kultivimin e kulturave bujqësore. Një pjesë e këtyre mjeteve janë të amortizuara e jo të pajisura me agregatet e nevojshme, si për plugimin, nivelimin, shpërndarjen e plehrave, mbjelljen, deri tek procesi i korrjes e përpunimit të produkteve bujqësore e atyre foragjere për blegtorinë

Rreziku i përmytjeve të tokave bujqësore në pothuaj të gjitha njësitë rrezikon herë pas here prodhimtarinë bujqësore duke prekur në mënyrë direkte familjet e zonave të cilat bujqësinë e blegtorinë e kanë burimin kryesor të të ardhurave (p.sh. rasti i Torovicës në Balldren ku toka bujqësore përmytet në masën mbi 60%).

Probleme me sistemet e vaditjes dhe kullimit sidomos në disa njësi si Shënkolli, Balldreni, Zejmeni. **Në Shën Koll** problematik mbetet rrjeti i dytë e i tretë kullues e në përgjithësi sistemi ujitës i parehabilituar. Në **Balldren** sistemet kulluese janë në gjendje tejet të amortizuara dhe si rrjedhim toka bujqësore e cila shtrihet kryesisht në fshatin Torovicë përmytet herë pas here. **Në Zejmen** mungon totalisht sistemi i dërgimit të ujit nëpër parcela. Infrastruktura e vaditjes është tejet e amortizuar. Gjatë verës nuk arrihet të sigurohet ujë më shumë se disa ditë. Totali i tokave të vaditura në nuk i kalon 250Ha.

Mungesa e shërbimeve, sidomos në mekanizim e ujitjes, dhe mos aplikimi teknologjive bashkëkohore për shkak të mungesave në mjetet mekanike ulin ndjeshëm prodhimtarinë në sektor

Standardet bazë higjieno-sanitare përgjatë gjithë zinxhirit, nga sigurimi/prodhimi i lëndëve të para, përpunimi, dhe deri tek tregtimi drejt konsumatorit final, nuk janë ende në përputhje me standardet për sigurinë ushqimore (p.sh. pikat e prodhimit e përpunimit të produkteve blegtorale mish, qumësht). Nga ana tjetër **sistemet e standardeve të cilësisë** nuk janë mjaftueshmërisht të zhvilluara.

Mangësi në teknikat për mbarështimin dhe përmirësimin e racave ekzistuese nëpërmjet praktikave të inseminimit artificial të gjedhëve dhe strukturën e ushqimit të gjësë së gjallë.

Infrastrukturë agro-industriale jo mjaftueshmërisht e zhvilluar. Ka mungesa sa i përket tregjeve agro-bujqësore, qendrave të grumbullimit, ruajtjes dhe përpunimit të prodhimeve bujqësore, frutave dhe perimeve, thertoreve, fabrikave të përpunimit të qumështit e mishit. Gjithashtu marrëdhëniet kontraktuale ndërmjet fermerëve dhe përpunuesve janë të paformalizuara.

Kosto e inputeve është zakonisht e lartë dhe fermerët/përpunuesit kanë vështirësi në mbulimin e saj; (energji, lënda djegëse dhe ambalazhimi - kryesisht i importuar).

Rekomandime për Autoritete e Zonës Funktionale

Në nivel politikash lokale autoritetet e zonës funksionale duhet të marrin masa për;

- Të luftuar informalitetin kontraktual/tregtar (midis fermerëve dhe përpunuesve) dhe atë fiskal (p.sh. punishtet e vogla informale, të cilat nuk paguajnë TVSH dhe taksa të tjera)
- Të konceptuar në bashkëpunim me institucione financiare, publike, private dhe organizata të specializuara, hartimin e produkteve financiare mbështetëse (kredi, grante, subvencione) të përshtatura për nevojat e sektorit
- Të mbështetur nga pikëpamja institucionale dhe administrative mbrojtjen e prodhimeve tipike të zonës (markat rajonale/patenta/standardet e sigurisë e cilësisë)
- Te nxitur bizneset e vogla bujqësore, blegtorale, dhe industrinë përpunuese ushqimore nëpërmjet mundësimin të infrastrukturave territoriale mbështetëse dhe politikave fiskale lehtësuese (ndërtim tregjesh vendore, investim në burime njerëzore, promovim/ marketing i produkteve)
- Edukimin, Informimin, orientimin dhe trajnimin e fermerëve në lidhje me; mundësitë e skemave të financimit dhe mekanizmave institucionale për thithjen e fondeve nga burime të ndryshme (publike, private, të huaja); për përfitimet e organizimit të fermerëve dhe blegtorëve në shoqata dhe minikooperativa; për domosdoshmërinë e zbatimit të standardeve të sigurisë dhe cilësisë së ushqimit *(kjo masë mund të arrihet nga një koordinim përpjekjesh mes strukturash lokale dhe qendrore)*

Në lidhje me infrastrukturë fizike mbështetëse për bujqësinë nevojitet një koordinim mes Bordit të Kullimit dhe Drejtorisë Rajonale të Bujqësisë në hartimin e një plani veprimi për rehabilitimin e sistemit kullues dhe ujitës dhe eliminimin e përmytjeve në të gjitha zonat e njësisë .

Shtimi i hapësirave të mbjella me prodhime tipike dhe konkurrese për zonën si p.sh. ulliri, perimet dhe vreshtat. Shembuj projektesh mund të jenë; *zgjermimi me 1000 ha ullishte në Pacram-Hajmel-Bushat-Berdice_Kallmet-Dajc; mbështetje e produkteve të ullirit dhe shegës në Balldren dhe Kallmet; zgjerimi i te mbjellave me zarzavate në zonën Zejmen-Shenkoll*

Te stimuloje prodhimin e foragjereve dhe të përdorë në mënyrë eficiente sipërfaqet e kultivuara me foragjere si një lëndë e parë e rëndësishme edhe për zhvillimin blegtoral po aq prioritar për zonën.

Të investojë në rritjen e nr. te krerëve (gjedh, dhen, derra dhe shpend), shtimin dhe specializimin e komplekseve blegtorale, të përmirësojë teknikat e mbarështimit të kafshëve.

Hartëzimi i zinxhirit aktual të vlerës (ku, sa dhe si prodhohet, infrastrukturat ndërlidhëse mes operatorëve të biznesit) dhe zhvillimi i skenarëve për të ardhmen (p.sh. *identifikim i nevojave për investime në ngritjen e Dhomave Frigoriferike, Qendrave Magazinuese, tregjeve të mëdha zonale – në Lezhë, Shëngjin, Shën Koll; ndërtimi i një thertoreje me standarde bashkëkohore për gjithë ZF; ndërtim baxhosh, pularish, stacionesh të reja të inseminimit artificial; qendër grumbullimi dhe përpunimi për produktet e gështenjës dhe arrës në Ungrej etj.)*

Sektori i verës ka nevojë për të përmirësuar standardet në nivel ferme (përfshi pas-vjeljen, magazinimin, kategorizimin, etj.) dhe prodhimin e kultivarëve të tavolinës në sera. Investimet nevojiten gjithashtu në kantinat e verës që integrojnë edhe prodhimin e rrushtit

Siguria Ushqimore dhe Cilësia - Autoritetet lokale dhe Drejtoria Rajonale e Bujqësisë duhet të bëjnë një diagnostikim të detajuar të kushteve të prodhimit bujqësor e blegtoral, të rrjetit logjistik nëpër të cilin produktet kalojnë, inspektimin e zbatimit të kushteve bazë higjieno-sanitare (në çdo fermë dhe operator biznesi) dhe ofrimin të shërbimit veterinar e vaksinimit të kafshëve, dhe sigurimin e kushteve për blerjen e inputeve bujqësore cilësore dhe të certifikuara, etj. **Respektimi i standardeve të sigurisë dhe cilësisë së ushqimeve** nga njëra anë mbron shëndetin e konsumatorit dhe nga ana tjetër është parakusht primar për aksesin dhe konkurrimin në tregje më të gjera (p.sh. vendet anëtare të BE-se).

Hartimi i një plani veprimi për prodhimet tipike autoktone si elementë primarë në ngritjen dhe mbrojtjen e një modeli agroturizmi autokton; (shembuj projektesh; *mbështetje për mbrojtje/certifikim/ standardizim*

prodhimesh, mbështetje për përmirësimin e ambalazhimit dhe etiketimit, masa promovuese/marketingu – panairë, festivale Gastronomie etj.)

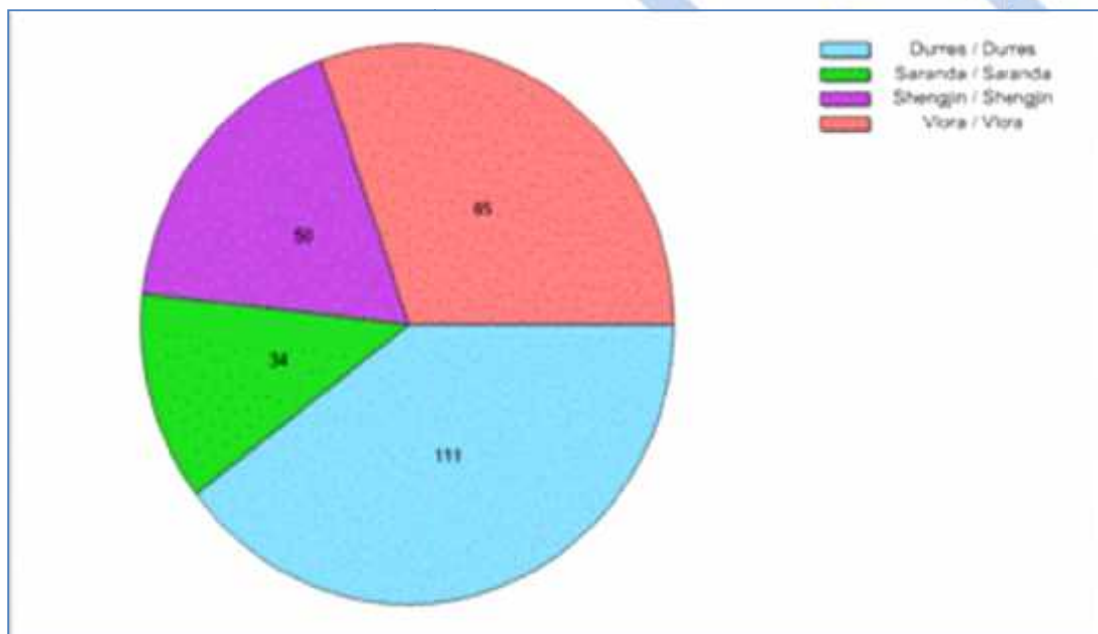
2.2 Aktiviteti i Peshkimit³⁷

2.2.1 Tregues Bazë

Vetë pozicioni gjeografik i zonës së Lezhës dhe resurset e pasura ujore e bëjnë peshkimin dhe industrinë e përpunimit të tij një nga aktivitetet kryesore ekonomike. Zona përshkohet nga lumenjtë Drin dhe Mat, ka dalje në detin Adriatik (vija bregdetare 38 km) dhe më në brendësi ka komplekset lagu norë të Kunës dhe Vainit.

Peshkimi është gjithashtu një sektor me rëndësi në nivel kombëtar. Në vitin 2011 janë zënë; 4 804 tonë peshk, nga të cilat 2 287 tonë janë zënë në det, 495 tonë në breg (viti 2012), 229 tonë në lagunat bregdetare, 1 793 tonë në pellgjet ujore. Prodhimi i akuakulturës në vend është 1 304 tonë kurse i midhjes është 1 300 tonë³⁸. Sot flota e peshkimit është e përqëndruar në katër portet e peshkimit në vend të cilat sipas madhësisë renditen si vijon; Durrës (111 anije peshkimi), Vlorë (85), Shëngjin (50) dhe Sarandë (34).

Figura 11 Përbërja e Flotës së Peshkimit në Shqipëri

Burimi: Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave, Drejtoria e Peshkimit, 2011

Industria e peshkimit në Lezhë ka njohur investimet më të mëdha në rang vendi përse i përket ngritjes së stabiliteteve të peshkut. Në vitin 2006, në këtë zonë janë ngritur tre pika përpunimi të peshkut dhe 90% e peshkut që zihet shkon drejt këtyre pikave. “Eurofish”, “Poseidon” dhe “Rozafa” dhe “Inca” janë biznese të mëdha (2 Italo-Shqiptare dhe dy Shqiptare) që punësojnë mbi 1000 punonjës dhe që furnizojnë me produkte detare tregun e Lezhës edhe qytetet e tjera si dhe për eksport. Investimet e kryera janë të niveleve të larta duke plotësuar të gjitha standardet veterinarë edhe për eksport.

³⁷ Analiza e kwtij sektori nuk u detajua mw tej pwr shkak se tw dhwnat pwr tw ishin tw pamjaftueshme, tw vwshtira pwr tu siguruar nga strukturat nw zonw ose pwr njw pjesw tw tyre nuk mund tw garantohet saktwsia/plotwsia.

³⁸ Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor në Shqipëri, Maj 2013

Në nivel kombëtar konservimi i peshkut ka tërhequr 14.7 milionë leke investime³⁹.

Peshkimi është një mundësi punësimi për shumë banorë të zonës. Në këtë sektor punojnë rreth 260 peshkatarë, të organizuar në shoqata, që peshkojnë në dete dhe në laguna. Sipas të dhënave gjatë vitit 2011 numri i varkave të licencuara për peshkim ishte rreth 50, kurse numri i subjekteve të ujërave të ëmbla dhe akuakulturës ishte 65. Në të peshkohen 31 lloje peshqish si; levrek, kocë, barbut, gjuhëz, karkalec, ngjalë, oktapod, krap etj.

Ndërmarrjet e prodhimit në sektor kanë HACCP dhe ISO. Nuk ka informalitet por ka mungesa në numrin e punonjësve (minimalisht për rreth 200 vete). Aq problematik është ky fenomen sa disa kompani po mendojnë të shpërngulen nga Lezha dhe Shëngjini për mungesë të krahut tëpunës. Megjithë thirrjet në TV lokale dhe kërkesat në zyrat e punës, çështja e punësimit mbetet akoma e pazgjidhur. Punonjësit merren me autobusë çdo ditë, jo vetëm nga Shëngjini por edhe nga zonat përreth disi më të largëta si p.sh. Mamurrasi. Një kompani e përpunimit të prodhimeve të peshkimit “Mare Adriatik” prej disa vitesh është shpërngulur duke ndërtuar fabrikën në Vaun e Dejës në Shkodër.

Peshkimi është një nga sektorët me të rëndësishëm të ekonomisë dhe punësimit edhe për banorët e Shëngjinit porti i të cilit shtrihet në zonën veriperëndimore të vendit, në bregdetin Adriatik, në një distance prej 60 km në Veri të portit me të madh të vendit, atij të Durrësit. Porti i Shëngjinit zë vendin e tretë në vend për nga madhësia. Zënia e peshkut mundësohet nga një flote peshkimi e përbërë nga 50 anije. Peshku prodhohet e përpunohet si lende të pare, si produkt në bllok ose i kripur në fuçi nga importi, kryesisht nga Spanja, Italia, Greqia, Maroku, etj. Produkti përfundimtar ka destinacion kryesisht vendet e BE. Pranë Portit të Shëngjinit, në një sipërfaqe prej 100 ha kultivohen rreth 30-50 ton midhje në vit në raport me 1 300 tonë në nivel kombëtar⁴⁰.

Në vitin 2013, volume i eksportit të peshkut dhe produkteve të peshkut ishte 5,851 tonë me një vlerë prej € 30,7 milionë. Importi i peshkut dhe frutave të detit ishte në masën 10,155 tonë me një vlerë €25,6 milion (Tabela 24).

Bilanci tregtar në produktet e detit është pozitiv në terma të vlerës, por negativ në terma të volumit. Eksportohen volume të ulëta të produkteve me vlerë të lartë, ndërkohë që importet mbizotërohen nga produkte deti me vlerë më të ulët. Shumica e importeve kanë origjinën nga Italia dhe Spanja (përkatësisht 19% dhe 24%). Destinacionet kryesore për eksportet shqiptare janë Italia (91% e vëllimit total) ndjekur nga Spanja (4%) dhe Greqia (3%).

Tabela 24 Bilanci tregtar i produkteve të detit, 2013

	kg	€
Import	10,154,993	25,554,967.34
Eksport	5,851,521	30,711,297.77
Bilanci tregtar	-4,303,471	5,156,330.43

Burimi: INSTAT

Aktiviteti i peshkimit dhe produkteve ujore ka pësuar rritje edhe në nivel kombëtar ku peshkimi detar është rritur me 16% që nga 2007, peshkimi në breg është rritur me 5% dhe prodhimi i midhjes është rritur me 25%.

³⁹Vjetari Statistikor 2011, Ministria e Bujqsisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit

⁴⁰Strategjia Ndërsëktoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor në Shqipëri, Maj 2013

Kultivimi i produkteve të detit është i zhvilluar mirë, kryesisht në formën e kultivimit të midhjeve dhe kultivimi i peshkut është rritur gjatë viteve të fundit dhe tashmë ka zëvendësuar thuajse plotësisht importin e peshkut të kultivuar. Konsumi është dyfishuar si rezultat i rritjes së të ardhurave. Industria e përpunimit ka bërë investime të mëdha dhe zotëron teknologji mjaft të qëndrueshme.

Disa nga oportunitetet që duhet të shfrytëzohen nga sektori i peshkimit në zonë janë; pozicioni gjeografik i favorshëm dhe resurset e pasura ujore; mundësitë e punësimit për shumë banorë të zonës dhe rendësia në rritje e sektorit dhe performancës së tij në nivel kombëtar (rritje e sektorit, rritje investimesh, ngritje stabilitetesh peshku, bilanci tregtar pozitiv në terma të vlerës)

2.2.2 Problematika dhe Rekomandime

Sfida të ndryshme në sektor që mbeten të rëndësishme për t'u adresuar janë : Peshkimi i jashtëligjshëm; mangësi në mirëmbajtjen rutinë dhe jo rutinë të kapaciteteve dhe në llojet e tjera të riparimeve të mjeteve lundruese; Infrastruktura e dobët e portit në limanet ekzistuese; mungesa në tregjet e organizuara të shitjes me shumicë dhe vështirësitë në lidhje me standardet e higjienës.

Çmime të larta të produkteve të peshkut dhe mungesa e tregjeve të organizuara me shumicë të peshkut (të domosdoshme në çdo zonë peshkimi), mbeten problematike për operatorët e sektorit dhe produktin e tyre tregtar. Mungesa e tregjeve pengon zhvillimin e sektorit kjo sepse tregtimi i produkteve të peshkimit bëhet nga operatorë tregtarë që i mbledhin këto produkte nga anijet e peshkimit mbi bazën e marrëveshjeve private jo formale dhe aspak të favorshme për prodhuesit. Shpesh, kërkesa nga këto subjekte tregtare për të blerë, përcakton nisjen e anijeve për peshkim. Megjithatë ka disa operatorë tregtarë që kanë anijet e veta të peshkimit.

Sa i përket **sa i përket çështjeve të sigurisë ushqimore, veterinare dhe fitosanitare**, për produktet e peshkimit dhe akuakulturën, **sektori mbetet i fragmentuar për sa i përket përgjegjësi dhe komunikimit, me inspektimet e prodhimeve të peshkimit** që janë vënë në dy departamente të ndryshme në Ministrinë e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave. Për më tepër, kontrolli i sëmundjeve të peshkimit mbulohet nga Drejtoria e Shëndetit të Kafshëve në MBUMK ndërkohë që produktet ujore/të peshkimit mbulohen nga Drejtoria e Sigurisë Ushqimore në MBUMK dhe Autoriteti Kombëtar i Ushqimit.

Konsolidimi i industrisë së përpunimit mund të luajë një rol të rëndësishëm në garantimin e një tregu të qëndrueshëm për fermat e vogla të peshkimit dhe mund të jetë një aktor kryesor investimi për rindërtimin e flotës së peshkimit. Mbështetja e industrisë së përpunimit të peshkut përmes lehtësimit të ngritjes së flotave të peshkimit të përhershme dhe ndërmjetësimit mes tyre dhe pikave të përpunimit të peshkut midis njësive Shëngjin, Lezhë e Shën Koll është në listën e projekteve të ardhshme për zonën

Zgjerimi i portit sipas Master Planit për të krijuar mundësinë e ankorimit të varkave lundruese dhe rritja e kapaciteteve të flotës së peshkimit është një projekt rajonal por i cili do ketë nevojë dhe për mbështetje nga qeveria qendrore

Adresimi i mungesave (në numër dhe kualifikime) të forcës punëtore në sektor. Marrja e disa masave promovuese për mundësitë e punësimit që ofron peshkimi dhe hapja e kurseve të caktuara të specializuara për trajnimin e burimeve njerëzore.

Peshkimi dhe aktivitetet ekonomike të lidhura me të duhet të shihen edhe në perspektivën e një sektori shoqëruar apo **pjesë e një oferte të integruar agro-turistike të Zonës.**

Është e nevojshme të studiohen më tej impaktet e sektorit në kushtet sociale të komunitetit sidomos në zonat rurale.

Disa nevoja për investime në nivel kombëtar janë: zëvendësimi dhe rinovimi/përmirësimi i barkave të peshkimit; investime ne sektorit të kultivimit të peshkut; investime nga kompanitë përpunuese mesatare (sidomos ne drejtim të përmbushjes së standardeve me qëllim që të jenë në gjendje të eksportojnë (p.sh. në rastin e midhjeve)

2.3 Industri të ndryshme përpunim dhe nxjerrëse⁴¹

2.3.1 Tregues Bazë

Në zonë, përveç sektorëve tipikë si bujqësia, blegtoria e peshkimi njohin zhvillim dhe industri të ndryshme nxjerrjeje dhe përpunimit të mineraleve jo metalike dhe metalike, të materialeve inerte, të materialeve të ndërtimit, gurit, mermerit, betonit, çimentos, tullave, dhe industri më të lehta përpunimi si ajo e drurit dhe e lëkurës.

Në territorin e Lezhës gjenden rreth 40% e rezervave të mineraleve jo metalikë të vendit⁴². Kërkimet minerare kanë zbuluar rezerva bakri (tip kuarç/sulfuri) që arrin masën 0.5 milion ton në pjesën verilindore të krahinës si dhe burime të shumta bakri në Vele Vendi, Zef Sul dhe Qafë Kangjel. Në kufijtë e Lezhës gjenden dy burime të nikelit-sulfurit me një masë edhe floriri, si dy burime të platinit. Mineralet e zinkut, kromit, gur gëlqeror, granitit dhe kallajit gjenden në zonat bregdetare të Rilës dhe Talës. Rezerva mermeri, graniti dhe kaolinit (porcelan, argjilë), të cilat përdoren gjerësisht gjenden në Kashnjet. Burime të tjera përreth Lezhës përfshijnë rezerva të mermerit të kuq dekorativ në fshatin Tresh, afër qytetit, materiale të ndryshme inerte në lumin Mat si dhe gur gëlqeror, në Kakarriq dhe Shëngjin, përdorur për ndërtim.

Tabela 25 Leje Minerare Aktive në ZF Lezhë, 2014

Emri i Subjektit	Lloji i Mineralit	Km2	Tipi i lejes
MILIS BRICK	Argjilë	0,357	Shfrytëzimi
OTTO - AL	Gëlqeror	1,7	Shfrytëzimi
KORABI - K	Gëlqeror	0,04	Shfrytëzimi
QUSHKU & CO	Gëlqeror	0,01	Shfrytëzimi
MALVINI	Gëlqeror	0,096	Shfrytëzimi
OTTO - AL	Gëlqeror	1,28	Shfrytëzimi
GENERAL CEMENT ALBANIA	Gëlqeror	1,087	Shfrytëzimi
SHPRESA - AL	Krom	0,23	Shfrytëzimi
COLACEM ALBANIA	Gëlqeror	0,95	Shfrytëzimi
PACANI	Gëlqeror	0,08	Shfrytëzimi
PALUCA - SA	Gëlqeror	0,71	Shfrytëzimi
GENTARI	Krom	0,11	Shfrytëzim
MALVINI	Gëlqeror	0,047	Shfrytëzim
GJONI	Traktolite	0,037	Shfrytëzim
GEOECONOMICS	Titano - magnetik	9,88	Kërkim - zbulimi
BESJONA IMPEX	Gëlqeror	0,0507	Shfrytëzim
BICI	Gëlqeror	0,0907	Shfrytëzim
VLLAZNIMI DEDA IMP - EKSPORT	Krom	0,094	Shfrytëzimi
AYEN AS ENERGJI	Serpentine	0,19	Shfrytëzimi

⁴¹ Analiza e kwtij sektori nuk u detajua mw tej pwr shkak se tw dhwnat pwr tw ishin tw pamjaftueshme, tw vwshtira pwr tu siguruar nga strukturat nw zonw ose pwr njw pjesw tw tyre nuk mund tw garantohet saktwsia/plotwsia.

⁴²Plani strategjik Bashkia Lezhë 2010-2030

BALKAN RESOURCES	Bakër	2,9	Shfrytëzimi
EUROINERT BIBA	Gëlqeror	0,104	Shfrytëzimi
JAB RESOURCES	Ar	35,84	Kërkim - zbulimi
ALBA KURBIN	Gëlqeror	0,054	Shfrytëzimi
AL - GEM	Gëlqeror	0,298	Shfrytëzimi
BALKAN RESOURCES	Bakër	23,05	Kërkim - zbulimi

Burimi; Ministria e Energjisë dhe Industrisë

Nëntoka e Kashnjetit është mjaft e pasur ne minerale sidomos ne titan. Titani është pasuria e dyte ne nivel kombëtar. Titanomagnetonet, siç quhen ndryshe, vlerësohen të jenë rreth 130 milionë ton rezerva te gjendura kryesisht **ne Sukaxhi dhe Ungrej të Kashnjetit.** Sot një kompani australiane (GeoEconomix) ka marrë lejen e kërkimit dhe ka aplikuar për leje shfrytëzimi dhe mendohet që këtë vit të fillojë përgatitja e hapjes së vendburimit kryesor në Zonën e Kashnjetit.

Sektori i industrisë i lidhur me përpunimin e mermerit që nxirret nga kodrat e Treshit dhe të **materialeve inerte të nxjerra nga lumi Mat** është një aktivitet i rëndësishëm për zonën dhe sidomos për njësitë Shënkoll e Zejmen. Për shembull në Shënkoll zhvillojnë aktivitetin e tyre 11 subjekte në këtë fushë. Nga këto, 3 subjekte merren me përpunimin e mermerit. Mermer nxirret në kufi të komunës, në fshatin Tresh të komunës së Zejmenit. Depozitimi i mermerit në Tresh përfaqësohet nga mermer i tipit “marbled limestone” në ngjyrë gri, të kuqe dhe me variacione (motley) në ngjyrë. Rezerva në Tresh vlerësohet në 13,000,000 ton. Gjithashtu në Shënkoll zhvillojnë aktivitetin e tyre 5 subjekte për nxjerrjen dhe përpunimin e inerteve dhe të betonit: 3 janë kompani përpunimi inertesh, 2 janë kompani për prodhim betoni. Një kompani ka aktivitet në fushën e shpimit për nxjerrjen e ujit. Në Zejmen 16 subjekte ushtrojnë aktivitetin në këtë fushë nga të cilat 5 merren me nxjerrjen dhe përpunimin e mermerit. Gjithashtu 11 subjekte operojnë në nxjerrjen dhe përpunimin e inerteve (6 përpunojnë inerte dhe janë biznese të mëdha të mëdha, 2 prodhojnë beton dhe 3 grumbullojnë gur dekorativ ose zhavorr)⁴³.

Industria e përpunimit te gurit dhe nxjerrjes se çimentos është e zhvilluar dhe **ne Baldren.** Kjo e fundit ka filluar te shfrytëzohet vetëm në 2009 nëpërmjet aktivitetit të dy fabrikave të çimentos (grupi Colacem Albania). Komuna ka potencial sepse përmban në territorin e saj masive të konsiderueshme shkëmbore. Nga ana tjetër **në Kolsh ushtrojnë aktivitetin ekonomik një fabrikë tullash dhe një përpunim guri.**

Në njësinë Ungrej janë në fazat e para të studimit dhe ndërtimit projekte në fushën minerare dhe shfrytëzimin e burimeve ujore për energji. Këta janë artikulluar edhe si sektorë prioritarë për ekonominë e zonës. Minierat janë një fushë në fazat e para të studimit kurse HEC-et janë në proces ndërtimi . Dy miniera që pritet të hapen dhe 2 HEC-et që janë në ndërtim janë mundësi punësimi dhe zhvillimi për zonën. Ca HEC detaje

Përpunimi i drurit është një aktivitet që operohet aktualisht në Shënkoll, Zejmen dhe Baldren dhe ka mundësi të operohet dhe në komunat si Kallmet e Ungrej. Në Shënkoll zhvillojnë aktivitetin e tyre: 1 subjekt për përpunim druri dhe 1 subjekt për prodhimin e objekteve prej duralumini. Përpunimi lëndës drusore dhe prodhimi i produkteve prej duralumini realizohet nga dhe për banoret e komunës. Në Zejmen ushtrojnë aktivitetin 7 subjekte në industrinë e përpunimit të drurit dhe prodhimin të mobiljeve. Industria e përpunimit të drurit ka potencial të lartë edhe ne Ungrej por duhet të studiohet e shfrytëzohet më shumë për t'i shërbyer komunitetit të saj. Në Kallmet përpunimi i drurit dhe i gurit mund të zhvillohen si elementë të ekonomisë tradicionale në zonë⁴⁴.

Industria Fason (si p.sh. ajo e përpunimit të lëkurës apo veshjeve), është po ashtu e rëndësishme për nga numri i personave që punëson, trendi në rritje i saj dhe eksportet drejt vendeve të tjera. Në vend në përgjithësi ofrohet fason klasik dhe jo cikël i mbyllur apo i plotë shërbimesh. Perspektiva në të ardhmen

⁴³ Nga Strategjitw Lokale tw Zhvillimit tw Njwsive Zejmen dhe Shwn Koll,

⁴⁴ Nga Strategjitw Lokale tw Zhvillimit tw Njwsive

është që e gjithë industria të realizojë një ofertë të integruar (dizenjim, modelim, prodhim), dhe të shtojë vlerën e shërbimeve të teknologjisë së informacionit

Porti i Shëngjinit shërben si një nyje e rëndësishme operative dhe logjistike për këto industri. Për nga madhësia ai zë vendin e tretë në vend dhe përpunon 9 % të vëllimit të mallrave të përpunuara në portet shqiptare. Aktivitetet e tij ndër të tjera janë; përpunimi i mallrave, si ato të importit (çimento, mallra ushqimore, karburante) dhe të eksportit (si materiale ndërtimi, inerte) transport udhëtarësh dhe peshkim. Grup mallrat kryesore që përpunohen në port janë materialet e ndërtimit (çimento, tulla, tjegulla) të ambalazuara e të vendosura në slinker (çimento) dhe me paleta (tulla, tjegulla) dhe karburante me anije cisterne

Vëllimi i punës së Portit të Shëngjinit ka ardhur në rritje përgjatë viteve. Në 2004 ka patur një rritje të eksporteve me 144% dhe të importeve me 152 %. Eksportet në 2004 janë 14202 ton nga ku shumica material ndërtimi, inerte dhe pak skrap) kurse importet ishin 279,177 ton (kryesisht çimento, Tulla/Tjegulla, Karburante)

2.3.2 Problematika dhe Rekomandime

Sektori i industrisë minerare karakterizohet nga veprimtari jashtë monitorimit shtetëror të aktivitetit në sektorin minerar, madje edhe nga veprimtari të jashtëligjshme që dëmtojnë rëndë interesin publik.

Puna në miniera kryhet jashtë rregullave dhe standardeve për sigurinë në punë, duke dëmtuar shëndetin e punonjësve, si dhe duke marrë jetë njerëzish. Shkalla e përpunimit të mineraleve vazhdon të jetë mjaft e ulët dhe eksportet janë kryesisht në mineral bruto.

Investimet në sektorin minerar janë pothuajse inekzistente, duke bërë që ky sektor të ketë sot një prapambetje teknike e teknologjike të rëndësishme, çka reflektohet në produktivitetin minimal të tij.

Industria Fason karakterizohet nga informalitet, kushte shumë të vështira pune dhe paga minimale

Masat kombëtare që duhet të ndërmerren lidhur me industrinë janë:

- zhvillimi dhe modernizimi i mëtejshëm të sektorit të gjeologjisë dhe minierave
- Hartimin e politikave specifike që nxisin, orientojnë dhe garantojnë investime e financime masive të brendshme e të huaja në industrinë minerare;
- Ndërmarrja e masave ligjore dhe strukturore për të mundësuar rritjen e shkallës së pasurimit dhe përpunimit të mineraleve në vend.
- Rritje e eksporteve minerare si një element i rëndësishëm i rritjes ekonomike, punësimit dhe nivelit të jetesës në zonat minerare.
- Monitorimin e veprimtarisë minerare me synim garantimin e interesit publik në këtë sektor.
- ndërprerjen e menjëhershme të veprimtarive minerare të rrezikshme dhe të jashtëligjshme e ndërprerjen e veprimtarive minerare që nuk kanë respektuar detyrimet kontraktuale, që kanë dëmtuar e dëmtojnë rëndë mjedisin, sidomos të atyre veprimtarive pranë zonave urbane.

Masat lokale që duhet të ndërmerren lidhur me industrinë janë:

- Hartimi një strategjie për ruajtjen e ujërave nëntokësore nga ndotjet (infiltrimi i ujit) në zonat e kontaminuara nga veprimtaritë industriale
- Identifikimi, Studimi Fizibilitetit dhe Plani Veprimi për trajtimin e mbetjeve inerte nga aktiviteti industrial përgjatë lumenjve

2.4 Sektori i Turizmit

2.4.1 Tregues Bazë

Turizmi në Lezhe konsiderohet si një nga sektorët prioritarë e më premtues sa i përket potencialit që ka për të kontribuar në zhvillimin social-ekonomik të rajonit. Në të ardhmen zona projektohet që të konkurroje edhe me oferta turistike të vendeve fqinje si Mali i Zi, Kroacia, Sllovenia etj.

Zona disponon një sërë asetesh turistike (natyrore e kulturore) si p.sh.; pozicion gjeografik të përshtatshëm, gjatësia e vijës bregdetare (38 km), trashëgimi të pasur arkeologjike, etno-kulturore e historike, objekte të lashta kulti (kisha katolike, ortodokse, xhamia dhe teqe), tradita të zhvilluar të mikpritjes dhe gatimeve tradicionale, praninë e portit të tretë më të madh në vend (Shëngjinit) etj.

Qyteti i Lezhës, qendër e Qarkut dhe qendër e ZF është themeluar në vitin 385 para erës sonë. Gjatë gjithë historisë ilire dhe më vonë, ky qytet ka luajtur një rol të veçantë historik. Pozicioni gjeografik që ka qyteti i Lezhës me rrethinat ka bërë që ai që në lashtësi të jetë një ndër qendrat tregtare e politiko ushtarake të rëndësishme. Është kjo arsyeja që pikërisht në këtë qytet, në momente të caktuara të historisë sonë, janë bërë aktivitete politike e kulturore të nivelit të lartë kombëtar, si: “Lidhja e Lezhës” më 1444, “Kuvendi i Arbrit” në 1703, etj. Prezenca e Urdhrit Franceskan në Lezhë, e themeluar nga vetë Shën Francesku i Asizit në vitin 1220, i shtohet historisë dhe kulturës së qytetit.

Kalaja e Lezhës

Vendvarrimi i heroit kombëtar Gjergj Kastrioti

ZF e Lezhës ka një trashëgimi të pasur etnokulturore, historike, arkeologjike dhe etnografike. Në të ndodhen shumë vende dhe monumente historike me interes për t'u vizituar. Memoriali “Gjergj Kastrioti” Skënderbeu *(ku vizitorët mund të shohin emblemat e familjeve feudale shqiptare dhe një kopje të shpatës dhe përkrenares së Skënderbeut)*; (Kisha e Shën Nikollës, Kuvendi i Besëlidhjes dhe Vendvarrimi i Skënderbeut), Kalaja e Lezhës (Kështjella Arbërore), Nimfeumi (Shëngjini i sotëm) etj. dhe shumë objekte kulti si Kisha e Shën Gjon Kryepremisit (mbajtur Kuvendi i Arbrit), Kisha e Eufemisë (shek.XII) Kisha e Shën Nunciatës, etj. përbëjnë atraksione shumë të rëndësishme për zhvillimin e turizmit kulturor në këtë zonë.

Kalaja e Lezhës⁴⁵ është një nga vlerat e spikatura monumentale e historike të qytetit. Origjina ilire e saj dhe gjurmët e arkitekturave ilire, romake, bizantine dhe osmane e bëjnë atë një objekt interesant për t'u vizituar.

⁴⁵filluar ne shek. 4 përfunduar ne vitin 1521

Aty ka shumë objekte interesante për t'u vizituar si rrënojat e ndërtesave osmane brenda kalasë, xhamia, kulla në murin juglindor me një hark romak dhe kulla ilire në murin jugor. Gjithashtu Ura e vjetër e qytetit (1926) e ndërtuar mbi lumin Drin dhe shtëpia e Mlikajve (1910, një banesë tipike qytetare e Lezhës, ofrojnë vlerat e tyre arkitekturore, historike dhe kulturore.

Një listë më e detajuar e monumenteve të kulturës paraqitet në tabelën më poshtë;

Tabela 26 Monumentet e Kulturës

Nr.	Emri i monumentit	Vendi
1	Gërmadhat e Malit Te Shëlbuem (AKROLIS)	Mali I Shelbumit
2	Muret e Qytetit Antik Lis	Lezhë
3	Kisha e Shna Ndout Vendvarrimi I Skenderbeut	Lezhë
4	Rrenojat e Ures Plakagjonit	Fshati Rraboshtë
5	Kisha e Shen Barbulles	në fshatin Pllanë
6	Ura e Shkinës	fshatin Piraj
7	Kisha e Shen Aleksandrit	Boikon Spiten
8	Kisha e Shen Venerandës	Ball dren
9	Rrenojat e Kishes Se Shen Stefanit	Blinisht
10	Kisha e Shen Mhillit	Nenshat
11	Banesa Shtetërore (Ish Sali Bajram Zekës)	Varosh Lezhë
12	Banesa Shtetërore (Ish Esat Mlikës)	Lezhë
13	Banesa e Geg Prendit	Patalej
14	Banesa e Ndue Frrokut	Ishull-Lezhë
15	Kalaja e Lezhës	Lezhë
16	Kisha e Shën Eufemisë	Kallmet
17	Kisha e Kuvendit të Arbërit	Merqi
18	Katedralja e Kallmetit	Kallmet
19	Banesa Shtetërore (Ish Ndue Zefi)	
20	Banesa e Gjergj Fishtës	
21	Rrënojat e Kishës së Shën Mëhillit Në Kalanë e Sapës	
22	Kisha e Shen e Premtes	

Burimi; <http://qarkulezhe.gov.al/images/pdf/monumentet%20e%20kultures.pdf>

Në qendër të zonës funksionale ka disa objekte social kulturore si Pallati Kulturës, Qendra Kulturore për Fëmijë, Muzeu Historik, Biblioteka Publike e qytetit të cilat në mënyrë periodike zhvillojnë aktivitete në interes të edukimit qytetarë dhe për ruajtjen e vlerave kombëtare. Në këtë zonë është bërë traditë organizimi i festivaleve të Rapsodive dhe muzikës Folklorike. Gjithashtu Qendra Kulturore e fëmijëve, organizon aktivitete për argëtimin e fëmijëve dhe nxitjen e talentëve të reja. Në pallatin e kulturës ndodhet dhe galeria e arteve ku ekspozohen vepra të autoreve Lezhjane e me gjerë.

Në këtë zonë ekziston një **infrastrukturë sportive e kënaqshme** ku përfshihen stadiumi i qytetit „Besëlidhja“ dhe terrene e ambiente të tjera sportive. Ekipi i futbollit "Besëlidhja" dhe zhvillimi i shumë sporteve si atletika, mundja e lirë dhe çiklizmi tërheqin vëmendjen e sportdashësve dhe gjallërojnë jetën sportive të zonës.

ZF e Lezhës përveç vlerave të rëndësishme historike, arkeologjike, kulturore, artistike i ofron vizitorëve të saj edhe **bukuritë e spikatura natyrore** si malin, kodrën, fushën, lumenjtë, detin dhe lagunat e saj. Vendet turistike me interes të madh janë plazhet e plazhet të Shëngjinit, Kunes, Vainit dhe Tales, lagunat e Kunes dhe Vainit, hoteli i Gjuetisë, etj. Larmia e mjedisit, prania e florës dhe faunës së shumëllojshme, klima e përshtatshme janë potenciale të mëdha për zhvillimin e një turizmi bashkëkohor dhe të qëndrueshëm me të

gjitha llojet e pasurive turistike: detare, lagu norë e luginore (luginat e lumenjve) e ndër të tjera turizëm malor.

Plazhi i Shëngjinit është destinacioni më i rëndësishëm turistik në të gjithë rajonin po ashtu edhe në nivel vendi. Ai është ndër plazhet më të vjetra në vend.

Plazhet e Talës e Rënës së Hedhun janë në fillimet e shfrytëzimit të tyre dhe përfaqësojnë zona me potencial të madh zhvillimi. Gjithsesi investime të mëtejshme janë të nevojshme në infrastrukturë.

Laguna e Kunë-Vainit është një zone me florë dhe faunë shumë të pasur e cila ka një sipërfaqe prej 180 Ha tokë lagu norë dhe 1050 ha sipërfaqe ujore dhe një thellësi 1,5-5 metra. Ka disa lokale përreth që gatuajnë peshkun e freskët të lagunës. Nëzonë gjatë sezoneve të caktuara zhvillohen aktivitete të shumta të gjuetisë ku shumë gjuetarë amatorë të huaj dhe vendas marrin pjesë.

Ishull Lezhë kanë varg hotelesh, motelesh, restorantesh moderne e tradicionale duke e bërë atë tërheqës për turistët vendas dhe të huaj.

Disa nga tipet e turizmit më të zhvilluara ose me potencial të mëtejshëm zhvillimi në Zonën Funksionale të Lezhës janë; turizmi bregdetar, rural e kulturor. Një përshkrim më i detajuar dhe disa tregues paraqiten më poshtë;

Turizmi Bregdetar - Në zonë ka një infrastrukturë të ngritur dhe kapacitete akomoduese të mëdha, sidomos në Shëngjin. Turizmi është sezonal (maj-shtator) dhe ofron diell, det dhe rërë. Lagunat e Kunë-Vainit kanë një shumëllojshmëri flore dhe faune. Bregdeti nga Rana e Hedhun e në vazhdim ka rërë shumë të pastër e të pasur me jod veçanërisht në zona të pashfrytëzuara si Talë. Pas rërës në Shëngjin vjen një brez pishash deri në fund të Kunës kurse në pjesën kur lidhet me Vainin në bregdet vazhdon me një pyll me pisha e drurë shumëvjeçarë por është i izoluar në të dy anët për mungesë të dy urave dhe infrastrukturës së nevojshme. Në këtë zonë në 20 vitet e fundit po rriten presionet klimatike si p.sh. erozioni i lartë (deti përparon në drejtim të tokës çdo vit mesatarisht deri në 3 m), përmbytjet e fuqishme bregdetare, stuhitë detare etj.

Plazhet frekuentohen nga Maji në Shtator me turistë rezidentë dhe ditorë, vendas dhe të huaj. Funksionon një rrjet shërbimi tregtar që shërben turistët me çadra dhe shezlongë. Pastrimi i bregut bëhet çdo natë nga pronarët e hoteleve kurse pjesët e tjera mbeten gjerësisht të pambuluara nga komuna. Lëvizja e pushuesve kryhet me furgonë, autobusë dhe mjete private.

Në ZF Lezhe ushtrojnë aktivitetin 28 hotele, 7 motele, me 3940 shtretër. Funksionojnë 118 lokale shërbimi. Në Shëngjin ka rreth 550 shtëpi private që jepen me qira gjatë sezonit të plazhit. Të dhënat e komunës tregojnë se gjatë sezonit të plazhit vijnë mbi 5000 pushues në ditë krahas vizitorëve që vijnë gjatë vitit në qark për turizëm historik dhe etno-kulturor. Në Shëngjin nga vitet 1990 deri në 2008 sipërfaqja e shfrytëzuar e plazhit është rritur nga 4 deri në 13 ha nr. I hoteleve nga 7 në 24, nr. i dhomave nga 214 në 979 dhe nr. i shtretërve nga 680 në 3054. Nr. i turistëve në Shëngjin nga 2008 në 2009 është rritur me 20%. Në bregdetin e Shëngjinit ka ndërtime të tjera janë ende në proces.

Në veri të Shëngjinit, **plazhi i Ranës së Hedhun** ka një peizazh të ndërthurur det, rërë pisha e drurë. Pavarësisht se mbetet akoma e pashfrytëzuar për shkak të mungesës së infrastrukturës, ka shumë investitorë të huaj që kanë shfaqur interes për të investuar⁴⁶.

⁴⁶ Nuk garantojmë tërësisht saktësinë apo plotësinë e të dhënave në këtij paragraf. Ka qenë e vështirë të mblidhen tregues koherentë dhe të azhurnuar për këtij sektor

Turizmi natyror / Ekoturizmi / Turizmi rural/AgroTurizmi

Sa i përket këtij lloji turizmi resurset e zonës janë të mëdha dhe me potencial të lartë zhvillimi por nevojitet një studim më i detajuar, tregues më të saktë, të azhornuar e të dhëna të plota, një inventar asetesh, dhe një zhvillimi koncepti të i integruar produkti turistik.

Një nga historitë e suksesit për zonën funksionale në fushën e agro-turizmit është **“Mrizi i Zanave”** (<http://www.mrizizanave.com/>). Ky model është një nga përfaqësuesit më të denjë të filozofisë “slow Food – Ushqim i Ngadalte”, një projekt kulturor që propozon një filozofi të kënaqësisë dhe një program edukimi të shijimit, të ruajtjes së trashëgimisë enogastronomike e të formimit të konsumatorit, një filozofi të kënaqësisë dhe një program edukimi të shijimit, të ruajtjes së trashëgimisë enogastronomike dhe të formimit të konsumatorit. Mrizi i Zanave ofron një menu autentike Shqiptare me përbërës të freskët, dhe prodhime bio të kultivuara në zonën përreth. Komentet e konsumatorëve e listojnë si një nga eksperiencat kulinare më të jashtëzakonshme dhe të arritura në Shqipëri dhe Veriut.

Ferma e vetë restorantit mbjelle përreth me vreshta, ullinj dhe perime, pozicioni i këndshëm në fshatin Fishte, historia e zonës e cila është vendlindja e njërit prej personaliteteve të shekullit të 19, Gjergj Fishta, janë të gjithë elemente të rëndësishme që formojnë identitetin e këtij modeli agro-turizmi.

Çdo gjë e shërbyer është tërësisht organike, me produkte tipike të zonës. Perimet e freskëta mbledhen direkt në kopesh dhe shërbehen në pjata qeramike të përgatitura nga një artizan i zonës. Djathërat përpunohen nga stafi i restorantit, proshuta tipike e vendi ruhet në qilar dhe vera e kuqe prodhohet nga vreshtat e mbjella përreth. Të tilla elemente e bëjnë Mrizin e Zanave një eksperiencë gastronomike rurale autentike.

Vizioni i Qarkut Lezhë⁴⁷ është që rajoni të jetë pjesë integrale e destinacionit turistik, Shqipëria e Veriut, me një turizëm të qëndrueshëm e të zhvilluar në mënyrë të balancuar; detar, rural, kulturor e të integruar në ekonominë rurale.

Disa koncept- projekte dhe prioritete që po konsiderohen nga Zona Funksionale për zhvillim janë;

- **Hartimi i planit rregullues të vijës bregdetare dhe hartimi i planeve rregulluese lokale.** Me prioritet janë instrumentet e Planifikimit të Territorit për njësitë vendore Shëngjin dhe Shenkoll me fokus zhvillimin e turizmit dhe mbrojtjen e natyrës
- **Inventarizim i burimeve kryesore turistike, malore, historike dhe etnografike të zonës;** analizë e gjendjes së tyre fizike dhe nevojave për investime; dhe konceptimi i paketave të produkteve të ndryshme turistike
- **Krijimi i një produkti turistik me fokus turizmin historik dhe fetar,** duke përfshirë (Kishën e Laçit, Destinacionet në Bashkinë e Lezhës, Kishën e Shën Eufemise (Kallmet), Padre Antonio (Kambanat e Paqes - Blinisht), etj., Pllane, Rubik, Orosh)
- **Projektimi i një itinerari ciklistik përgjatë Drinit të vjetër,** duke lidhur Zadrimen - Lezhë - Shëngjin (vazhdim i itinerarit të bicikletave/projekti Dajcit B.Bunes "Living the River")
- **Promovim/Marketing/Komunikim** (p.sh. krijimi platformes dixhitale për promovimin e destinacioneve turistike në Qarkun Lezhë; Harta turistike rajonale; zhvillim sinjalistike) / festivale /panaire promovuese të gastronomisë së Zonës (p.sh. festivali Zadrime në Fishte)
- **Agro turizëm/Turizëm Natyror** (harta, sinjalistika, shtigjet për trekking tourism, nxitja e artizanatit të zonës, peshkimit, hipizmit si aktivitete shoqëruese që i shtojnë vlerë ofertës turistike të zonës)
- **Investim në kapacitetet njerëzore;** ngritja e një shkolle të mesme profesionale me fokus Hoteleri/Turizëm dhe kurse profesionale në mbështetje të këtij sektori; Trajnim i guidave turistike dhe stafit të sigurisë bregdetare në bashkëpunim me shkollën e mesme profesionale të hoteleri/turizëm etj.

⁴⁷Strategjia e Turizmit dhe Agroturizmit në qarkun Lezhë, 2010-2013

- **Të tjera;** Ndërtimi i rrugës për në Kalanë e Lezhës dhe rikonstruksioni i murit të Kalasë, Ngritja e një muzeu Etnografik etj.

Projekte të ndryshme infrastrukturore të cilat duhet të konsiderohen si prioritare për mbështetjen e zhvillimit të turizmit janë; Rruga Shëngjin-Kunë-Vain është e cila shumë e dëmtuar; Ndërtimi i rrugës turistike Talë-Shëngjin-Velipojë-Ulqin⁴⁸ që do të lehtësojë lëvizjen, do të krijojë kushte për shtimin e vizitorëve vendas e të huaj dhe do të nxjerrë më në pah bregdetin vendas si vazhdim i bukurive natyrore të Malit të Zi, Kroacisë, Sllovenisë etj.; Përmirësimi i mëtejshëm i furnizimit me ujë të pijshëm dhe energji elektrike (24 orë); ndërtimi i parkingjeve, shtimi i hapësirave të gjelbra në gjithë territorin

2.4.2 Avantazhe Konkurruese

Para se të analizohen avantazhet e Zonës në Turizëm, është me rëndësi të përmenden disa tregues makroekonomikë në sektor, të cilat dëshmojnë atraktivitetin e tij në vend, rajon dhe botë dhe potencialin që paraqet Turizmi si sektor për të ardhmen;

- Është një prej industrive me zhvillim më të shpejtë në shekullin e 21-të për sa i përket kontributit global të PBB-së, të ardhurave nga shkëmbimi valutor dhe krijimit të vendeve të punës.
- Sipas llogaritjeve për Shqipërinë kontributi i drejtpërdrejtë i turizmit për PBB-në për vitin 2013 ishte 4,8 % të tij ndërsa kontributi i përgjithshëm për ekonominë ishte 16,7%. Sektori i turizmit ka hapur drejtpërdrejt 4,3 % të numrit të përgjithshëm të vendeve të reja të punës ndërsa në mënyrë të tërthortë ka hapur 15,2% të tyre⁴⁹.
- Që prej vitit 2001 numri i vizitorëve ndërkombëtarë në Shqipëri është rritur ndjeshëm duke çuar mbërritjet në mbi 3,45 milion vizitorë në 2012. Rritja ishte veçanërisht e fuqishme nga Evropa dhe Ballkani Jugor (Kosova dhe ish- Republika Jugosllave e Maqedonisë) midis viteve 2008 dhe 2012⁵⁰.
- Në 2010 vizitorët ndërkombëtarë shpenzonin 82 Euro/në ditë me një kohëzgjatje mesatare prej 5 ditësh ndërsa për turistët e argëtimit, koha mesatare e qëndrimit ishte më e shkurtër – rreth 2,8 ditë. Shpenzimi mesatar në destinacionin vendor është 79 Euro⁵¹.

Të gjithë këta tregues makroekonomikë pozitivë, janë një arsye më tepër se përse Zona duhet ta konsiderojë si prioritet zhvillimin e mëtejshëm e këtij sektori.

Disa nga avantazhet e zonës në sektor janë;

- Pozita gjeografike dhe afërsia me hallkat më të rëndësishme logjistike në vend e bëjnë lehtësisht të aksesueshëm nga turistët brenda dhe jashtë vendit .
- Lezha në nivel Kombëtar⁵² përmendet në rrjetin e qyteteve që ofrojnë turizëm kulturor⁵³. Gjithashtu Shëngjini përmendet në rrjetin e pikave të turizmit bregdetar dhe me kapacitete të bollshme akomoduese⁵⁴

⁴⁸ Projekt i EPTISA që është ratifikuar nga qeveria

⁴⁹ Nga Këshilli Botëror për Turizmin dhe Udhëtimet,

⁵⁰ “Rruga e Kombit” e ndërtuar kohët e fundit ka ndikuar ndjeshëm në numrin e vizitorëve nga kwo vende

⁵² Draft-strategjia e Zhvillimit të Turizmit në Shqipëri 2014-2020

⁵³ Edhe pse nuk është qëllimi kryesor i vizitës në Shqipëri, arkeologjia/ trashëgimia/ kultura identifikohen si pikat e forta kryesore të Shqipërisë në studime të ndryshme të kryera me vizitorë dhe industrinë e udhëtimeve nga tregjet e huaja. te vizitave turistike janë Shkodra, Lezha, Kruja, Durrësi, Tirana, Fieri, Berati, Elbasani, Korça, Përmeti, Gjirokastra, Saranda dhe Vlora.

⁵⁴ Duke iu referuar vendndodhjes së tyre, 80% e hoteleve ndodhen në zonat bregdetare dhe liqenore (Velipojë, Shëngjin, Durrës, Kavajë, Vlorë, Sarandë, Pogradec), 10% e hoteleve ndodhen në Tiranë dhe 10% ndodhen në zona të tjera

- Zona disponon mjaft resurse të shumëllojshme natyrore e kulturore për të zhvilluar një ofertë turistike të pasur larmishme
- Zona ka potencial për zhvillimin e mëtejshëm të agro turizmit (produkte tipike gastronomike të kombinuara me një mjedis natyror të këndshëm). Megjithëse i rralle në Shqipëri si lloj turizmi, nëse zhvillohet me kujdes, ai mund të kthehet në një instrument rigjenerimi të traditave të zonës, kuzhinës rurale dhe promovues i mbrojtjes së mjedisit dhe zhvillimit ekonomik. Ai mund të shërbejë si një formë e bashkëpunimit midis bizneseve lokale dhe në të njëjtën kohë të rrisë interesin e njerëzve për prodhimet lokale.
- Ekziston një studim urbanistik i zhvillimit të Turizmit dhe mbrojtjes së bregut në zonën turistike të Gjirit të Drintit me një sipërfaqe rreth 1100 ha.

2.4.3 Problematika dhe Rekomandime

Disa problematika të rëndësishme dhe emergjente për t'u adresuar në lidhje me turizmin në zonë janë;

Mungesa e një qasje të koordinuar dhe të integruar të ofertës turistike; Kaos në ndërtime dhe nr. i lartë ndërtimesh pa leje; Mungesa e një master-plani të Turizmit; Infrastruktura pa standardet e nevojshme; Objekte social-kulturore të dëmtuara

Lezha nuk ka vizibilitet të mjaftueshëm në itineraret turistike rajonale e ndërkombëtare që sugjerohen nëpër publikime/media të ndryshme.

Agro-turizmi nuk është mjaftueshëm i elaboruar në dokumentet strategjike të zonës. Flitet shpesh për agro-turizëm por koncepti është ende shumë pak i integruar dhe larg definicioneve ndërkombëtare.

Rekomandohet që zona të inventarizojë resurset e veta, për të konceptuar dhe konsoliduar më lehtësisht produkte të integruara turistike dhe gjithashtu investime të mëtejshme në mënyrë që sektori të bëhet kompetitiv dhe i diferencuar edhe në nivel vendi.

Gjithashtu me disa përmirësime infrastrukturore të caktuara (të përmendura dhe në listën e projekteve/prioriteteve) më sipër, Lezha mund të integrohet më mirë në ofertën kombëtare turistike dhe atë rajonale (Mal i Zi, Kroaci, Slloveni etj).

Strategjia rajonit artikulon disa objektiva për tu arritur në sektor si p.sh.;

- Zhvillimi i një turizmi të qëndrueshëm gjatë gjithë vitit nëpërmjet; forcimit të partneriteteve publike-private; rritjes së cilësisë së shërbimit; marrjen e masave për mbrojtjen e bregdetit dhe mjedisit; rritjen e qetësisë dhe sigurisë; ngritjen e infrastrukturës funksionale; *konsiderimin e efekteve të ndryshimeve klimatike në investimet e ardhshme*
- Zhvillimi i një turizmi të harmonizuar bregdetar e malor, historik e etno-kulturor
- Krijimi i një imazhi pozitiv nëpërmjet përmirësimit të infrastrukturës fizike dhe të shërbimit; rritjen e nivelit të zbatimit të ligjit, zgjerimin dhe forcimin e rrjetit të operatorëve turistikë, ngritjen e pikave të informacionit turistik, prodhimin e materialeve promovuese dhe rritjen bashkëpunimeve me rajone jashtë vendit (seminare, panaire, programe-binjakëzimi etj.), investime në teknologjitë e informacionit e komunikimit etj.

Elemente të reja të strategjitë strategjisë kombëtare të Turizmit 2014-2020, të cilat do të duhet të konsiderohen edhe nga Zona Funksionale për hartimin e strategjisë së saj të turizmit janë; integrimi i

koncepteve dhe fokusimi tek krijimi i produktit, cilësia e tij dhe strukturat, burimet e mekanizmat e zbatimit dhe treguesit e përdorur kontribut-rezultat që sigurojnë një skeme më të mirë monitorimi.

DRAFT

3. Shërbimet vendore në zonën funksionale

Ndër “funksionet e veta” më të rëndësishme në fushën e infrastrukturës dhe shërbimeve utilitare që mbulohen nga NJQV janë:

- o furnizimi me ujë të pijshëm; funksionimi i sistemit të kanalizimeve të ujërave të bardha, të ujërave të zeza dhe kanaleve mbrojtëse të zonave të banuara;
- o ndërtimi, rehabilitimi dhe mirëmbajtja e rrugëve me karakter vendor, trotuareve dhe shesheve publike;
- o grumbullimi, largimi dhe përpunimi i mbeturinave;
- o hartimi i planeve urbane dhe menaxhimi i tokës

3.1 Shërbimi i menaxhimit të mbetjeve

3.1.1 Prodhimi i mbetjeve në Zonën Funksionale dhe kategoritë e tyre

Sasia totale e mbetjeve e kontraktuar në nivel Zone Funksionale është 12.950 ton në vit ose 0,43 kg për frymë në ditë⁵⁵. Megjithatë duhet të sqarohet se sasia totale e mbetjeve e kontraktuar nuk është e thënë të jetë shumatore e sasive të mbetjeve të prodhuara në çdo njësi. Kjo sepse një pjesë e mbetjeve të prodhuara hidhen në vende të pakontrolluara ose në rastin më të mirë ripërdoren/kompostohen në burim.

Ka disa lloje mbetjesh që gjenerohen në zonë. Ato mund të jenë mbetje urbane nga familjet, mbetje që gjenerohen nga aktiviteti i bizneseve apo institucioneve, mbetje inerte, mbetje të rrezikshme (industriale, spitalore) etj. Përveç mbetjeve urbane dhe atyre tregtare, aktualisht nuk është e mundur të merren të dhëna të sakta për rryma të tjera mbetjesh.

Mbetjet urbane prodhohen kryesisht nga familjet, institucionet publike, tregtare dhe sektorët industriale kryesisht ato të ndërtimit, peshkimit, përpunimit dhe shërbimeve të ndryshme. Njësitë vendore në Lezhë, ashtu si edhe pjesa dërrmuese e njësisve vendore në Shqipëri, nuk kanë statistika të sakta sa i përket prodhimit të mbetjeve urbane. Mbetjet nuk peshohen sepse në vendgrumbullime nuk ka peshore për ta bërë këtë gjë.

Mbetjet inerte që gjenerohen nga aktiviteti ndërtues janë ndër mbetjet më voluminoze në rajon. Ato janë më problematike në zonën e bregdetit, sidomos në Shëngjin, aty ku dhe aktiviteti ndërtimor është më intensiv. Sipas raportimit të fundit nga vetë NJQV-të në 2012, sasitë e kësaj kategorie në disa nga bashkitë e rajonit variojnë nga 6 dhe 17% e mesatares së përgjithshme vjetore të mbeturinave të gjeneruara. Vetëm Lezha si bashki gjeneron 8% të mbetjeve inerte në rajon. Niveli mesatar rajonal përfaqëson 11% të mbeturinave të krijuara në vit gjithsej.

Mbeturinat e rrezikshme (të tilla si bateri, kimikate etj.) mblidhen dhe largohen bashkë me mbetjet urbane. Nuk ka të dhëna të besueshme për sasinë e mbetjeve të rrezikshme që gjenerohen dhe nivelin e tyre të rrezikshmërisë. Ajo që raportohet lidhet kryesisht me mbetjet e hedhura në të kaluarën si rezultat i aktiviteteve të hershme industriale, duke përfshirë këtu edhe hedhjen e pakontrolluar të mbeturinave të rrezikshme si; mbetjet spitalore, bateritë, dhe kimikatet e papërdorura në vend depozitimet lokale. Megjithëse sipas legjislacionit në fuqi, mbledhja dhe trajtimi i mbetjeve industriale është përgjegjësi e prodhuesit, ai gjen pak vend për zbatim në njësitë e zonës. Studimet e fundit të fizibilitetit të ndërmarra në lidhje me ndërtimin e një vend depozitimi mbetjesh të rrezikshme, tregojnë se këto mbetje përbëjnë rreth

⁵⁵Urban Research Institute and Helvetass Swiss Intercooperation Albania/DLDP, *Support Inter-LGU Cooperation and Organization of Waste Management Service in Lezha and Shengjin*, 2013

3-4% të mbeturinave industriale janë. Kjo shifër përjashton mbetjet mjekësore dhe elementëve të rrezikshëm në mbetjet e familjeve. Shifra është e krahasueshme me vendet e tjera mesdhetare.

Mbetjet Spitalore - Nuk ka të dhëna për sasi të vjetore të mbeturinave që gjenerohen nga institucionet e kujdesit shëndetësor (Qendra Shëndetësore, Ambulanca, Spitale, Maternitet, Qendra kujdesi për fëmijët etj.) në zonën e Lezhës. Megjithatë legjislacioni i lidhur me këtë kategori mbetjesh ekziston, ai pothuaj injorohet nga strukturat e shëndetit dhe nuk nxitet zbatimimi i tij. Ministria e Shëndetësisë dhe OBSH kanë bërë përpjekje për të përmirësuar situatën dhe kanë venë në dispozicion pajisje për sterilizimin e mbetjeve të kontaminuara në spitale. Asnjë nga bashkitë nuk ka kapacitete të përshtatshme për përpunimin e mbetjeve spitalore sepse ato janë përgjegjësi e vetë strukturave të shëndetit. Shpeshherë NJQV-të thonë se gjejnë mbetje spitalore në kazanët për mbetjet urbane dhe bashkë këto depozitohen në vende të caktuara. Kjo kategori mbetjesh duhet të menaxhohet me prioritet në zonë.

Rryma të tjera mbeturinash që vërehen në zonë janë; automjetet në fund të jetës së tyre, mbetjet nga ambalazhet, Mbetjet nga vajrat e përdorura, Mbetjet e pajisjeve elektrike dhe elektronike, Mbetjet nga nen produktet shtazore, Mbetjet nga industria e minierave.

Sasia e mbetjeve tregtare për bashkinë Lezhë është 8.9 ton në ditë dhe 3230 ton në vit (ose afërsisht sa 54% e mesatares së rajonit), kjo sepse pjesa më e madhe e bizneseve dhe institucioneve është e përqendruar në këtë zonë⁵⁶.

Një përlllogaritje tjetër e mbetjeve bëhet edhe sipas sasive të kontraktuara për tu eliminuar nga çdo njësi me kompanitë përkatëse. Sipas këtyre kontratave sasi të variojnë nga 1,59 kg/ për banorë në ditë në Shëngjin deri në 0,13 kg/ për banorë në ditë në Ballëdren. Megjithatë duhet të konsiderohet se prodhimi i mbetjeve për frymë sipas kontratave nuk tregon domosdoshmërisht sasi të prodhuara respektivisht në çdo njësi.

Tabela 27 Prodhimi i mbetjeve për banor në një ditë, Zona Funktionale Lezhë

	Lezhë	Shëngjin	Ballëdren	Kallmet	Kolsh	Shënkoll	Zejmen	Ungrej ⁵⁷	Blinisht ⁵⁸	Dajç
Prodhimi i mbetjeve (kg/banorë/në ditë)	0.48 ⁵⁹	1.59	0.13	0.34	0	0.3	0.4	-	-	-

Burimi: Urban Research Institute and Helvetass Sëiss Intercooperation Albania/DLDP, Support Inter-LGU Cooperation and Organization of Waste Management Service in Lezha and Shëngjin, 201

Një vlerësim i strukturës së mbetjeve në Bashki tregohet në tabelën më poshtë;

Tabela 28 Struktura e mbetjeve ne %, 2012

Të bio degradueshme			Të riciklueshme				Të rrezikshme				
Organike	Dru	Produkte shtazore	Letër dhe Karton	Plastikë	Qelq	Tekstile	Metale (hekuri ose jo)	Ndërtimi	Spitalore dhe Sanitare	Të tjera të rrezikshme (bateri.)	

⁵⁶ Sipas Draft Planit për Menaxhimin e Mbetjeve në Rajonin Lezhë 2013, hartuar me Asistencën Teknike të BE-së për Forcimin e Kapaciteteve të Ministrisë së Mjedisit për Hartimin dhe Zbatimin e Legjislacionit Kombëtar për Mjedisin

⁵⁷ Te dhëna te padisponueshme. Komuna nuk e ofron shërbimin.

⁵⁸ Të konfirmohet me komunën ose nga kontrata...

⁵⁹ Sipas Strategjisë Lezhë kjo është 0,86kg

Bashkia Lezhë	45.2	1.3	1.5	14	15.7	6.4	5	1.3	4.9	4.6	0.1
Mesatarja e Rajonit	46.4	1.4	1.3	13.8	14.6	6	5.1	1.2	6	4	0.2

Burimi: Urban Research Institute and Helvetass Sëiss Intercooperation Albania/DLDP, Support Inter-LGU Cooperation and Organization of Waste Management Service in Lezha and Shëngjin, 201

3.1.2 Riciklimi/Kompostimi I mbetjeve

Me përjashtim të Bashkisë Lezhë, asnjë nga NJQV-të në zonë nuk e ndajnë ose e mbledhin veçmas pjesën e mbetjeve që mund të riciklohet. Edhe pse industrinë e riciklimit në zonë mungojnë, një kategori personash, sidomos Romë, bëjnë mbledhjen e mbetjeve të riciklueshme në kazanët publikë. Bashkia Lezhë në bashkëpunim me kompani riciklimi që ndodhen jashtë rajonit, e ka organizuar mbledhjen e letrës dhe plastikës dhe transferimin e tyre në Qendrën e Ndarjes së Mbetjeve të Riciklueshme brenda njësisë vendore ku mbetjet përgatiten për tregun e riciklimit.

Bashkia e Lezhës, e bën ndarjen e mbetjeve urbane në burim në dy nivele. Sistemi përbëhet nga dy lloje kazanësh: ato për mbledhjen e mbetjeve të riciklueshme (50 kazanë me kapacitet 3,3 m³) dhe ato për mbledhjen e mbetjeve organike (260 kazanë me kapacitetit 1,1 m³). Mbeturinat grumbullohen veçmas. Pjesa e riciklueshme transportohet në Qendrën e Ndarjes së Mbetjeve të Riciklueshme mbi bazën e një kontrate shërbimi me një operator dhe më tej ndahet në letër / karton dhe plastike të cilat përgatiten për tregun e riciklimit. Mbeturinat organike mbledhen dhe transportohen drejt landfill-it në Bushat.

Projekti pilot për mbledhjen në mënyrë të diferencuar të mbeturinave në Bashkinë Lezhë po zbatohet në lagjen Besëlidhja dhe një pjesë të lagjes Gurra dhe Skënderbeg të qytetit, dhe është i përqendruar në 27 pika grumbullimi me sistem mbitorësor dhe 3 pika grumbullimi me sistem nëntokësor. 39 % e familjeve të Bashkisë aktualisht i ndajnë mbetjet në burim dhe përfitojnë largimin e diferencuar të mbetjeve. **Qendra e rindarjes së mbetjeve të riciklueshme** bën presimin e tyre për t'ia shitur kompanive ricikluese. Në 2010 mbetje të riciklueshme të gjeneruara përbënin 3,238 ton ose 37% të totalit të mbetjeve prej 8,528, nga të cilat letër/karton 1,225 ton, plastike 1,341 ton, qelq 562 ton, metal ferroz 58 ton dhe metal joferroz 52 ton. Rreth 64% e mbetjeve bashkiake përbëhet nga material i biodegradueshëm (lëndë organike, drusore, letër dhe karton). Rryma e materialeve të riciklueshme (letër, karton, qelq, tekstil, plastikë, dru, inerte, metal) përbën 48% të totalit të mbetjeve.

Njësitë e tjera aktualisht nuk bëjnë riciklim apo kompostim mbetjesh. Gjithsesi duhet përmendur se Dajci dhe Blinishti, nën iniciativën e Nder-Komunales Zadrime kanë filluar fushata promovuese dhe sensibilizuese në lidhje me aktivitete të riciklimit. Shënkolli nga ana tjetër është një që ka potencial infrastrukturor të përshtatshëm për të bërë riciklim dhe kompostim mbetjesh.

Sipas Strategjisë Kombëtare të Menaxhimit të mbetjeve 25% e sasisë së mbeturinave të grumbulluara në njësitë e qeverisjes vendore duhet të riciklohen ose kompostohen deri në 2015, ndërsa deri në vitin 2020 kjo normë duhet të arrijë 50%.

3.1.3 Vend-depozitimet dhe zona aktiviteti me potencial të lartë gjenerimi mbetjesh

Pasi mbetjet grumbullohen ato transportohen për asgjësim në një nga vend-grumbullimet në rajon. Në zonat rurale, të cilat nuk e ofrojnë shërbimin e grumbullimit të mbeturinave, ato hidhen në kanale, lugina apo

thjesht lihen në anë të rrugëve ose në shtretër të lumenjve. I gjithë rajoni i Lezhës disponon 5 vendgrumbullime dhe një landfill. Të tilla janë;

- **Vendgrumbullimi i Berzanit** ne fshatin Berzanë të komunës Zejmen, në pjerrësinë e një kodre pranë deltës së lumit Mat. Ai është ndërtuar jashtë parametrave teknikë dhe aktualisht është pothuajse jo-operativ
- **Vend-depozitimi Cekaj** vendosur në Rubik me një sipërfaqe prej 2500m², kapacitet 60.000 m³ dhe një jetëgjatësi operative deri ne 2018, nuk është më operativ mgjth ai vazhdon të shkaktojë probleme mjedisore.
- **Landfilli Cekaj**(*pranë vend-depozitimit Cekaj, 6 km nga Rrësheni*)ka të njëjtën madhësi si vendgrumbullimi Cekaj por parametra teknikë më të mirë dhe karakteristika moderne. Është planifikuar të jetë operativ deri ne 2018. Ai është ndërtuar, administrohet dhe përdoret nga bashkitë Rrëshen dhe Rubik dhe financohet nga bashkia Rrëshen me një fond special për ta operuar.
- **Vend-depozitimi Laçit** - 2 km nga Qyteti Laç, përdoret nga Bashkia për depozitimin e mbeturinave. Është ndërtuar në vitin 2007, por pa marrë parasysh standardet e zakonshme për ngritjen e strukturave të tilla. Ka një sipërfaqe prej rreth 10.000 m² me kapacitet prej 200,000 ton (ose 300.000 m³). Është parashikuar një aktivitet prej 6-7 vjet dhe tashmë mbeten edhe 2 vjet para se ai të mbushet plotësisht. Duke qenë se mbetjet nuk kompresohen/ngjeshen, mendohet që koha e mbetur e shfrytëzimit të jetë edhe më e shkurtër. Vendgrumbullimi në Mamurras dhe Landfilli i Bushatit.
- **Vendgrumbullimi në Mamurras** - Bashkia ka dhënë me qira për 30.000 lekë në muaj, një parcelë që gjendet rreth 7,5 km në veri-lindje të qytetit. Ajo është transformuar në venddepozitim në vitin 2010. Vendi ka një sipërfaqe prej rreth 3000 m² me një kapacitet prej 40.000 ton dhe nga periudha e vlerësuar për shfrytëzim mbeten edhe 2 vite
- **Landfilli i Bushatit**, I vendosur në një distancë prej 25 km në veri të qytetit të Lezhës

Të gjitha njësitë që ofrojnë shërbim të organizuar të menaxhimit të mbetjeve në Zonën Funktionale Lezhë, e kanë të specifikuar në kontratë me kompanitë private se destinacioni final i mbetjeve është landfill-i i Bushatit.

Ai vendosur në një distancë prej 25 km në veri të qytetit të Lezhës, është financuar nga buxheti i shtetit me qëllimin për t'i shërbyer dy rajoneve të Shkodrës dhe Lezhës. Kapaciteti i tij është 1,000,000 m³ dhe jetëgjatësia e parashikuar është 20 vite. Tarifa e depozitimit është 7 euro për ton ndërkohë që njësitë duhet të përballojnë dhe kostot e transportit deri ne landfill.

Tabela 29 Distanca nga landfill Bushat

Njësia	Lezhë	Shëngjini	Shënkoli	Kallmet	Balldre	Kolsh	Zejmen	Blinisht	Dajç	Ungrej
Distanca nga Bushati ne km	25 km	26 - 28 km	35 km	15-20 km	15 - 20 km	28 km	25-30 km	Mungon e dhëna	Mungon e dhëna	Nuk e ofron
Distanca nga Bushati ne ore	45-60 minuta	108 minuta		2 ore ⁶⁰	30 - 45 minuta					Nuk e ofron

Burimi: Urban Research Institute and Helvetass Sëiss Intercooperation Albania/DLDP, Support Inter-LGU Cooperation and Organization of Waste Management Service in Lezha and Shëngjin, 201

Sa i përket **vendshkarkimeve të pakontrolluara të mbetjeve** një i tillë është në **Berzane** në territorin e komunës Zejmen. Vendi ka shërbyer si një depozitë formale për mbeturinat e të gjitha njësive të tjera të zonës. Edhe pse nuk është më në përdorim, vendi mbetet një pikë e pakontrolluar dhe deri tani, nuk ka asnjë plan, as në nivel njësie për të siguruar fonde për mbylljen përfundimtare të vendit

⁶⁰ Përfshirë këtu udhëtimin vajtje-ardhje dhe kohen e shkarkimit në landfill

Probleme mjedisore janë identifikuar ne komunën e Shëngjinit. Ato shkaktohen kryesisht nga ndotjet e industrisë së lehte; mbetjet e ngurta urbane; gjendja e rrjetit të ujit të pijshëm; kanalizimet e ujërave të zeza; mungesa e gjelbërimit në qytet dhe shpyllëzimet; erozioni, përmytjet, etj. **Mbetjet e ngurta urbane në Shëngjin** nuk administrohen mbi bazën e kriterëve mjedisore. Deri me sot nuk ka asnjë vend depozitimi të mbetjeve urbane të ndërtuar mbi bazën e kriterëve mjedisore. Gjate muajve të verës, kur numri i banoreve të qytetit të Shëngjinit pesëfishohet nga turistët, mbetjet urbane të ngurta për ne dite. Pika e hedhjes së mbetjeve është 9 km larg nga Shëngjini dhe është në kushte mjedisore dhe sanitare tepër të papërshtatshme. Një pjese e mbetjeve urbane, përfshi Shëngjinin arrijnë 2 ton ato inerte, nga ndërtimet e prishjet, hidhen përgjatë lumit Drin ose në Liqenin e Kenalles.

Nuk ka vende të caktuar dhe me infrastrukturën e duhur për mbledhjen e mbetjeve nga ndërtimi dhe shembja, kurse eliminimi i tyre bëhet sipas nevojës dhe jo mbi bazën e një planifikimi. Për pasojë kjo kategori mbetjesh raportohet nga bashkitë si shumë problematike në aspektin e kostove të mbledhjes dhe transportit. Mungesa e vendeve dhe kazanëve të përshtatshëm për këtë lloj kategorie mbetjesh i nxit individët dhe bizneset të depozitojnë at pranë vendeve të mbetjeve urbane. Për më tepër gjenden shpesh edhe grumbuj mbetjesh inerte në anët e rrugëve kryesore kombëtare. **Asnjë nga NJQV-të e Zonës nuk i trajton në mënyrë sistematike mbetjet inerte.** Megjithatë, herë pas here ato janë përdorur për mbushje të gropave ose hapësirave në nivele të ndryshme. Bashkia Lezhë ka caktuar një pikë grumbullimi për asgjësimin e këtyre lloj mbetjesh pranë shkollës "Nënë Tereza", e cila është një zonë që më parë ka qenë moçal ndërsa tani është e mbushur me mbetje. E njëjta procedurë ndiqet edhe nga NJQV-ve të tjera. Megjithatë, ka raste kur këto mbeturina hidhen direkt në lumenj nga kompanitë e ndërtimit.

Në vendgrumbullime ndizen shpesh zjarre për të zvogëluar vëllimet e mbetjeve. Ndodh shpesh që mbetjet të ndizen për shkak të mungesës së procedurave të duhura për heqjen e tyre. Këto zjarre përbëjnë një burim të rëndësishëm të ndotjes së ajrit duke qenë se çlirojnë sasi të mëdha toksinash.

Zhvillim i shpejtë i turizmit në bregdet kohët e fundit shkakton probleme edhe më madhore gjatë sezonit turistik lidhur me menaxhimin e mbetjeve dhe vështirësi për njësitë për t'i adresuar siç duhet.

Mbetjet nga nen produktet shtazore në zonë shkaktojnë problem mjedisore gjithashtu (Aktualisht kjo kategori përfundon në të njëjtin vendgrumbullim me kategori të tjera. Ka tre industri kryesore përpunimi ushqimesh që kontribuojnë në gjenerimin e këtyre mbetjeve; kompania EuroFish, thertorja e qytetit dhe fabrika e pastrimit të të brendshmeve të bagëtive. Njësitë vendore nuk raportojnë të dhëna mbi sasinë e mbetjeve industriale të gjeneruara nga këto industri, megjithatë dihet se ato i shkarkojnë mbetjet e lëngshme në lumin Drin dhe të ngurtat në kazanët e mbetjeve urbane.

Problematike mbetet dhe derdhja e mbetjeve vajore nga serviset e automjeteve në kanalizimet e ujërave të zeza apo kanale dhe gropa të hapura.

3.1.4 Përshkrimi i situatës aktuale të ofrimit të shërbimit

Shërbimi i organizuar i menaxhimit të mbetjeve ofrohet në pjesën më të madhe të njërive që përbëjnë Zonën Funktionale Lezhë. Nga 10 njësi, shërbimi ofrohet në 8 prej tyre përkatësisht në Bashkinë Lezhë dhe njësitë Shëngjin, Shënkoll, Balldre, Kallmet, Zejmen, Blinisht dhe Dajc. Njësitë Ungrej dhe Kolsh nuk e ofrojnë këtë shërbim publik. Sidoqoftë Kolshi organizon herë pas here grumbullim dhe pastrim në pikat e hapura informale të mbetjeve të shpërndara në territor.

Shërbimet e menaxhimit të mbeturinave në shumicën e njërive në zonë përfshijnë; grumbullim të mbetjeve në kazanët ku ato janë depozituar nga familjet bizneset dhe institucionet; evadim/largim i tyre nga kazanët

me mjetet përkatëse; dhe transport drejt landfillit apo vend-grumbullimeve të tjera në zonë. Lezha dhe Shëngjini ofrojnë edhe shërbim fshirje/pastrimi të rrugëve/trotuareve/shesheve publike për zonat e tyre urbane. Bashkia Lezhë, si njësi me paketën më të plotë të shërbimeve, ofron më tej dhe mbledhje të diferencuar mbetjesh.

Të gjitha njësitë vendore që e ofrojnë këtë shërbim, bëjnë mbledhjen dhe transportin e mbetjeve në një rrymë të vetme. Nuk ka kazanë të veçantë për ndarjen në burim të mbetjeve (organike, të riciklueshme, etj.) apo kazanë për grumbullimin e mbeturinave sipas përbërjes së tyre. (me përjashtim të Bashkisë Lezhë e cila ka filluar disa nisma diferencimi mbetjesh

Tabela 30 Mbulimi i popullsisë me shërbime të menaxhimit të mbetjeve

Njësia	Lezhë	Shëngjin	Shënkoll	Kallmet	Balldre	Kolsh	Zejmen	Blinisht	Dajç	Ungrej
Mbulimi i territorit	80%	85%	70%	70%	70%	50% ⁶¹	70%	Mungon e dhëna	Mungon e dhëna	Nuk e ofron
Mbulimi i popullsisë	85%		70%	30%	39%		70%	Mungon e dhëna	Mungon e dhëna	Nuk e ofron

Frekuenca e ofrimit të shërbimit varion sipas njësive, zonës brenda njësisë (qendër apo periferi) dhe gjithashtu edhe sipas sezonit të vitit. P.sh. në Lezhë dhe Shëngjin mund të ofrohet shërbim edhe 2 herë brenda ditës gjatë sezonit të verës kur popullsia e njësive rritet në mënyrë të konsiderueshme. Tabela më poshtë paraqet situatën në çdo njësi.

Tabela 31 Frekuenca e ofrimit të ofrimit të menaxhimit të mbetjeve në Zonë

Njësia	Lezhë	Shëngjin	Shënkoll	Kallmet	Balldre	Kolsh	Zejmen	Blinisht	Dajç	Ungrej
Frekuenca	Çdo ditë	Qyteti - Çdo ditë	1-2 herë në javë	2 herë në javë	2 herë në javë	1 herë në 2 ose 4 muaj	2-3 herë në 4 javë	Mungon e dhëna	Mungon e dhëna	Nuk e ofron
	Në verë - 2 herë në ditë	Fshatrat -1 herë në javë								Nuk e ofron

Në njësitë e zonës, bëhen supervizime periodike në terren për të parë nëse kompania private po ofron shërbimin brenda parametrave të duhur të kompani. P.sh. Bashkia Lezhë bën supervizim të përditshëm dhe raporton një situacion në fund të çdo muaji.

3.1.5 Bashkëpunime ndërvendore për ofrimin e shërbimit dhe tipi I marrëveshjeve

Bashkëpunimi ndërvendor perceptohet nga njësitë si një mundësi për rritjen e efikasitetit të kostove. Megjithatë suksesi i iniciativave të tilla varet nga vullneti i njësive për zbatimin, nga tipologjia e saj, aplikimi i standardeve të ofrimit të shërbimit etj.

Bashkëpunimi ndërvendor ka nevojë për një vlerësim të thelluar paraprak të aspekteve ligjore dhe teknike në mënyrë që interesat e NJQV-ve dhe kompanive private të përputhen për qëllime të përbashkëta siç janë ofrimi i standardeve të përshtatshme të dhe nxitja e grumbullimit të diferencuar për të siguruar uljen e kostove të grumbullimit, evadimit dhe transportit në landfill të mbeturinave.

⁶¹ Këtu është llogaritur shërbimi jo formal që ofron vetë komuna lidhur me mbledhjen e mbetjeve nga vendet e hapura në territor ku ato hidhen

Ndërkomunalja Zadrime: Ka një bashkëpunim të strukturuar ndër-komunal për menaxhimin e mbetjeve midis komunave Bushat, Blinisht, Hajmel, Dajç dhe Vaut të Dejës. Ky është një nga pak shembujt e suksesshëm në nivel kombëtar sa i përket ofrimit të përbashkët të shërbimeve publike. Përveç shërbimeve standardes të pastrimit (mbledhje, transport, depozitim), vazhdimisht organizohen edhe fushata ndërgjegjësimi publikut në lidhje me mjedisin. Ekziston një njësi ekonomike e cila menaxhon shërbimin me fondet e akorduara për shoqatën nga secila prej NjQV-ve anëtare. Gjithashtu ka një zyrë mjedisi dhe grupe amatorësh themeluar për të punuar intensivisht me popullsinë mbi çështjet e menaxhimit të mbeturina

Balldreni: Nuk ka patur iniciativa bashkëpunimi ndërvendor deri më tani. Sidoqoftë, njësia ka vullnet politik për të patur projekte me njësitë kufizuese në të ardhmen si p.sh. grumbullim dhe transport i përbashkët, ndarje e pajisjeve të transportit, kontraktimi i tyre tek të tretë dhe themelimi i një bordi të përbashkët. Aktualisht kapacitetet e njësisë janë të pamjaftueshme dhe ka nevojë për asistencë teknike dhe financiare. **Bashkëpunimi ndërvendor konsiderohet si alternativë sidomos me Kallmetin, Lezhën dhe Bushatin në Shkodër.**

Kallmeti: Deri më tani njësia nuk ka patur eksperiencën të bashkëpunimit ndërvendor në fushën e mbetjeve. Gjithsesi ajo shpreh vullnet për të bashkëpunuar me njësitë e tjera fqinje për mbledhjen, grumbullimin dhe transportin e përbashkët, përdorimin e përbashkët të pajisjeve që nevojiten për këto shërbime ose kontraktimin i tyre nga tretë. **Një iniciativë fillestare është diskutuar me drejtuesit e njësisë së Balldrenit në kufi e Kallmetin.** Të dy palët mendojnë se një përpjekje e përbashkët në këtë fushë mund të ulë kostot dhe të rezultojë me e përballueshme për kapacitetet aktuale që kanë njësitë. Sidoqoftë është i nevojshëm një studim fizibiliteti për të vendosur. Njësia ka nevojë për asistencë lidhur me aspektet financiare dhe teknike të studimit të fizibilitetit dhe skemës së organizimit për ofrimin e përbashkët të këtij shërbimi.

Kolshi: Deri më sot Kolshi nuk ka qenë pjesë e ndonjë plani për bashkëpunim ndërvendor. Megjithatë, njësia ka **përvoja informale bashkëpunimi ndërvendor me njësitë fqinje në fushën e ndërtimit dhe menaxhimit të sistemit të ujitjes dhe kullimit të tokës së punueshme.** Kolshi ka nevojë urgjente për organizimin e mbledhjes së mbeturinave që mund të fillojë në qendër e të shtrihet më tej në territor. **Ka një plan të kryetarit të njësisë për të siguruar shërbimin e menaxhimit të mbetjeve për fshatrat kufitarë nëpërmjet kompanive që operojnë në Lezhë dhe Shënkoll. Përveç Lezhës njësia është e gatshme të eksplorojë mundësitë për bashkëpunim edhe me njësitë Zejmen e Shënkoll për menaxhimin e përbashkët të mbledhjes së mbeturinave.** Ky bashkëpunim është sidomos i rëndësishëm për të përballuar edhe kostot e transportit të cilat parashikohen të jenë shumë të larta deri në Bushat.

Bashkia Lezhë: Deri tani, **Bashkia nuk e ka parë bashkëpunimin ndërvendor si një mundësi për përmirësimin e efikasitetit të kostos së shërbimit.** Megjithatë, zyrtarët e bashkisë bien dakord se mbledhja e përbashkët e mbeturinave midis Lezhës dhe Shëngjinit dhe shtrirja e grumbullimit të mbeturinave të riciklueshme edhe në Shëngjinit do të përfaqësonin hapa konkretë në drejtim të forcimit të bashkëpunimit ndërvendor dhe uljes së shpenzimeve operative për grumbullimin dhe transportimin. Sidoqoftë ka nevojë për të bërë paraprakisht vlerësimet e duhura teknike dhe financiare lidhur me këtë bashkëpunim potencial.

Shëngjin: Njësia është e gatshme të bashkëpunojë me njësi të tjera me qëllim organizimin e përbashkët të shërbimit dhe ngritjen/menaxhimin e stacioneve të ndërmjetme të mbledhjes së mbetjeve masa të cilat do të ulnin kostot e transportit dhe trajtimit në landfill. **Ofrimi i shërbimit të përbashkët mund të jetë edhe më i lehtë meqenëse e njëjta kompani private ofron shërbim në Zejmen dhe në Lezhë.** Ideja e bashkëpunimit me bashkinë Lezhë ka lindur së fundmi dhe ka nevojë për analiza të mëtejshme teknike dhe financiare për të parë mundësinë e realizimit konkret.

Shënkoll: Për të reduktuar kostot e transportit zyrtarët e njësisë mendojnë se **ndërtimi i pikave të transferimit** si pjesë e një aktiviteti të bashkëpunimit ndërvendor do të kishte kuptim dhe do të reduktonte dukshëm shpenzimet e transportit. Janë të gatshëm për të diskutuar përpjekje për zbatimin e një projekti të

mundshëm ndërvendor. Kjo do të kërkonte një palë të tretë për të moderuar procesin duke e bërë vendim bazuar në një studim fizibiliteti të projektuar mirë dhe të detajuar të fizibilitetit Zyrtarët mendojnë se bashkëpunimi ndër-NJQV-ja do të inkurajohej edhe më shumë nëse zgjidhet çështja e kufijve të komunës. **Përvojat pozitive bashkëpunimi të mëparshëm lidhen me një projekt rehabilitimi rrugësh me komunën Zejmen ku të dy komunat kanë financuar bashkërisht përpilimin e projektit dhe përgatitjen.**

Zejmen: Përvojat pozitive bashkëpunimi të mëparshëm lidhen me një projekt rehabilitimi rrugësh me komunën Shenkoll ku kanë financuar bashkërisht nga të dy komunat dizajni i projektit dhe përgatitja.

3.1.6 Si ofrohet shërbimi dhe rrjeti infrastrukturor i shërbimit disponueshëm në Zonë

Rrjeti i pikave të grumbullimit të mbeturinave në të gjithë zonën vendoset nga secila prej NJQVve me qëllim mbulimin e zonës së kompetencës së tyre me shërbimin e menaxhimit të mbetjeve. Sistemi aktual i pikave të grumbullimit të mbeturinave në të gjitha njësitë e zonës së Lezhës është i standardizuar dhe përbëhet nga kazanë me rrota metalike, përgjithësisht me një kapacitet prej 1100 litra. Kazanët përdoren si për familjet ashtu dhe për bizneset private.

Nga 1 deri në 3 kazanë mbetjesh janë të vendosura zakonisht në rrugët kryesore të qyteteve, por jo domosdoshmërisht në bazë të standardeve të tilla si: distanca mes të pikave të grumbullimit ose densitetit të banimit. Kazanët në disa raste janë pronë e NJQV-ve, dhe në raste të tjera e kompanisë private që ofron shërbimet. Kostoja e mirëmbajtjes së kazanëve herë pas here përfshihet në kontratat e kompanive të pastrimit ndërsa në raste të tjera NJQV-të sigurojnë fonde të veçanta gjatë vitit. Përveç këtyre kazanëve, NJQV vendosin kazanë më të vegjël (rreth 30 litra) përgjatë rrugëve kryesore për hedhjen e mbetjeve ditore nga kalimtarët.

Për grumbullimin e mbetjeve përdoren mjete të tonazheve të ndryshme. Këto i përkasin ofruesit të shërbimeve. Përveç automjeteve për grumbullimin e mbeturinave, përdoren dhe kamionë me vinça për largimin e mbetjeve kryesisht në zonat sub-urbane dhe rurale, ku mungojnë kazanët standard. NJQV-të në Lezhë raportojnë gjendje të dobët të automjeteve, pamjaftueshmërinë e tyre dhe mungesën e investimeve për mirëmbajtjen e tyre. Kazanët e mbeturinave zbrazen zakonisht çdo ditë nga ofruesit e shërbimeve. Sipas kontratave të ata ngarkohen gjithashtu të dezinfektojnë pikat e grumbullimit dhe të pastrojnë vendin rreth kazanëve. Megjithatë, sipas asaj që raportohet nga njësitë e qeverisjes vendore, këto të fundit janë procese që kryhen rrallë.

Në nivel Rajoni ka 467 kazanë me kapacitet 1.1m³ dhe 50 kazanë me kapacitet 3.3 m³ nga të cilët 29% ose 152 kazanë janë në gjendje të dobët fizike. Zakonisht kazanët janë të dëmtuar për shkak të zjarreve që ndizen në to.

Situata në çdo njësi:

Bashkia Lezhë ka 50 kazanë të kapacitetit 3.3 m³ (5% të tyre të dëmtuara) dhe 161 të kapacitetit 1.1 m³ (23% të dëmtuara). Bashkia disponon 3 kamionë që mbledhin mbetjet. Pjesa organike mbledhet çdo ditë ndërsa mbetjet e riciklueshme 3 herë në javë. Nga në vlerësim që është bërë (refero ËMP Lezha...)⁶² Bashkia Lezhë disponon numrin e duhur të kazanëve në raport me prodhimin e mbetjeve

Balldre: Nuk ka mjete në dispozicion për të ofruar këtë shërbim. Ato janë pronë e kompanisë private dhe përfshijnë një numër të kufizuar kazanësh me vëllim 1.1 m³. Kompania e kontraktuar ka 100 kazanë, me një

⁶² Kazanë me kapacitet 1.1 m³ = 124 kg ; koeficienti i mbushjes =75%; frekuenca e mbledhjes: 7 ditë/javë

kapacitet prej 1,1 m3. Ato janë të vendosur në 70 pika e grumbullimi të vendosura kryesisht pranë banesave sesa sipas planit të menaxhimit të shërbimit. Në rastin kur organizohen aktivitete grumbullimi në vendet e pakontrolluara të hedhjes së mbeturinave, njësia u merr me qira operatorëve privatë pajisje ngarkimi/transportimi.

Kallmet: Mjetet që disponohen nga kompania janë 45 kazanë plastikë me vëllim 1,1m³ të shpërndara në 45 pika mbledhjeje zakonisht nëpër kryqëzime apo grupime banesash duke mbuluar 70% të territorit. Ka patur një plan për rritjen e nr. të kazanëve deri në 50 në 2013 dhe aprovimin e një plani të ri shpërndarjeje të tyre. Njësia nuk ka në pronësi të saj pajisje pastrimi por kur organizohen aktivitete grumbullimi në vendet e pakontrolluara të hedhjes së mbeturinave, njësia u merr me qira operatorëve privatë pajisje ngarkimi/transportimi.

Kolsh: Njësia ka patur në plan blerjen e 64 kazanëve në 2013 të cilat do të vendosen në 32 pika mbledhjeje në territor sipas një plani tashmë të hartuar.

Shëngjin: Njësia vetë nuk disponon pajisje për mbledhjen dhe transportin e mbetjeve. Ato janë në pronësi të kompanisë private. Megjithatë kur organizohen aktivitete grumbullimi në vendet e pakontrolluara të hedhjes së mbeturinave (në zona rurale apo bregdet), njësia u merr me qira operatorëve privatë pajisje ngarkimi/transportimi. Njësia ka 100 kazanë nga të cilët 60 janë me kapacitet standard 1,1 m3 dhe 40 me kapacitet 0,5 m3. Ato janë të shpërndarë në 40 pika sidomos në qytet, përgjatë rrugës nacionale dhe qendrës Ishull Shëngjin dhe Ishull Lezhë. Gjendja e tyre fizike është shumë e dobët.

Shënkoll: Kompania disponon 350 kontejnerë metalike nga të cilat 250 me kapacitet 1,7 m3 dhe 100 me kapacitet 1,1 m3. Kontejnerët janë shpërndarë në 250 pika grumbullimi, të vendosura kryesisht afër grupeve të banesave në shumicën e fshatrave të komunës. Komuna nuk disponon ndonjë pajisje dhe mbledhja e mbeturinave bëhet vetëm me pajisjet në pronësi të kontraktuesit. Kompania përdor një kamion (kompaktor) të dorës së dytë prej 8 tonësh dhe një kamion tjetër 6 tonësh për deponim. Kur vetë njësia organizon aktivitete grumbullimi në vendet e pakontrolluara të hedhjes së mbeturinave, ajo u merr me qira operatorëve privatë pajisje ngarkimi/transportimi

Zejmen: Komuna disponon një ekskavator të vjetër të vogël i cili përdoret shpesh për pastrimin dhe grumbullimin e mbeturinave të depozituara në mënyrë informale në vende të hapura. Shërbimi kryhet nga një kamion ngjeshës me kapacitet 9 ton i cili është në pronësi të kompanisë dhe operohet nga ai. Kur vetë njësia organizon aktivitete grumbullimi në vendet e pakontrolluara të hedhjes së mbeturinave, ajo u merr me qira operatorëve privatë pajisje ngarkimi/transportimi

3.1.7 Kontratat e Shërbimit me Kompanitë Private

Shërbimi I menaxhimit të mbeturinave ofrohet kryesisht brenda kufijve të njësive vendore. Shumica e tyre kanë kontraktuar kompani private për të siguruar shërbimin e pastrimit. Të tilla janë Lezha, Shëngjini, Kallmeti, Shënkolli, Zejmeni dhe Balldreni. Komunat Blinisht dhe Dajç e ofrojnë këtë shërbim në bashkëpunim me 3 komuna të tjera në Shkodër (Bushat, Hajmel dhe Vau i Dejës) dhe e menaxhojnë bashkërisht. Komuna Kolsh organizon vetë grumbullim të mbetjeve nga vendet e hapura informale të shpërndara nëpër territor. Komuna Ungrej nuk e ofron fare shërbimin e pastrimit.

Tabela 32 Kontraktorët e shërbimit të pastrimit

Bashkia/Komuna	Shërbimet që ofrohen	Ofruesi i Shërbimit	Kompania e kontraktuar	Afatet e kontratës	Detaje të kontratës	Shuma e kontratës	Financimi
Lezhë	Mbledhje mbetjesh në 2 rryma/transport dhe asgjësim në landfill	Operator Privat	"Iridiani & Kadeli shpk"	2010-2016	Kontratë 6-vjecare Nen I vit	29 milion lekë në vit	Nga të ardhurat e

	dhe transport I pjesës së riciklueshme					veçantë për ndarjen e mbetjeve në 2 rryma	bashkisë
Shëngjin	Mbledhje, Evadim dhe transport në landfill (Bushat) dhe pastrimin e qytetit	Operator Privat	“Iridiani & Kadeli shpk”				
Shënkoll	Mbledhje, Evadim dhe transport në landfill (Bushat)	Operator Privat	V.A.L.E Recycling sh.p.k	2014-2017		4,67 milion pa TVSh	Me fonde të komunës
Kallmet	Mbledhje, Evadim dhe transport në landfill (Bushat)	Operator Privat	V.A.L.E Recycling sh.p.k				
Zejmen	Mbledhje, Evadim dhe transport në landfill (Bushat)	Operator Privat	“Iridiani & Kadeli shpk”	2014-2017		1.6 milion leke në vit)pa TVSH)	Me të ardhura të komunës
Ungrej	Nuk e ofron		-	-	-	-	
Dajç	Shërbim bashkëofruar dhe menaxhuar nga një marrëveshje ndërvendore (5 njësi)	Komuna	Ndërkomunalja Zadrima				Me fonde të komunës
Blinisht	Shërbim bashkëofruar dhe menaxhuar nga një marrëveshje ndërvendore (5 njësi)	Komuna	Ndërkomunalja Zadrima			500,000 ⁶³	Me fonde të komunës
Balldre	Mbledhje dhe transport në landfill	Operator privat				2,2 milion Lekë	
Kolsh	Mbledhje nga vendet e hapura të hedhjes së mbetjeve (nuk dihet destinacioni i fundit i mbetjeve)	Komuna	-	-	-	-	

Kohëzgjatja e kontratave varion nga 3 deri në 5 vjet, me të drejtë rishikimi të çmimit një herë në vit nga ana e njërive sipas sasive të rishikuara të mbeturinave.

Shqyrtimi i kontratave të pastrimit tregon se pjesën më të madhe të shumës totale e zë shërbimi i grumbullimit, evadimit dhe depozitimit të mbetjeve në Bushat. P.sh. në rastin e Kallmetit, Balldrenit, Shënkollit dhe Zejmenit ajo zë 75%⁶⁴ të vlerës totale kurse në Lezhë dhe Shëngjin ky shërbim është sa 45% e çmimit të kontratës.

Kosto për njësi varion sipas frekuencës së grumbullimit të mbetjeve. Kostoja mesatare për njësi në të gjithë zonën është 3.3990 Leke⁶⁵ për ton mbetjesh të mbledhura dhe evaduara. Bashkia Lezhë ka kosto më të lartë

⁶³Shuma e alokuar ne buxhet për ndërkomunalen, viti 2014

⁶⁴ Azhorno sipas të gjitha kontratave

⁶⁵ Studimi i Uri-t

për njësi meqenëse dhe frekuenca e shërbimit është më e lartë (7 herë në javë). Edhe zonat urbane të Shëngjinit kanë të njëjtën frekuencë ndërsa të gjitha njësitë e tjera i mbledhinmbetjet më rrallë.

3.1.8 Financimi i shërbimit dhe Sistemi i Tarifimit

Ka norma të ndryshme tarifore⁶⁶ për kategori të ndryshme të përfituesve të shërbimit që mund të jenë familje, biznese apo institucione. Këto tarifa caktohen nga vetë njësitë dhe miratohen çdo vit nga këshilla bashkiakë/komunalë, bashkë me taksa dhe tarifa të tjera lokale. Nuk është ndërmarrë akoma asnjë studim për të caktuar tarifat e përshtatshme për klientët sipas mbetjeve që ato gjenerojnë apo sipas shërbimeve që ofrohen. Deri më tani tarifat janë caktuar duke ju referuar viteve të mëparshme. Te gjitha njësitë e zonës kanë tarifë fikse vjetore pastrimi për familje. Kjo tarifë fikse nuk reflekton as madhësinë e familjes, as mbetjet e gjeneruara nga ajo dhe as llojin e shërbimeve të ofruara si p.sh. mbledhje, transport, riciklim, trajtim etj. E rëndësishme për tu përmendur është se tarifat e pastrimit për familjarët ka vite që nuk ndryshojnë dhe ato mbeten shumë më të ulëta për të mbuluar shpenzimet e kryera për shërbimet e ofruara. Ndërkohë NJQV-të rrisin herë pas here tarifat për bizneset dhe caktojnë norma shumë më të larta për bizneset e mëdha duke u munduar të rikuperojnë në këtë mënyrë kostot e pambuluar. Bizneset tarifohen sipas madhësisë së tyre (I madh/ I vogël) dhe sektorit ku operojnë

Balldre: Njësia përdor një sistem të diferencuar tarifimi. Familjet tarifohen me 1000 leke/në vit, bizneset e vogla me 3000 Leke/ në vit dhe bizneset e mëdha me 10.000 Lekë në vit. Në 2013 plani I të ardhurave është 2,8 milionë, duke përfshirë mbledhjen e mbetjeve, furnizimin me ujë dhe gjelbërimin. Megjithatë janë mbledhur vetëm 21 % e të ardhurave të planifikuara. Njësia parashikon në buxhet një shumë sa çmimi I kontratës. Të ardhurat nga tarifat mbulojnë vetëm 24% të çmimit të kontratës ndërsa pjesa tjetër subvencionohet nga buxheti I njësisë. Pjesa që zë kostoja e kontratës së menaxhimit në buxhetin vjetor të njësisë është 5 % (ose 46.554.000 Leke në vitin 2012)

Kallmet: Tarifa për familjet është 800 lekë në vit për bizneset sa 10% e taksës mbi xhiron dhe për bizneset e mëdha 10,000 Lekë në vit. Shkalla e mbledhjes së tarifës për 2012 ishte në 30% të të ardhurave të planifikuara nga njësia. Buxheti i alokuar nga njësia për shërbimin e pastrimit është e barabartë me çmimin e kontratës. Të ardhurat nga tarifat mbulojnë vetëm 70% të çmimit të kontratës ndërsa pjesa tjetër është subvencionuar nga buxheti i komunës.

Për vitin 2013, buxheti i njësisë përbëhet nga granti i pakushtëzuar nga buxheti i shtetit në vlerë prej 12.513.000 lekë, ndërsa të ardhurat e veta 10.420,000 Lekë. Totali i buxhetit është 22,933.000 lekë dhe kostoja e mbledhjes së mbetjeve mbi këtë buxhet total vjetor është 0,5%.

Bashkia Lezhë:Sistemi i Tarifimit është i diferencuar për familjet, bizneset e vogla e të mëdha dhe institucionet. Që nga viti 2014 tarifa për familjet është grupuar. Ajo është 2200 Lekë në vit për familje dhe përfshin shërbimin e pastrimit gjelbërimin, ndriçimit, mirëmbajtjes së rrugëve dhe trotuareve. Tarifa për Bizneset variojnë sipas madhësisë së tyre, sektorit dhe zonës ku ato operojnë. Për Bizneset e vogla tarifat variojnë nga 1000 leke në vit (p.sh. për ambulante) deri në 25000 lekë në vit (p.sh. për impiante, territore përtherjen e kafshëve). Për bizneset e mëdha ato variojnë nga 12.000 lekë në vit (p.sh.për profesione të lira si piktorë/skulptore) deri në 100.000 lekë në vit (p.sh. për çdo kantier ndërtimi, objekte banimi/shërbimi).

⁶⁶ Baza ligjore për caktimin e tarifave është si më poshtë;

- Ligji nr. 9632, datë 30 tetor 2006 "Për sistemin e taksave vendore".
- Ligji nr. 8652, datë 31 korrik 2000 "Për organizimin dhe funksionimin e qeverisjes vendore", dhe
- Ligji Nr 10117 datës 23 prill 2009 "Për disa ndryshime në ligjin nr. 9632, datë 30 tetor 2006 "Për sistemin e taksave vendore".

Bashkia për shkak të problemeve financiare nuk arrin të mbulojë të gjithë koston e shërbimit të mbeturinave. Deri në vitet 2012 detyrimet e papaguara I janë falur nga landfill-i në Bushat. Për 2013 pjesa më e madhe e kostove janë mbuluar nga një projekt; "Depozito Mbeturinave për 1 Euro " i cili ka subvencionuar 6 euro për çdo ton mbetje nga një cmim mesatar 7euro/ton që merr Bushati për depozitimin e mbetjeve. Për vitin 2014 detyrimet nuk janë paguar që prej 10 muajsh. Nuk ka kontratë të rregullt me Bushatin por vetëm memorandume bashkëpunimi sipas nevojave.

Buxheti për pastrimin për vitin 2014 ishte 18,121,579 Lekë kurse të ardhurat nga tarifa e pastrimit, të arkëtuara në 2014, ishin 15,134,000 Lekë. Diferenca subvencionohet nga të ardhura të tjera të bashkisë. Shpenzimet totale të parashikuara të buxhetit të bashkisë në 2014 janë 322 620,000 lekë dhe çmimi i kontratës së shërbimit të menaxhimit të mbetjeve përfaqëson 9% të këtij buxheti

Shëngjini: Përveç kontratës me kompaninë private njësi alokon edhe një buxhet shtesë vjetor (2013) prej 4 428 000 Leke që përdoren gjatë sezonit të verës për pastrimin e zonës bregdetare. Çka e rrit buxhetin vjetor për pastrimin deri në 24 108 000 Leke/në vit. **Buxheti I Shëngjinit në 2013 është** 143 654 000 Lekë. Kostot e mbledhjes dhe transportit të mbeturinave përbëjnë 7% të këtij buxheti ndërsa bashkë me shërbimin e pastrimit shkojnë deri në 17% të buxhetit total.

Shënkoll: Tarifa për familjet: 1.500 leke/vit; Për Bizneset e vogla varion nga 3.000 në 5.000 Leke në vit ndërsa për të mëdhatë 10.000 Leke/vit. Shkalla e mbledhjes së tarifave në 2012 ishte 30 % për familjet dhe 60% për bizneset (krahasuar me planin). Të ardhurat totale mbulojnë aktualisht vetëm 49% të kostove vjetore dhe diferenca subvencionohet nga buxheti i njësisë (në 2013 ishte 50.000.000 Leke)

Zejmen: Tarifa për familjet është 1.000 leke/vit, për Bizneset e vogla është 1.250 Leke në vit ndërsa për të mëdhatë 30.000 Leke/vit. Shkalla e mbledhjes së tarifave në 2012 ishte 0 % për familjet dhe 65% për bizneset (krahasuar me planin). Njësia mbledh vetëm 75 % të të ardhurave duke mbuluar kështu vetëm 45 % të çmimit të kontratës

Blinisht: Në vitin 2013, shuma e alokuar gjithsej për ndërkomunalen nga njësi Blinisht ishte 700,000 lekë ndërsa të ardhurat e mbledhura nga tarifat e pastrimit/gjelbërimit/ujë I pijshëm) ishin 200.000 lekë. Tarifimi në 2014 ishte 2500 lekë në vit për familje dhe 12000 lekë në vit për subjektet juridike. Buxheti total për vitin 2014 ishte 23,243,378 dhe buxhet i alokuar për ndërkomunalen (pastrimin) ishte 500,000 lekë. Të ardhurat e mbledhura nga tarifat e pastrimit/gjelbërimit/ujë I pijshëm) ishin 200.000 lekë

3.1.9 Problematikat kryesore të zonës lidhur me menaxhimin e integruar të mbetjeve

Në përgjithësi, sektorit të mbetjeve në zonë I mungojnë instrumentet e duhura të menaxhimit, investimet në teknologjitë moderne, dhe kapacitetet dhe njerëzore. Megjithë përpjekjet për ndërhyrje në këtë sektor, ato në shumicën e rasteve kanë qenë të pakoordinuara, të fragmentuara dhe jo efektive. Për këtë arsye efektet negative në mjedis janë gjithmonë të pranishme.

Problematika të tjera lidhen me; investimet e pakontrolluara të biznesit, përfshirë aktivitetin bujqësor; Shfrytëzimin e pakontrolluar të burimeve natyrore; Mos-koordinimin e qeverisjes qendrore dhe asaj vendore në hartimin dhe zbatimin e politikave të zhvillimit; Mos mbledhjen dhe mos përpunimin e mbetjeve industriale si në zonat urbane dhe ato rurale; përdorimin e rrugëve, lumenjve dhe liqeneve si pika hedhjeje të mbetjeve të prodhuara nga operatorët e bizneseve familjare; mos-kontrollimin e përdorimit pa kriter të ndotësve organik të qendrueshëm; mungesën e monitorimit të shkarkuesve të mbetjeve, kërkesë e legjislativitetit në fuqi (PRTR – Regjistrit të shkarkimit dhe transferimit të ndotësve);

Njësitë përballen edhe me vshtirësi buxhetore dhe menaxhim të dobët financiar të shërbimit (si p.sh. sistem i papërshtatshëm tarifimi, mbledhje e pamjaftueshme e të ardhurave) Një përmbledhje e tyre jepet si më poshtë;

- Buxhet i kufizuar dhe mungesë e investimeve nga burimet e veta të NjQV-ve. Buxheti mesatar operativ për menaxhimin e mbetjeve të zonës është i ulët.
- Buxhetet e pamjaftueshme krijojnë pamundësi për të bërë investime në pajisje, mjete, kontejnerë, për përmirësimin dhe zgjerimin e shërbimeve aktuale në fushën e menaxhimit të mbetjeve.
- Sistem I pa-përshtatshëm tarifimi I cili nuk është I ngritur mbi politika të qarta që mbulojnë kostot operative të çdo shërbimi që u ofrohet konsumatorëve. Mungon një rregullore në nivel vendor/rajonar e cila do të mund të ndihmonte autoritetet të ndërtonin një sistem të drejtë dhe efektiv tarifimi në gjendje të mbulonte kostot e shërbimit. (p.sh. aplikohen tarifa shumë të ulëta për familjet (me përjashtim të bashkisë Lezhë) dhe ngarkohen me tarifa më të larta përfitues të tjerë)
- Nivel tejet i ulët i mbledhjes së detyrimeve nga familjet. Diferencat negative që krijohen në buxhet subvencionohen nga të ardhura të tjera të njësisë, për të mbuluar koston e shërbimit ose tarifohen më shumë përfitues të tjerë. Nuk është gjetur akoma një sistem i cili do mund të rrisë nivelin e mbledhjes së detyrimeve nga familjet (p.sh. nëpërmjet faturës së ujësjellësit kur këto të kalojnë në varësinë e drejtpërdrejtë të njësisë vendore.
- Mungesë transparence, komunikimi dhe informacioni me publikun. Pavarësisht se kontratat e shërbimit parashikojnë fonde për rritjen e ndërgjegjësimit, ka mungesë të mjeteve informative në zonë për publikun lidhur me kostot e shërbimit, nivelin e tarifave e çështje të tjera lidhur me mjedisin. Këtu bëjnë përjashtim bashkia Lezhë dhe Komunitetet e Dajc nëpërmjet ndërkomunales Zadrime. Lezha është përfshirë në ndërgjegjësimin në rritje drejt mbledhjes së tarifës së shërbimit, si dhe sasinë e mbetjeve të riciklueshme përmes informacionit dhe komunikimit dhe Ndërkomunalja Zadrime ka një grup të informacioni qytetar dhe organizon aktivitete të vazhdueshme ndërgjegjësimi.
- Mungesa e planeve vendore të menaxhimit të mbetjeve (me përjashtim të bashkisë Lezhë)

3.2 Shërbimi i furnizimit me ujë të pijshëm dhe kanalizimet

ZF Lezhë furnizohet me ujë të pijshëm kryesisht nga stacioni i pompave Barbulloja ku gjenden katër pompa kryesore. Ekzistojnë dy rezervuarë me një kapacitet depozitues prej 4,000m³ dhe kapacitet prodhues 400 litra/sek. Shërbimi i furnizimit me ujë të pijshëm menaxhohet plotësisht nga Ndërmarrja e Ujësjellës Kanalizimeve Lezhë.

Mbulimi me shërbimin e furnizimit me ujë të pijshëm nënkupton që ndërmarrja e ujësjellësit t'i shërbejë popullsisë brenda zonave nën administrim, në shtrirje sa më të gjerë dhe me koston më efektive të mundshme. Në tabelën ----jepen të dhëna mbi banesat e banuara sipas bashkisë /komunës dhe sistemit të furnizimit me ujë. Në ZF të Lezhës ushtron veprimtarinë e vet vetëm Sh.a Ujësjellës Kanalizime Lezhë.

Tabela Aksesi në furnizimin me ujë

Bashkia/Komuna	Sistemi i furnizimit me ujë					
	Gjithsej	Rrjet ujësjellësi brenda banesës	Rrjet ujësjellësi jashtë banesës,por në ndërtesë	Rrjet ujësjellësi jashtë ndërtesës	Sistem i llojit tjetër	Pa asnjë lloj sistemi
Gjithsej Total	15,765	8,846	1,474	1,285	3,485	675
BALLDREN I RI	1,467	338	86	185	539	319

BLINISHT	835	630	85	74	28	18
DAJÇ	945	574	145	92	121	13
KALLMET	1,025	650	184	87	42	62
KOLÇ	1,033	650	42	132	163	46
LEZHË	4,062	3,715	187	115	19	26
SHËNGJIN	1,982	1,532	190	111	107	42
SHËNKOLL	2,801	354	407	227	1,772	41
UNGREJ	315	42	15	69	138	51
ZEJMEN	1,300	361	133	193	556	57

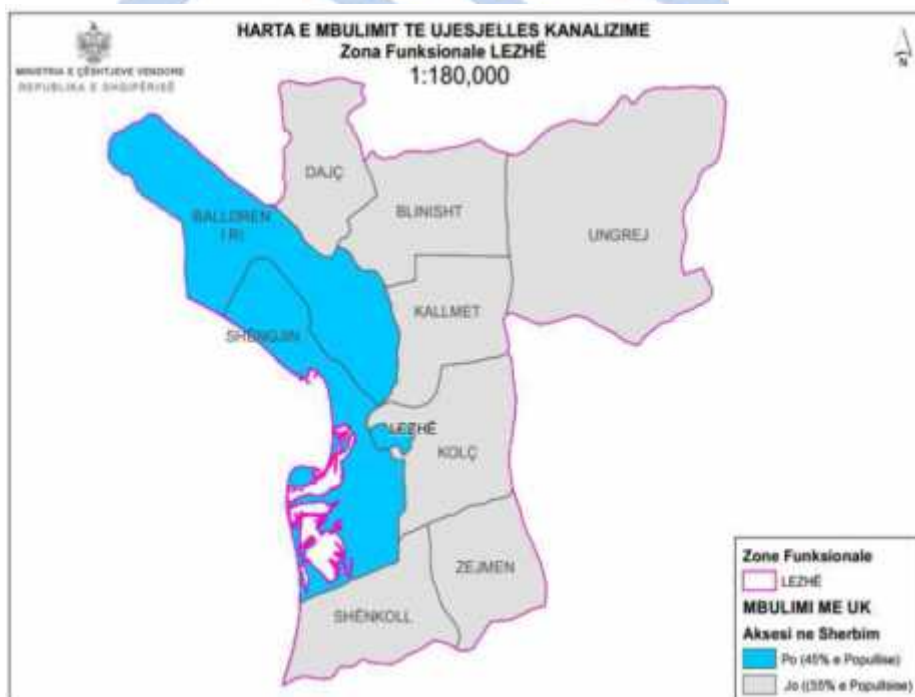
Burimi: INSTAT, Census 2011

Rreth 26.3 përqind e banesave të banuara në ZF të Lezhës janë jashtë rrjetit të ujësjellësit . Nga këto 4 përqind janë pa asnjë lloj sistemi; 22.1 përqind janë me sistem të llojit tjetër. Në ZF-në e Lezhës shërbimi i furnizimit me ujë të pijshëm dhe largimit të ujërave të ndotura ofrohet nga Shoqëria Anonime Ujësjellës Kanalizime (SHAUK) Lezhë. Aksionet e kësaj shoqërie janë të shpërndara në tre NJQV, në bashkinë Lezhë (55%), komunën Shëngjin (22,8%) dhe komunën Balldren (22,2%), duke nënkuptuar dhe zonat e shërbimit dhe mbulimit të këtij shërbimi. Ndërmarrja drejtohet nga Asambleja e Aksionerëve dhe Këshilli Mbikëqyrës i cili përbëhet nga 6 anëtarë (Kryetari dhe 5 anëtarë).

Në këtë shërbim ka akses rreth 45% e popullsisë së ZF-së, ndërkohë që 35% të popullsisë banuese në komunat Dajç, Blinisht, Kallmet, Zejmen, Shënkoll dhe Ungrej nuk iu mundësohet ky shërbim.

Bazuar në të dhënat e siguruar, mbulimi me ujë të pijshëm është afërsisht 100.0 % në zonën urbane (bashkia Lezhë) dhe 35.0% në zonat rurale (Komuna Shëngjin dhe Balldren).

Figura 12 Harta e mbulimit te UK

Popullsia totale që furnizohet me ujë nga shoqëria është 31,753 banorë dhe mbulimi është 90.7 përqind. Ka një rritje të numrit të lidhjeve në gjysmën e dytë të vitit 2014. Në fund të vitit 2014 ishin të lidhur me rrjetin 8,108 konsumatorë ose 397 më shumë se në gjysmën e parë të vitit 2014.

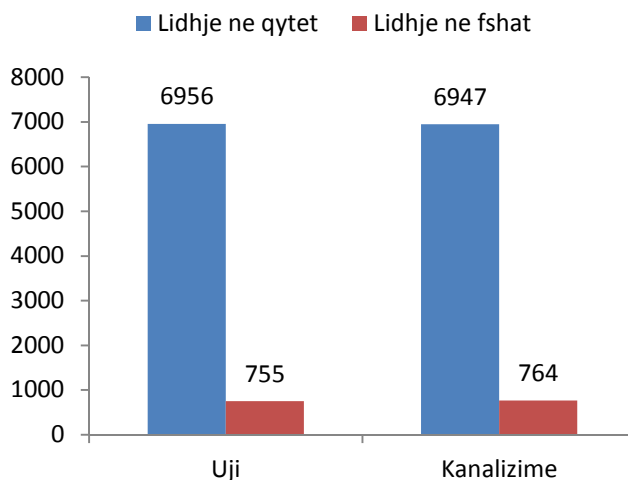
Figura 13 Impianti I trajtimit të ujërave

Për qytetin e Lezhës dhe komunën e Shëngjinit është ndërtuar impianti i trajtimit të ujërave të zeza. Në total janë investuar nga qeveria shqiptare 8.3 milion Euro për impiantin (4.9 milionë) dhe kanalizimet (3.4 milionë) e ujërave të zeza nga zona turistike e Shëngjinit dhe Lezha drejt impiantit. Impianti është ndërtuar për ti shërbyer një popullsie prej 60.000⁶⁷ banorësh duke përfshirë qytetin e Lezhës e Shëngjinit. Impianti është i tipit Biologjik me paratrajtim dhe është i pajisur me laborator dhe pajisje moderne për operimin dhe mirëmbajtjen. Ai ka kapacitet përpunues prej 6.000 m³/ditë

Figura 14 Lidhjet me rrjetin e ujësjellës kanalizimeve (qershor 2014)

Depot e ujit dhe stacioni i pompave ndodhen në Barbulloj. Ujësjellësi i Lezhës është me ngritje mekanike të dyfishtë dhe kjo padyshim që ndikon në koston e lartë të shërbimit. Në vitin 2014 51.5 përqind të kostove i zinte energjia elektrike, ndërsa 36.4 përqind ishin kostot e punës.

⁶⁷ http://www.dpuk.gov.al/doc/raport_per_performancen_e_kanalizimeve_D.pdf

Tabela 33 *Kostot operacionale (Dhjetor 2014)*

	Kostot operacionale	Në lekë	në %
1	Kosto energji elektrike sistemi furnizimit me ujë	51,754	51.0
2	Kosto energji elektrike sistemi kanalizimeve	377	0.3
3	Kosto energji elektrike të tjera (zyra, etj.)	176	0.2
	Kosto totale energjia elektrike	52,307	51.5
4	Kosto personeli	35,931	35.4
5	Mirëmbajtje, blerje dhe shërbime nga të tretë	7,624	7.5
6	Kosto të tjera operacionale	4,526	4.5
	Kostot (impianti i përpunimit të ujërave)		
1	Shpenzime personeli	1,046	1.0
2	Materiale	26	
	Kosto totale operacionale	101,460	

Tarifat aktuale të furnizimit me ujë dhe largimit të ujërave të ndotura janë në fuqi që nga 14.01.2014 dhe janë të miratuara nga ERRU. SH.A. Ujësjellës Kanalizime Lezhë ofron shërbimet e veta për konsumatorët bazuar në dy tarifa, tarifën volumetrike për furnizimin me ujë dhe largimin e ujërave të ndotura. Tarifat janë të përcaktuara për 3 kategori konsumatorësh: konsumator familjar, institucione buxhetore dhe ente private. 91.2 përqind e konsumatorëve janë konsumatorë familjarë 8.4 përqind janë kompani private dhe vetëm 0.4 përqind janë institucione buxhetore.

Tabela 34 *Tarifat e shërbimeve UK Lezhë*

	Tipi i konsumatorit	Furnizimi me ujë	Largimi i ujërave të ndotura
1	Konsumator familjar	58 lekë/m ³	18 lekë/m ³
2	Institucione buxhetore	135 lekë/m ³	22 lekë/m ³
3	Ente private	145 lekë/m ³	27 lekë/m ³

69.4 përqind e totalit të shitjeve realizohet me konsumatorët familjarë, 10.1 përqind institucioneve buxhetore dhe 19.4 përqind kompanive private.

Në dhjetor të v.2014 kompania kishte 8,108 konsumatorë të grupuar si në tabelën , nga të cilët 36.0 përqind faturohen aforfe. Ndërkohë ndërmarrja shet ujë me shumicë dhe për Komunën Kolsh me pikë lidhje. Tarifa e miratuar për shitjen e ujit me shumicë është 25 lekë/m³.

Tabela 35 *Numri i konsumatorëve (Dhjetor 2014)*

Lloji i Furnizimit	Konsumatorë familjarë	Institucione	Kompani Private	Totali
Furnizim sipas matësit	4,695	18	390	5,103
Furnizim aforfe	2,682	15	226	2,923
Me tarifë shërbimi	17		65	82
Totali	7,394	33	681	8,108

Burimi: SH.A.UK Lezhë

Tabela 36 *Të ardhurat dhe arkëtimet UK Lezhë (viti 2014 – në mijë lekë)*

Të ardhurat		Arkëtimet		Realizimi
Indikatori	Në lekë	Indikatori	Në lekë	Në %
Të ardhura nga shitja e ujit	101,050	Arkëtimet nga shitja	88,905	72.7%
Të ardhura nga kanalizimet	21,153			
Të ardhura nga punime dhe	5,531	Arkëtime të tjera	5,531	

shërbime të tjera				
Të ardhurat totale	127,734	Arkëtimet totale	94,436	73.9%

Në janar të 2014 ERRU krahas tarifave ka miratuar dhe treguesit e performancës që duhet të arrijë ndërmarrja. Sipas treguesve të performancës të publikuar nga ERRU (2014) Lezha operon me 4.6 punonjës për 1000 lidhje. Niveli i këtij treguesi i përafrohet nivelit të vendeve të rajonit ku numri mesatar i punonjësve për 1000 lidhje nuk është më shumë se 4-5 punonjës/1000 lidhje⁶⁸. Kohëzgjatja e furnizimit me ujë të vazhdueshëm nga SH.A.UK Lezhë ka qenë mesatarisht 20 orë në ditë dhe mbulimi me rrjetin e ujësjellësit dhe kanalizimeve në masën 90.7 përqind. 69.4 përqind e totalit të shitjeve realizohet me konsumatorët familjarë, 10.1 përqind me institucionet buxhetore dhe 19.4 përqind me kompanitë private.

SH.A.UK Lezhë ka arritur disa prej objektivave megjithatë duhet të punohet më shumë për uljen e humbjeve, vendosjen e matësve, rritjen e normës së arkëtimit.

Tabela 37 Treguesit e performancës 2014⁶⁹

Treguesit e Performancës	Objektivi	Realizimi i Objektivit
Uji pa të ardhura (humbjet)	47.0%	48.4%
Niveli i matjes	75.0%	63.9%
Kohëzgjatja e furnizimit	20 orë/ditë	20 orë/ditë
Efienca e energjisë	2.5këh/m ³	2.57këh/m ³
Efikasiteti i stafit	6 p/000/lidhje	4.6p/000/lidhje
Mbulimi me ujë	90.0%	90.68%
Mbulimi me kanalizime	90.0%	90.68%
Norma e arkëtimit	85.0%	73.0%
Cilësia e ujit (klor+koliform)	sipas standardeve	sipas standardeve

Gjatësia e rrjetit shpërndarës të ujësjellësit është 63 km, nga të cilat 71.4 përqind e zë rrjeti shpërndarës. Ndërsa gjatësia e përgjithshme e rrjetit të kanalizimeve është 28 km.

Tabela 38 Të dhëna mbi rrjetin shpërndarës UK Lezhë (2014)

Tubacionet e sipas materialeve	Gjatësia km	Tubacionet sipas linjave	Gjatësia km
Gjatësia totale e tubacioneve prej çeliku (km)	56.0	Gjatësia e linjave të rrjetit kryesor (km)	18.0
Gjatësia totale e tubacioneve prej gize (km)	5.0	Gjatësia e linjave të rrjetit shpërndarës (km)	45.0
Gjatësia totale e tubacioneve prej polietilen-plastike (km)	2.0		
Gjatësia e tubacioneve prej betoni (km)	20.6		
Gjatësia e tubacioneve prej polietilen-plastike (km)	7.0		
Gjatësia e tubacioneve prej materialeve të tjera (km)	0.4		

Numri i incidenteve në furnizimin me ujë ka qenë 3,518 për vitin 2014 ndërsa në kanalizime ka qenë 1,884. Këto të dhëna tregojnë që SH.A.UK Lezhë trashëgon një infrastrukturë të amortizuar dhe ka kosto operative shumë të lartë, të cilat duhet të përballohen nga të ardhurat që sigurohen nga tarifat e shërbimit. Aktualisht në rrethin e Lezhës po zbatohet një projekt ku partner janë Ndërmarrja e Ujësjellës Kanalizimeve dhe Bashkia Lezhë. Projekti mbulon rehabilitimin dhe zgjerimin e rrjetit ekzistues të furnizimit me ujë, instalimin

⁶⁸ ERRU, Raporti vjetor 2014, fq.

⁶⁹ Enti rregullator, SH.A.UK Lezhë dhe http://www.dpuk.gov.al/ndermarrje_info_txt.php?id=1143&idn=75

e matëseve të rinj familjare, ndërtimin e tre rezervuarëve të rinj, rehabilitimin e stacionit të pompimit e disa masa të tjera.

Vlera e përgjithshme e projektit është 13.6 Milionë€, nga të cilat 80 përqind është grant I qeverisë Zvicerane (SECO) dhe 20 përqind është kredi e financuar nga Kreditanstalt Für Eiederaufbau (KfE). Zbatimi i këtij projekti do të kontribuojë për një përdorim efektiv të burimeve të rralla të ujit, për mbrojtjen e mjedisit me një përmirësim paralel të kushteve të jetesës, punës dhe shëndetit për popullsinë. Projekti ka filluar zbatimin në fund të vitit 2014 dhe pritet të përfundoj në v.2016.

Me këto fonde po punohet për i). rehabilitimin e rrjetit të shpërndarjes me gjatësi 63 km në qytetin e Lezhës, në zonën e SMT-së si dhe në zonën frutore, ii). rehabilitimin e pusit numër 1, iii). ndërtimi i dy depove të reja të ujit me kapacitet 4000 m³ secila, iv). integrimin e sistemit të furnizimit me ujë në sistemin ekzistues, si dhe v). sigurimin e pajisjeve të mirëmbajtjes, zbulimit të rrjedhjeve dhe kalibrimit. Këto ndërhyrje do të sigurojnë rritjen e numrit të orëve të furnizimit me ujë të popullsisë, nga 12-16 orë në ditë aktualisht, në 24 orë në ditë brenda vitit 2018⁷⁰.

Disa komuna kanë ndërtuar ujësjellësit e tyre me financime nga FZHR dhe nga të ardhurat e tyre. Komuna Kolsh blen një pjesë të ujit nga SH.A.UK Lezhë dhe e shpërndan në rrjetin e saj.

Konkluzione:

- infrastruktura e amortizuar dhe kostot operative shumë të larta, të cilat duhet të përballohen nga të ardhurat që sigurohen nga tarifat e shërbimit;
- nevoja për rritjen e kohëzgjatjes së furnizimit me ujë të vazhdueshëm; dhe

nevoja për adresimin e rritjes potenciale të kostos së këtij shërbimi si pasojë e rritjes së çmimit të energjisë me 9%

3.3 Rrugët dhe transporti publik

Rrjeti rrugor që përshkon ZF të Lezhës klasifikohet në tre kategori:

- Rrugë nacionale-përgjegjës për mirëmbajtjen dhe investimin në to është Autoriteti Rrugor Shqiptar. Gjatësia e segmenteve të rrugëve nacionale që përshkojnë ZF të Lezhës është 130,45 km. Për vitin 2015 po investohet në segmentin Milot-Lezhë (riveshje –sistemim - asfaltim) me gjatësi 15,3 km dhe vlerë investimi 379.385.748 leke (me TVSh).
- Rrugë rajonale-këto rrugë administrohen nga Ndërmarrja e Rrugëve Rurale, e cila është në varësi të qarkut Lezhë. Kjo ndërmarrje administron të gjithë fondin e rrugëve rurale në nivel qarku ose 400 km. Nga këto vetëm 1/5 përshkojnë ZF të Lezhës
- Rrugë komunale-të cilat janë në varësi të komunave. Fondi i këtyre rrugëve është 282,5 km dhe ato duhet të mirëmbahen nga ana e komunave. Investimet përgjithësisht janë financuar nga FZHR përmes granteve konkurruese ose nga të ardhurat e veta.

⁷⁰ Plani Strategjik për Zhvillimin e Qëndrueshëm të Komunitetit të Lezhës, 2013–2030 fq. 42

Investimet e kryera në infrastrukturë në dhjetëvjeçarin e fundit në këtë zonë kanë përmirësuar një pjesë të madhe të rrugëve dhe kanë ndikuar ndjeshëm në kohën e udhëtimit nga njësitë administrative në qendrën e Zonës Funktionale.

Afro 57 përqind e rrjetit rrugor të ZF është rrugë komunale. Pjesa më e madhe e rrugëve rurale janë rrugë të kategorisë së parë (të asfaltuara).

Njësitë administrative rurale ndodhen në distancë të favorshme që mundëson akses të lehtë me qendrën urbane të propozuar të kësaj zone funksionale. Me përjashtim të komunës Ungrej që gjendet rreth 20 km larg, dhe ka kohën më të gjatë të udhëtimit (82 minuta) për shkak të terrenit malor dhe gjendjes së keqe të rrugës të gjithë komunat e tjera, të ndihmuara dhe nga infrastruktura rrugore, mund të arrijnë qendrën e zonës funksionale (Lezhën) për 10-20 minuta. (tabela 1). Qendra e zonës funksionale (Lezha) ndodhet në distancë të shkurtër nga porti i Shëngjinit dhe plazhet kryesore (Shëngjini, Kune dhe Vain)⁷¹.

Figura15: Harta e rrjetit rrugor në qarkun Lezhë (Burimi: MCV)

Tabela 39: Rrjeti rrugor në ZF Lezhë

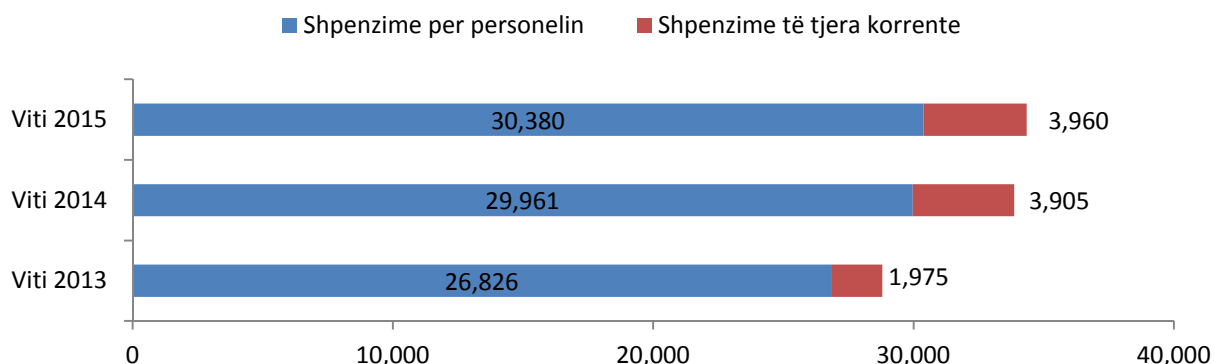
NJQV	Rrugë nacionale (km)	Rrugë rajonale (km)	Rrugë komunale (km)	Koha e udhëtimit në qendrën e ZF (min)
Ungrej			48	82
Blinisht		12	32	16
Dajç	7.2	5	26	18
Kallmet	15.95	39	24	13
Kolç			11	10
Zejmen	5		25	13
Ballëri	53.3	2	41.5	10
Shëngjin	23,4	2	45	9
Shënkoll	25,6	20	30	14
Lezhë(B)				
Total	130,45	80	282,5	

Burimi: Të dhëna administrative dhe Google maps

Rrjeti i rrugëve rurale është 80 km, nga të cilat 79 përqind janë rrugë të kategorisë së parë (asfalt). Buxheti i Ndërmarrjes së Rrugëve Rurale miratohet nga qarku dhe përbëhet vetëm nga dy zëra: shpenzime për personelin dhe shpenzime të tjera korrente. Buxheti për shpenzimet korrente është dyfishuar në v.2014, ndërkohë që rritja për 2015 është vetëm 1.4%.

⁷¹Distanca e Lezhës nga porti i Shëngjinit është vetëm 6 km. Afërsia me plazhet; Lezhë-Shëngjin 6 km; Lezhë-Kune rreth 8 km; Lezhë - Vain 3 km

Figura 16 Buxheti për periudhën 2013-2015 (në mijë lekë)

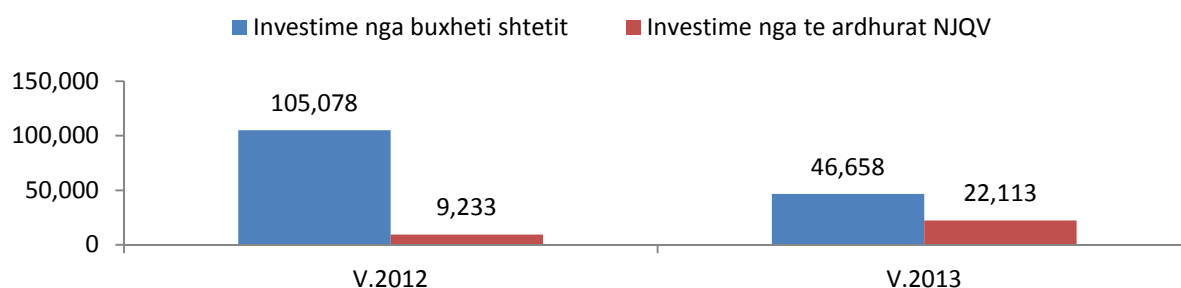
Investimet në infrastrukturën rrugore në rrethin e Lezhës kanë qenë të kënaqshme në dekadën e fundit. Për periudhën 2005-2013 janë financuar nga FSHZH 12 projekte dhe në total janë rikonstruktuar 71.17 km rrugë rurale. Vlera e investimit për të gjitha projektet ka qenë 2,020,319,765 lekë. (shih tabelën në aneksin 2) Përgjithësisht rrugët rurale janë në gjendje të mirë, por nevojiten investime në drejtim të sinjalistikës. Sinjalistika sipas ekspertëve të ndërmarrjes ka mangësi dhe për këtë nevojiten investime.

Tabela 40 Rrjeti i Rrugëve Rurale

Nr.	NJQV	Segmenti rrugëve (km)	Kategoritë e rrugëve			Shënime	
			Kat.I Asfalt	Kat.III Kalldrëm	Kat.IV Cakull		
1	K/Kallmet	11	11			Rruga Varrez Qyt-Kallm.vogë	11 km
2	K/Blinisht	25	25			Rruga Kallm.vog-Krajë Rruga Gjadër-Blinisht Rruga Troshen-Qëndër	11 km 12 km 2 km
3	K/Ungrej	15			15	Rruga Kallm.vog-Ungrej	15 km
4	K/Shënkoll	15	15			Rruga Ish SMT-Shënkoll Rruga Superstrad-Tale	10 km 5 km
5	K/Zejmen	5	5			Rruga Zejmen-Superstrad	5 km
6	K/Shëngjin	2	2			Rruga Fabr.Letre-Shëngjin	2 km
7	K/Balldre	2	-	-	2	Rruga Bend-Bisht Jugë	2 km
8	K/Dajc	5	5			Rruga Gjadër-Grash	5 km

Gjatë viteve 2012- 2013 është investuar në disa komuna në rrugët komunale me fonde të buxhetit të shtetit dhe fonde të vet NJQV-e. Mundësitë financiare të komunave për të financuar në rrjetin rrugor janë shumë të vogla. Në shumë raste financimi i projekteve shtrihet në disa vite financiare dhe kjo i bën investimet joefektive (për projektet konkrete shih tabelën në aneksin 2).

Figura 17 Investime në infrastrukturë rrugore (në mijë lekë)

Transporti

Eshtë një aktivitet që ka nevojë për formalizim dhe riorganizim të mëtejshëm në qark. Ai karakterizohet nga problematika të ndryshme duke filluar nga informaliteti në sektor, menaxhim dhe strukturim jo i përshtatshëm, mungesë koordinimi në masa midis autoriteteve të ndryshme përgjegjëse, mosrespektimi i rregullave nga operatorët privatë etj.

Në ZF të Lezhës ky transport organizohet nga subjektet private të licencuara për furgonë taksit (8+1) dhe taksit (4+1). Shërbimi është shumë i copëzuar brenda ZF, dhe për rrjedhojë rezultojnë në një shërbim me kosto të lartë për ofruesin, dhe me një cilësi të ulët për përdoruesit e tij.

Aktualisht shërbimi transportit ofrohet nga subjekte private të licencuara nga NJQV. Në vitin 2012 numri i automjeteve të regjistruara për pasagjerë (taksi 4+1 dhe 8+1) nga bashkia Lezhë ishte 27. Bashkia aktualisht jep licencat për operatorët privatë dhe monitoron zbatimin e orarit dhe mbulimin e linjave. Linjat kategorizohen në linja ndërqytetëse (midis qendrave urbane) dhe rrethqytetëse (fshatqytet). Te parat aprovohen nga Ministria e Transporteve kurse të dytat nga Qarku. Në Lezhë ka 7 linja transporti midis qarqeve, 2 linja brenda qarkut ndërkohë që Laçi vetë administrohet dhe nuk është në kontrollin e Bashkisë. Ka 10 linja të miratuara rrethqytetëse nga të cilat vetëm 4 janë operative. Pjesa tjetër ose administrohet nga njësitë ose ekzistojnë si aktivitete informale. Sipas rregullores njësia duhet të lëshojë një licencë për çdo linjë transporti dhe çertifikata për çdo mjet. Aktualisht njësitë nuk e respektojnë këtë gjë dhe shumë prej tyre lëshojnë licencë për çdo mjet kundrejt një tarife të caktuar. Koordinimi me njësitë për ofrimin e shërbimit të transportit thuajse mungon (zakonisht ka disa vende specifike që shërbejnë si stacione por oraret nuk respektohen).

Me bashkimin në një zonë funksionale bashkia Lezhë do të marrë përsipër edhe licencimin dhe mbikëqyrjen e të gjithë subjekteve që ofrojnë shërbimin e transportit publik, si edhe të hartojë një plan për ofrimin e shërbimit të transportit publik. Kjo do të duhet të përfshijë edhe disa linja ndërurbane mes Lezhës dhe komunave përreth. Një studim i hollësishëm do të nevojitet për kapacitetin e linjave dhe efektivitetin e kostos së tyre. Një nga hapat më të shpejtë është dizajnimi i një vendqëndrimi për autobusët dhe mjetet e tjera të transportit publik në një nga nyjet në hyrje të qytetit të Lezhës, ku ka një sërë hapësirash të ish-ndërmarrjeve publike të cilat nuk janë aktualisht në shfrytëzim.

Ka një projekt ide që është diskutuar edhe në nivel Ministrie, për krijimin e një autoriteti rajonal për transportin në nivel qarku ku operatorët privatë të jenë aksionerë sipas % aktuale që ato zënë në treg. Projekti nuk ka gjetur mbështetje nga këta të fundit.

Konkluzione

- Koordinim dhe mbështetje në hartimin e një Plani Transporti Publik Rajonal, me prioritet zonat turistike
- nevoja për një studim të hollësishëm për kapacitetin e linjave dhe efektivitetin e kostos së tyre; dhe
- nevoja për projektimin dhe ndërtimin e një vend-qëndrimi për autobusët dhe mjetet e tjera të transportit publik në një nga nyjet në hyrje të qytetit të Lezhës.

4. Struktura organizative

Struktura aktuale e Bashkisë Lezhë numëron rreth 150 punonjës, buxheti vjetor i Bashkisë prezantohet në shumën 300 milionë lekë, shpenzimet për personelin përbëjnë 13% të totalit të buxhetit . Kjo strukturë është e orientuar drejt shërbimeve funksionale të njësisë vendore dhe përbëhet nga një zv/kryetar roli i të cilit është thjesht politik pasi nuk ka struktura varësie apo sektorë/funksione për të cilat përgjigjet përpara kryetarit.

Ndërkohë është Kryetari i Bashkisë i cili ka në varësi direkte 9 Drejtori të cilat më tej kanë në varësi drejtori e sektorë specifikë, ajo që bie në sy është ngarkesa e varësisë direkte të Kryetarit i cili ndjek dhe funksionet e deleguara të cilat varësi direkte e tij sic janë gjendja civile apo QKR.

Në kushtet e ndryshimeve ligjore dhe detyrimeve që rrjedhin nga aplikimi i reformës territoriale, konceptimit të zonave funksionale dhe përfshirjes si pjesë e bashkisë Lezhë të njësive vendore dhe shërbimeve që ato ofrojnë për komunitetin del nevoja e rishikimit të strukturës organizative në Bashkisë Lezhë me fokus përmbushjen e nevojave të komunitetit dhe garantimin e ushtrimit të funksioneve të njësive vendore deri në nivelin më të ulët të qeverisjes.

Gjithashtu struktura duhet të japë një ide të qartë të varësisë dhe përgjegjësisë të gjithësecilit dhe të garantojë komunikimin horizontal dhe vertikal, kontrollin, si dhe të lehtësojë kryetarin nga strukturat e shumta direkte dhe ta ndihmojë në vendimarrje.

Bashkia Lezhë është pjesë e zonës funksionale të Lezhës, qendra e bashkisë është Lezha dhe ka në përbërje të saj njësitë: *Lezhë, Shëngjin, Zejmen, Shënkoll, Balldren, Kallmet, Blinisht Dajç, Ungrej dhe Kolsh*. Njësia e re vendore do të duhet të shërbejë tashmë një numri më të madh popullsie e shpërndarë në zona urbane dhe rurale si dhe do të duhet të përshtatet strukturën e saj organizative për të manaxhuar më mirë këto territore.

Për tu përballur me mirë me nevojat dhe për të përktyer ato në shërbime konkrete për komunitetin kërkohet domosdoshmërisht harmonizimi i strukturave organizative me funksionet e njësive vendore, në këtë kuadër një rëndësi primare që në ditët e para të qeverisjes së njësive merr ristrukturimi i tyre për tu përshtatur me shërbimet që këto të fundit ofrojnë për komunitetin.

Ristrukturimi duhet të synojë;

Krijimin e një strukture organizative që të përshtatet nevojave të komunitetit dhe të jetë në harmonizim të plotë me funksionet e njësive vendore si dhe të garantojë:

- Rritja e cilësive e shërbimeve duke krijuar një administratë në shërbim të qytetarëve, të shpejtë në ofrimin e shërbimeve dhe të saktë në përmbushjen e cdo përgjegjësisë të ngarkuar.
- Përmbushja e objektivave të përcaktuara me ligj;
- Rritja e efikasitetit të burimeve financiare duke mënjeluar dublimet e funksioneve dhe përgjegjësisë dhe reduktuar kostot e tepërta administrative.
- Përkthime të sakta pune dhe regulllore funksionimi.
- Gjithashtu ky ristrukturim duhet të mbështetet në ligjin për Nënpunësin civil dhe të gjitha aktet nënligjore në zbatim të tij.

Më konkretisht:

1. Struktura që propozohet duhet të shprehë qartë ndarjen e funksioneve të njësive vendore si një e vetme dhe do të jetë e orientuar në shtyllat e mëposhtme:
 - a) Shtylla planifikuese dhe ajo e politikave të zhvillimit të njësive vendore.
 - b) Shtylla regullatore që në vetvete do të përfshirë kontrollin mbi territorin, planifikimin urban dhe territorin, inspektoriatet e terrenit sic është ai i ndërtimit.
 - c) Shtylla që menaxhon shërbimet publike dhe i ndjek ato në terren. Kjo shtyllë përfundon atë cka hartohet dhe konsolidohet në shtyllën planifikuese.
 - d) Shtylla kontrolluese;

2. Pozicionet politike do të mbahen nga dy zv/Kryetarë të cilët do kenë struktura dhe përgjegjësi direktë lidhur me:
 - a) Për funksionet e Planifikimit strategjik
 - b) Auditit, si një strukturë që kontrollon të gjitha departamentet dhe institucionet e varësisë.
 - c) Marrëdhëniet me publikun
 - d) Marrëdhëniet me njësitë vendore pjesë e qytetit të Lezhës, nëpërmjet ngritjes për herë të parë të “zyrës së administratorëve lokalë” që do ketë për qëllim koordinimin me njësitë vendore *Shëngjin, Zejmen, Shënkoll, Balldren, Kallmet, Blinisht Dajç, Ungrej dhe Kolsh të cilat do të përfaqësohen me strukturat e tyre nëpërmjet administratorëve lokalë.*

3. Administratori i qytetit. Propozojmë krijimin e një pozicionit të ri (Administratori i Qytetit (city manager) i cili do jetë përgjegjës për drejtimin dhe koordinimin e punës së administratës së njësisë vendore duke përfshirë dhe strukturat e administratorëve vendore (vetëm për çështjet të funksionimit dhe financimit) të orientuar sipas shtyllave.
 - a) Shtylla planifikuese dhe ajo e politikave të zhvillimit të njësisë vendore.
 - b) Shtylla regullatore që në vetvete do të përfshirë kontrollin mbi territorin, planifikimin urban dhe territorin, inspektoriatet e terrenit sic është ai I ndërtimit.
 - c) Shtylla që menaxhon shërbimet publike dhe i ndjek ato në terren. Kjo shtyllë përfundon atë cka hartohet dhe konsolidohet në shtyllën planifikuese.

4. Struktura e policisë bashkiake, inspektoriat urban dhe Administratorët lokalë do të kenë varësi dyfish si nga Kryetari i Bashkisë në lidhje me ushtrimin e funksioneve të tyre, vendimarrjes dhe varësi administrative nga Administratori i përgjithshëm.

5. Njësitë e Administratorëve lokalë do jenë bërthama që do të drejtohen nga administratorët dhe një staf I limituar, pranë këtyre strukturave do të funksionojnë dhe OSHEE.

6. Në vijim propozohet krijimi i drejtorive administruar nga drejtorë, pozicioni i cili sipas statusit të nëpunësit civil mban jo vetëm përgjegjësi në koordinimin dhe administrimin e punëve në drejtori por dhe monitoron detyrat e kryera nga cdo sektor në varësi. Këto drejtori do jenë kryesisht:
 - Drejtoria për kujdesin social
 - Drejtoria e Zhvillimit Ekonomik,
 - Drejtoria e Transportit
 - Drejtoria e Rrjeteve inxhinierike dhe ajo e Planifikimit Urban
 - Drejtoria e Zhvillimit Urbanistik (dhe zhvillimi rajonal)
 - Drejtoria e Kontrollit të Territorit
 - Drejtoria e Manaxhimit të shërbimeve
 - Drejtoria e Mjedisit
 - Drejtoria e Promovimit të Qytetit
 - Strehimi
 - Struktura mbështetëse (financa, shërbimet mbështetëse burimet njerëzore, juridike etj)
 - Drejtoria e teknologjisë dhe informacionit

DRAFT

Aneks 1: Të dhëna mbi arsimin

Tabela 41 Statistika mbi arsimin në ZF (2014-2015)

Nr.	Emërtimi	Rrethi Lezhë	
		Publike	Private
1	Institucione	114	14
1.a	Kopshte	47	8
1.b	Shkolla 9-vjeçare	55	4
1.c	Shkolla të Mesme të Përgjithshme	11	2
1.d	Shkolla të Mesme Profesionale	1	0
2	Numri i klasave	476	75
2.a	Kopshte	81	20
2.b	Shkolla 9-vjeçare	394	42
2.c	Shkolla të Mesme	113	13
3	Numri i nxënësve	13806	1642
3.a	Kopshte	1893	452
3.b	Shkolla 9-vjeçare	8164	856
3.c	Shkolla të Mesme të Përgjithshme	3190	334
3.d	Shkolla të Mesme Profesionale	559	0

Tabela 42 Punonjës në sektorin e arsimit (2014-2015)

Nr.	Emërtimi	Rrethi Lezhë	
		Publike	Private
1	Numri punonjësve	896	129
1.a	Eduktorë Kopshti	93	23
1.b	Mësues shkolla 9-vjeçare	527	51
1.c	Mësues shkolla të Mesme	196	28
1.d	Punonjës ndihmës	80	27

Burimi: Drejtoria Rajonale e Arsimit, <https://app.box.com/s/ekvyrucijkh874ffa5iq>

Tabela 43 Numri i nxënësve sipas klasave dhe programeve të veçanta

2014-2015		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Totali
1	Shansi i dytë	29	19	16	27	13	14	12	7	10	147
2	Romë	7	13	5	4	9	14	6	4	0	62
3	Egjiptian	28	24	18	24	18	17	14	17	17	177
5	Ardhur nga jashtë shtetit	2	5	5	5	4	6	3	3	3	36
6	Me AK në shkolla normale	8	10	4	5	6	10	5	5	4	57
6.1	AK fizike	3	6	2	2	3	5	3	3	3	30
6.2	AK Mendore	5	4	2	3	3	5	2	2	1	27

Burimi: Drejtoria Rajonale e Arsimit, <https://app.box.com/s/mqxapura5q95te1qfh0p>

DRAFT

Aneks 2: Të dhëna mbi infrastrukturën rrugore dhe ujësjellësit

Tabela 44 Rrugët e Financuara nga FSHZH në ZF Lezhë (2005-2013)

Nr.	NJQV	Emërtimi i Objektivit	Popullsia Përfutuese	Gjatësia e Investimit në KM	Vlera e Investimit (në lekë)
1	Balldre	Asfaltim I rrugës së fshatit Koljakaj	310	6.06	13,928,400
2	Ungrej	Ndërtim rruge Rrazë-Kalivac	600	3.10	13,951,320
3	Kallmet	Rikonstruksion rruga Superstradë-Kallmet	5,500	1.09	10,430,436
4	Kallmet	Rehabilitimi i rrugës Lezhë-Kallmet	6,892	12.80	339,133,507
5	Kallmet	Rikonstruksioni i rrugës Kallmet-Nënshat	9,032	8.74	211,357,259
6	Shenkoll	Rikonstruksioni I rrugës lidhëse Lezhë-Rrilë-Shënkoll	6,125	8.00	292,186,407
7	Bashkia Lezhë	Rikonstruksioni I rrugës Lezhë-Kala-Lagje Sheher	27,224	2.70	194,780,460
8	Shenkoll	Rikonstruksion I rrugës Shën Koll-Tale-Hidrovor	6,027	6.20	135,864,284
9	Dajc, Blinisht	Rikonstruksioni I rrugës Kodhel-Dajc-Blinisht	3,138	7.50	217,412,376
10	Shëngjin	Rikonstruksioni I rrugës Shëngjin-Kune	11,487	5.30	251,880,444
11	Kallmet,Ungrej	Rikonstruksioni i rrugës Kallmet i Vogël-Ungrej	4,177	7.60	265,562,179
12	Bashkia Lezhë	Rikonstruksioni i rrugës Kodër Marlekai	8,000	2.10	73,832,693

Tabela 45 Investimet sipas burimeve të financimit në rrjetin rrugor (2012) (në mijë lekë)

Projekti	Investitori	Shpenzimet
Investime nga buxheti i Shtetit		
1 Ndërtim Ujësjellësi në fshatin Fishtë	Komuna Blinisht	3,920
2 Ndërtim Ujësjellësi në fshatin Shënkoll	Komuna Shënkoll&FZSH	10,000
3 Ndërtim Ujësjellë fshati Tresh	Komuna Zejmen	1,680
4 Ndërtim Ujësjellë fshati Spiten	Komuna Zejmen	975
5 Ndërtim Ujësjellë fshati Lagja Fidane	Komuna Zejmen	2,590
6 Ndërtim i rrugës Kalasë Lezhe	FZSH	17,460
7 Ndërtim i rrugës lagja Gurra-Spital	Bashkia Lezhë	40,425
8 Rikonstruksion I shëtitores qytetit Shëngjin	Komuna Shëngjin	15,252
9 Asfaltim i rrugës Stom fshati I. Shëngjin	Komuna Shëngjin	21,193
10 Asfaltim rruga fshatit Fishte	Komuna Blinisht	3,250
11 Asfaltimi rrugës Pllanë-Superstradë (faza2)	Komuna Zejmen	8.050
12 Rik.asfaltimi rrugës Tresh-Superstradë	Komuna Zejmen	7,467
13 Rik.Rruge Kallmet-Kisha Shën Eufemisë	Komuna Kallmet	23.334
Investime nga të ardhurat		

1	Rik.rruge lidhëse dhe shëtitoresShëngjin (garanci)	Komuna Shëngjin	116
2	Rik rrugës Gj.Ivani I. ShëngjinShëngjin (garanci)	Komuna Shëngjin	153
3	Rik. Rrugësh fshati I. Shëngjin	Komuna Shëngjin	1,005
4	Asfaltimi rrugësl. Shëngjin-Hidrovor	Komuna Shëngjin	2,170
5	Rikon. rruge Zemra e Katundit I. Shëngjin (garanci)	Komuna Shëngjin	245
6	Te tjera investime ne rruge & garanci	Komuna Shëngjin	47
7	Rik rrugës Zef Martini (garanci)	Komuna Shëngjin	81
8	Ndërtim vepra arti rrugës Rras-Kalivaç	Komuna Ungrej	2,500
9	Ndërtim ure me dy kalime	Komuna Kolsh	450
10	Hapje rrugësh pyjore	Komuna Kolsh	479
11	Rip rrugësh komunale	Komuna Kolsh	477
12	Rehabilitim i rrugës Mabe-Dragushe	Komuna Dajc	1,500

Tabela 46 Investimet sipas burimeve të financimit në rrjetin rrugor (2013) (në mijë lekë)

Projekti	Investitori	Shpenzimet	
Investime nga buxheti i Shtetit		46,658	
1	Rikonstruksioni rrugës Barbulloje	FZHR & K. Kolsh	7,727
2	Rikonstruksioni Shëtitores qyteti Shëngjin	Komuna Shëngjin	15,252
3	Asfaltim i rrugës Balldre-Torovice	Komuna &FZHR	22.800
4	Asfaltim rruga Tresh garanci punimesh	Komuna Zejmen	879
Investime nga të ardhurat		22,113	
1	Sistemim rruge lagjen N.Tereza	Bashkia Lezhë	6,902
2	Rik.rruge i Shëngjin-Stom	Komuna Shëngjin	6,739
3	Rik.rruges kashte Kuqe fsh.I.Lezhe	Komuna Shëngjin	703
4	Rikonstruksion i rrugësShkollës Mesme	Komuna Kallmet	2,629
5	Ndërtim vepra arti rruga Rras-Kalivaç	Komuna Ungrej	4,000
	Rikonstruksione dhe sistemim rrugësh	Komuna Balldre	1,140

Aneks 3 Detyrimet e NJQV-ve lidhur me menaxhimin e mbetjeve

- Ligji nr. 8652/2000 “ Mbi organizimin dhe funksionimin e pushtetit vendor”, ne nenin 10/f te tij përcakton: Funksionet e komunes dhe bashkise jane: grumbullimi, largimi dhe përpunimi i mbeturinave;
- Neni 15 përcakton: Njësitë e qeverisjes vendore financohen nga të ardhurat që sigurohen nga taksat, tarifat dhe të ardhurat e tjera vendore, nga fondet e transferuara nga pushteti qendror dhe fondet që u vijnë drejtpërdrejt atyre nga ndarja e taksave dhe tatimeve kombëtare ;
- Neni 16 “Komuna dhe bashkia vendosin vetë për nivelin, mënyrën e mbledhjes dhe të administrimit të tarifave vendore, në përputhje me politikat dhe parimet e përgjithshme kombëtare....” ;
- Neni 72 “Duke filluar nga 1 janari 2001, komunat dhe bashkitë janë tërësisht përgjegjëse për kryerjen e funksioneve të veta të mëposhtme: e) grumbullimin, largimin dhe përpunimin e mbeturinave” ;
- Neni 73 “Duke filluar nga 1 janari 2001, komunat, bashkitë dhe qarqet kanë autonomi të plotë për vendosjen e tarifave vendore për kategoritë e mëposhtme: a) tarifa për shërbimet publike (ketu përfshihet edhe menaxhimi i mbetjeve);
- Keshillat e qarqeve ne bashkepunim me njesite vendore percaktojne siperfaqet se ku do te ndertohet landfilli, grumbullimin e mjeteve jashte perdorimit dhe mbetjeve inerte.
- Sipas nenit 12 te ligjit nr.10463/2011 “Per menaxhimin e integruar te mbetjeve”, cdo qark harton planin rajonal të menaxhimit të integruar të mbetjeve për territorin që ka nën juridiksion, në përputhje me Planin Kombëtar të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve dhe cdo njësi e qeverisjes vendore apo grup njësisish të qeverisjes vendore harton planin vendor të menaxhimit të integruar të mbetjeve për territorin që ka nën juridiksion, në përputhje me planin kombëtar dhe planin rajonal të menaxhimit të integruar të mbetjeve;
- Sipas pikes 4, te VKM 608/17.09.2014, eshte percaktuar qe “Afati për grumbullimin në mënyrë të diferencuar të mbetjeve bio, nga njësitë e qeverisjes vendore, është:
 - a) për bashkitë qendër qarku, brenda vitit 2017;
 - b) për bashkitë e tjera, brenda vitit 2018”
- Sipas kreut IV, te VKM 418/25.06.2014 “1. Bashkitë e kategorisë së parë, në përputhje me përcaktimin e nenit 3 të ligjit nr. 10119, datë 23.4.2009, "Për planifikimin e territorit", të ndryshuar, përcaktojnë, brenda datës 31 dhjetor 2016, masat e përshtatshme për grumbullimin e diferencuar të mbetjeve të paktën për rrymat e mbetjeve të mëposhtme:
 - a) Letër/karton;
 - b) Metal;
 - c) Plastikë;
 - ç) Qelq.
- Njësitë e tjera te qeverisjes vendore, brenda 31 dhjetorit 2018, marrin masat e përshtatshme për grumbullimin e diferencuar të mbetjeve, të paktën për rrymat e mbetjeve të përcaktuara

Annex 4. Struktura organizative e bashkise Lezhe

DRAFT